

The Project Gutenberg eBook of Rakkautta, by Maiju Lassila

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Rakkautta

Author: Maiju Lassila

Release date: April 1, 2004 [EBook #11916]

Most recently updated: December 26, 2020

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK RAKKAUTTA ***

Produced by Riikka Talonpoika, Tapio Riikonen and PG Distributed

Proofreaders

RAKKAUTTA

Traagillinen lemmen tarina

Kirj.

Maiju Lassila

1912

a) TUTUSTUMINEN.

"Tekö sitä olette se Maiju Lassila ... tään Tohmajärven vallesmannin tyttö?" kysyi minulta tuntematon, lihavahko isäntämies, tyhmän näköinen ukon kellukka, joka tuli Sortavalan seurahuoneelta kadulle juuri kun minä astua sipsuttelin siitä ohi. En ollut kuulevinankaan. Niin tungetteleva oli mielestäni se kysymys.

"Vai tuliko tässä erehdys?" arveli siihen mies hölmön näköisenä, lyöttäytyi jo matkaani ja toisti: "Niin jotta ettekös te todellakin ole se vallesmanni Lassilan tyttö?"

Nyt katsahdin minä häneen, pyöräyttää kiepautin sitte takapuoltani närkeästyneenä, ylpeästi, mutta tietysti samalla siroasti ja viehkeästi, keikautin nenääni ynseästi ja äänsin sitä kyytiä poistuessani halveksivasti:

"Fyi!"

Mutta tuo ukon pahuus vaan ei hellittänytkään. Hän ei ymmärtänyt tarkotustani, vaan pysytteli mukanani kuin mikä kerä ja hyvitteli:

"Sitähän minä, jotta oikeaanhan minä osasin... Tunteehan teidät jo vanhempienne ulkomuodostakin."

Minua hän suututti, varsinkin kun näkemässä oli joukko Sortavalan kaupungin herroja kuten: pormestari, seminarilaiset ja Nissisen ylioppilaspoika. Koetin tekeytyä semmoiseksi, että tuo tungetteleva muka ei puhelekaan minulle, eikä kuulu seuraani. Kokosin hameeni oikeaan käteeni, niin että pienet, korkeakantaiset kenkäni näkyisivät ja astua sipsuttelin sitte hyvin lyhyin askelin, nenä hieman pystyssä, veikistelin ja koetin hymyillä niin huolettomasti, veikeästi ja nenä pystyssä kun vaan voin ja niin sitä sitten mennä heiluttelin.

Mutta mies vain pysyttelihe muassani, eikä ole tietävinäänkään. Ajatelkaa sitä takkiaista! Nyt se jo selitteli:

"Minä olen se entinen Kiteen Haarajärven Ikonen, joka osti tämän Peijonniemen Mäkitalon kahdeksalla kymmenellä tuhannella markalla."

Vilkasin taakseni ja olin harmista haleta huomattessani Nissisen pojankin katsovan miten minä nyt kävelin tämän tuhman näköisen ukko runtuksen kanssa. Mutta rauhallisena jatkoi vain tämä:

"Kyllä kai olette jo siitä talon kaupasta kuullut puhuttavan?"

No en minä mokomassa leikissä ollut vielä ennen ollut! Katselin toisaalle ja koetin jouduttaa kulkuani Vakkosalmea kohti, päästäkseni pois näkyvistä ja eroon tästä Ikosesta. Mutta se vain jatkoi:

"Se oli huokea hinta niin hyvämaisesta talosta... Hirsimetsä yksistään jo maksaa yli kuusikymmentätuhatta ja halkoja kasvava metsä antaa aikanaan rahaa, minkä vain ilkeää tinkiä."

Vihdoinkin saavuimme toki Vakkosalmelle. Ikonen oli kaivanut piipun taskustansa ja selvitteli sitä, puhaltamalla varteen niin voimakkaasti että posket pullistuivat punaiseksi ja näyttivät halkeamaisillansa olevan. Hän selitteli vielä:

"Arvelin ostaa uuden piipun varren, mutta se Kotilaisen pahennus olisi nylkenyt kolmatta markkaa korttelin pituisesta lankivarresta, niin päätin tuhertaa vielä tällä vanhalla."

Nyt oli minun mittani täysi. Vilkasin näkykö ketä ja kun ei näkynyt, käännyin päin ja sanoin Ikoselle jyrkästi ja suoraan:

"Jos te ette nyt jo eroa minusta sukkelaan, niin minä kutsun poliisin."

Ikonen näytti hölmistyvän. Hän raapasi korvallistansa ja yritti:

"Ka..."

"No mitä asiaa teillä on minulle, kun siinä jälestä kääpytte?" keskeytin minä jo suuttuneena, tiuskaisemalla. Nyt selitti hän hölmönä:

"Ka enhän minä itse... Mutta kun se meidän poika on ikänsä käynyt papinkoulua ja nyt tänä kevännä pääsi ylioppilaaksi, niin se ämmä, se pojan äiti on ruvennut toivomaan, jotta se naisi teidät ... niin jotta ei joutuisi ihan talonpoikaistyön kanssa..."

Minä en jaksanut suuttua, niin hölmöltä hän näytti. Hymyäni salatakseni puristin huuleni yhteen ja keikistelin päätäni. Sillä aikaa ehti Ikonen selvitä, tuhrailli jo piippunsa vartta ja puheli:

"Ja siivo poikahan se on se meidän Petteri. Ei polta vielä tupakkaakaan, eikä juo, niin kuin muut hänen ikäisensä herrat täälläkin Sortavalassa juovat."

Heilautin taas lanteitani ylpeästi ja lähdin hiljakseen kävellä tepsuttamaan. Itse asiassa minä halusin nyt jo kuulla enemmän, en tosin asian ja pojan tähden mutta kun tämä höperö ukko minua huvitti. Hänen typerät puheensa ja eleensä panivat minut hyvälle tuulelle. Hänen pojastansa minä tietysti en yhtään välittänyt, enkä sen vuoksi kuunnellut.

Tai oikeastaan... Kyllä minä nyt valehtelin lukijalle... Mutta kuka sitä nyt rohkenisi ihan suoraan puhua tämmöisissä asioissa... Naisia lemmen asiathan ujustuttavat. Suoraan sanoen on asia niin että minä olin jo kuullut Petteristä ja tästä ukosta puhuttavan: He olivat äsken muuttaneet Tohmajärvelle ja kaikki Tohmajärven rouvat—jopa jotkut herratkin—puhuivat Petteristä, sovitellen häntä jo milloin kenenkin sulhaseksi. Isänikin oli kerran sanonut:

"Onhan se rikas poika ... kun ei sen isä ukko olisi semmoinen törkyläjä!"

Kaikki tämä oli minut tehnyt uteliaaksi ja ehkä oli jo alkanut sydämessäni varttua pieni, tiedoton uteliaisuusmainen taipumus. Näin on nyt asia, vaikka valalle vietäisi.

Siksipä toivonkin nyt saavani nähdä minkä näköinen on Petteri. Tekeydyin toki välinpitämättömäksi. Astua keikuttelin huolettomasti, iloisesti. Ikonen seurata kuhnustelikin mukanani ja selitteli:

"Eikä sillä pojalla itsellensäkään ole mitään vastaan. Mutta kun se on äitiinsä niin ujoluontoinen, jotta ei rohkea itse puhua, niin se ämmä sanoi, jotta vaikka minä alottaisin ... jos sattuisi vaikka vallesmannia itseään tapaamaan."

Sitä puhuessansa pani hän isosta nahkakukkarosta tupakkaa, yhä rinnallani pysytellen. Minun teki jo mieleni nähdä minkä näköinen hänen poikansa on. Ukko veteli jo savuja ja jatkoi kuin itsekseen:

"Tuleekin tämä lapsen kouluttaminen maksamaan, jotta ei sitä vähä-varaisen kannattaisi tehdä..."

Välillä hän pyyhkäsi peukalollansa nenänsä alusta, rykäsi, sylkäsi tiepuoleen ja jatkoi:

"Mutta mihinpä noita meidänkään varoja säästää, kun ei ole muita perillisiä kuin tämä ainoa poika ja minä sen ämmän kanssa en tässä enää suuria tarvitse. Siihen jäävät loputkin tälle pojalle... Kunpa hän sitte osaisi heitä hallita ja saisi sopivan eukon."

Hyvätuulisuuteni lisääntyi. Ainoastaan vaivoin voin hillitä ilmi-auruni ja salata liiallisen hymyilyni. Ukko lisäsi taas:

"Kun sattuisi näkemään jotta pääsisitte tuntemaan sen pojan... Tottapahan sitte mies jo itse lopun asiaansa ajaa!"

Ja oitis tarjoutuikin siihen tilaisuus. Eräässä tien-polvessa tuli vastaanamme pystynäinen, suomalaisnaamainen ylioppilas ja Ikonen sanoi:

"Ka tässäpä tämä meidän Petteri tuleekin!"

Tulija oli jo edessämme. Isä esitteli minut:

"No tässä on nyt se vallesmanni Lassilan tyttö... Sattui kadulla niin minä lyöttäennyin yhteen matkaan..."

Petteri tervehti kankeasti kumartaen ja vääntäen kättä antaessansa kätensä kömpelästi koukkuun, niin että kyynäspää pisti kauvas sivulle. Samalla hymyili hän suu auki niin avomielisesti että pysty nenä kohosi vieläkin nipukammallensa.

"Tämän tunteekin siitä ukko vallesmannista itsestensä", lisäsi vielä isä, vetäsi savut ja sanoi:

"Ka minäpä lähdenkin tästä nyt sinne hevosta syöttämään. Kävelyttele sinä nyt tätä ryökkinää yksinäsi!"

Ajatelkaa sitä ukkoa! Olin jo vähällä ruveta häpeilemään hänen puheitaan. Hän oli jo poistumaisillansa, kun huomasikin vielä kysyä Petteriltä:

"Mitenkäs se on ... onko sinulla rahaa, jos satut tarvitsemaan?"

Petteri ei tiennyt mitä moiseen vastata. Ukko toki pelasti pulasta, lisäten poistuessaan:

"No ota sieltä Siitosen kaupasta se housukangas ilman mitään ja sano jotta tottapahan isäukko sitten maksaa."

* * * * *

Olimme nyt kahdenkesken. Kuin sopimuksesta lähdimme me rinnatusten kävelemään... Mikä minut pani niin tekemään: heittäytymään tuntemattoman miehen seuraan, sitä en minä jaksakaan vielä nytkään käsittää. Varma vaan on—uskokoon lukija tai olkoon uskomatta—ettei siinä ollut mitään niin sanottua tarkotusta: ei halua päästä hänen kanssansa naimisiin. Olinkin silloin vielä lemmen asioissa aivan kokematon tyttö. Olisinhan sitä paitsi saanut muitakin, sillä olivathan kaikki Join, Sortavalan ja Tohmajärven herrat minuun ihan hulluuntuneet.

Niin kävelimme me Kuhavuorelle päin. Kävelin takapuoltani siroasti kieputellen, sillä silloin oli semmoinen muoti. Ja omituista: Alussa ei kumpikaan tahtonut löytää puheen aihetta. Vihdoin toki löysi sen Petteri ja kysyi:

"Onko neiti Lassila ennen ollut Vakkosalmella?"

"Olen" vastasin minä, kokien huolehtia askelieni siroudesta ja kysyin vuorostani:

"Onkos herra Ikonen täällä ensi kertaa?" "Ei... Minä olen täältä Sortavalan lyseosta päässyt ylioppilaaksi, niin että näiden paikkojen täytyy silloin olla minulle tuttuja", selitti Petteri ja kysyi taas:

"No mitäs neiti pitää Vakkosalimesta?"

"Kuinka niin?" hymyilin minä jo vilkastuen, puhetta kehittäen ja kun Petteri tapaili sanoja myönsin minä.

"Minä pidän koko Sortavalasta... Entäs te, herra Ikonen?"

"Minäkin pidän tästä hyvin paljon... Kun me olimme ylioppilastutkintoa suorittamassa, niin kaikki toverit olivat sitä mieltä että Helsingin puistoistakaan ei voi verrata tähän Vakkosalmeen muita kuin korkeintaan Kaivopuistoa."

Nyt loppui taas puheen aihe. Minua hän miellytti. Hänen puheensa oli korutonta, yksinkertaista, kokemattoman nuorukaisen avomielistä juttelua. Koetin astua entistä kauniimmin ja tekeytyä. Petteri mietti uutta puheen aihetta. Nyt hän sen löysi ja kysyi:

"Onko neiti Lassila lukenut Jussi Erhetyisen viime kirjan?"

"Olen... Olettekos te?" veikistelin minä.

"Olen... Minä jo luin sen viime keväänä", hymyili Petteri, koettaen astua tahdissa, vaikka se ei onnistunut. Vilkastuneena kysyin nyt jo:

"No mitä te pidätte hänestä?"

"Kyllä hän kirjoittaa... Mutta se on niin paksuruokainen, jotta häntä on niin vaikea sulattaa, ja niin pitkäpiimäinenkin jotta eihän sen piimää ennätä yhdessä miesijässä niellä", selittää jauhoi Petteri kansanomaisella tavallaan puhuen. Sitte taas ujusteltiin. Minäkään en löytänyt nyt puhuttavaa ja siksipä minä, vaikka ei niistätyttäneykään, otin käsilaukustani nenäliinan ja niistin sillä nenäni, niin siroasti kuin voin. Sen tehtyäni keikautin hieman päätäni ja sanoin kuin narkästyneenä:

"No samaa minäkin ajattelen ... Lassi Majjula kirjoittaa paljon yksinkertaisemmin ja selvemmin... Vai mitä te, herra Ikonen, ajattelette?"

Petteri joutui pikku pulaan sillä hän ei ollut Lassi Majjulan kirjaa lukenut. Syntyi hämi. Mutta onneksi sattui joku porhaltamaan ohi polkupyörällä ja nyt sai Petteri aiheen kysyä:

"Ajaako neiti polkupyörällä?"

"Ajan... Ajatteko te?" vilkastuin minä tekeytymällä.

"Ajan... Viime viikolla teimme polkupyöräretken Kirjavalahteen, ja ensi viikolla on aikomus käydä Impilahdella", selitteli Petteri ja kysäsi:

"No mistä pyöristä neiti eniten pitää?"

Minä en tiennyt pyörien nimiä. Olin joutua hämilleni, mutta selvisin toki ja vastasin hyvin iloisella äänellä:

"Minä pidän Kotisen kaupasta ostetuista pyöristä. Entäs te?"

"Niistä minäkin pidän... Ne ovat 'tarmo'-pyöriä. Niissä on hyvät gummit ja laakerit eivät kuumene vähästä ajosta."

Me nousimme jo Kuhavuoren rinnettä myöten. Oli tyyni, kaunis poutapäivä. Kukat näyttivät torkkuvan puolipäivän valossa. Järven selät, reunat ja vuoren rinne näyttivät runollisen autioilta. Se yksinäisyyden, hiljaisuuden runous alkoi painua sieluihimme, muodostaen mielialaamme, jonka oli herkenytänyt tämä äkinäisen tutustumisen synnyttämä oudostelu. Varsinkin Petterin mieli alkoi siitä ylentyä ja minäkin koetin parhaani mukaan tekeytyä luonnon kauneuden ja runollisuuden vaikutukselle alttiiksi. Kaikki se vuorostaan lisäsi taas Petterin ujustelua. Oli alkanut hetkisen vaitiolo. Vihdoin huomasi Petteri tutun kukan tien vieressä, osotti sitä kenkensä käreillä ja lausui sen latinalaisen nimen, ääntäen:

"*Chrysanthemum segetum.*"

Minä siihenkin vain hymyilin. Petteri lisäsi hetken kuluttua:

"Täällä Kuhavuorella kasvaakin joskus harvinaisiakin kasveja."

Ja taas me vaikenimme. Molemmat koetimme astua edustavasti: minä sirosti, Petteri omalla tavallansa. Puheen puutteessa kysyi taas Petteri. "Pidätkö kasviopista?"

Mutta vihdoinkin saavuimme Kuhavuoren laelle. Edessämme avautui kappale Pohjolan helmeä: runojen ylistämää Suomea. Näkyivät Laatokan lahtien sinertävät pohjukat ja salmet. Näkyi Liikolan järvi ja Vakkojärvi ja Hympölä. Näkyi lammikoita. Ne lymyilivät maisemien lomissa kuin piiloutuneet kauniit, ujostelevat neitokset. Toisaalla näkyi kauniita saaria, vaaroja ja kukkuloita, Paussuvuori ja Riuttaluoto, kauniita rantoja ja ihania laaksoja. Näkyi Liikolan hovi ja joku herrastalo, ja kunnollisia talonpojan taloja, näkyi pari tunnettua huonomaista mökkiä ja tunnetuiden rahtilaisten ränsistyneitä talorähtiä joiden ovissa kilisevät puusaranat ja vihtaraket riippua retkottelevat säppiä asemesta sekä ränsistyneissä seiväspöteissä että ovissa ja nälkäiset hevoskaakit ruopivat kylkiänsä paljaaksi kolutulla rantaniityllä. Ihana Suomen maisemaidylli hohti täydellisenä kuin kaino kukka kesäillan yksinäisyydessä. Ei ihme että minä tekeydyin hurmautuneeksi ja huudahtelin muka ihastuneena.

"Ai miten ihanaa!... Miten hurmaava näköala."

Petteri hymyili sille näylle ihastuneena, puolinauraen, niin että suu oli auki ja nenä nousi pystyyn. Minua se huvitti. Hymyilin niin että silmäni suurenivat ja otsanahka meni kureesen. Kun olin vielä huudahdellut lausui Petterikin:

"Tästä näystä voi nauttia vaikka miten monta kertaa!"

Ja nyt hävisi meidän välillämme ensi ujostelu kun saimme ihastuneena osotella toisillemme yhä uusia ja uusia kauneuksia ja huudahdella niille toinen toisemme mielihyväksi. Petteri jo innostui:

"Kyllä se täytyy sanoa, että tämä Suomi on ihana maa... Eivät sitä runoilijat suotta ylistä."

Minä koetin aivan haltioitua ja huudahtelin: "Kun saisi aina tällaisesta näystä nauttia!"

Samana hetkenä ajoi tietä myöten juopuneita Sortavalan miehiä. Ne löivät hevosluuskaansa, kirosivat ja eivätkö sitten ota ja ala hoilata rumaa laulua. Tekeydyin kuin en muka olisi kuullut, en nähnyt koko tapausta ja sotkeakseni sitä hyräilin:

"Kun kaunihin maan sä annoit ja taivaan kuin sinisen."

Niin pelastuimme toki siitä pulasta, ja ylistelimme taas näköalan ihanuutta. Minä haltiuduin ja huudahtelin ja nyt ryhdyimme me puhumaan isänmaasta, ylistämään sen kauneutta ja sen kansaa. Petteri puhui siitäkin koruttomasti ja hyvin kansanomaisesti. Aloimme laskeutua alas vuorelta ja vähä vähällä lähenin minä häntä sisällisesti.

Ja niin jatkui nyt kävelymme ensin kaupungilla, sitten jo, aivan ilman sopimusta, kävelimme ulomma halki kuuluisan Lahden kylän. Sivuitimme erään ränsistyneen mökin. Aidalla riippuivat siinä vanhat, paikatut housun rutaleet, ja erään oven edessä oli äsken suolakalasta tyhjennetty kalapytty, josta levisi semmoinen paha haju, että Petterin täytyi myöntää:

"Kylläpä täällä haisee väkevältä!... Menemme tätä toista tietä."

Käännyimmekin toisaalle. Eräs vaimo kantoi toisesta mökistä likavesisankoa, viskasi sen sisällön tunkiolle ja kumartui sitten sylkemään, antaen sylen hitaasti valahtaa suusta. Pelastuakseni tästä omituisesta asemasta aloin huudahdella:

"Ai miten kaunis näköala tuolla... Katsokaa herra Ikonen ... tuo tuolla etäällä... Mikä soma maalaisidylli!"

"Onpa todellakin!" tokasi Petteri käsittämättä mitä näköalaa tarkotin ja niin jatkui kävelymme kunnes olimme jo hyvät tutut. Kävelimme jo paluumatkalla. Keikailin ja tekeydyin jo vapaasti. Salavihkaa vilkasin minä toki aina Petteriin nähdäkseni miten se vaikuttaa. Niin saavumme Vorssin salmelle, pysähdyimme, katselimme ulappaa. Annoin lumoavan, hurmaavan katseeni liidellä kauvas yli vesien, kaipaavana, haaveilevana. Petteri katsahti minun kauniisiin silmiini, hymyili leveästi ja siten ikäänkuin joi koko sielullansa minun armaan katseeni tenhoa, ujostui ja virkkoi kuin muun puutteessa:

"Ei ole tämäkään näköala hullumpia!"

Niin lähenimme me toisiamme. Ja kun me sitten tuossa puolen päivän aikaan erosimme, kysyi jo Petteri:

"Ehkä minä saan luvan lähettää neiti Lassilalle polkupyörämatkoiltani näköalakortteja?"

Minä kiitin. Olin häneen, en tiedä mistä syystä, huomaamattani mieltynyt. En ollut ennen koskaan vielä rakastunut ja olin siis koko asiassa ihan kokematon tyttö, enkä osannut pitää varaani. En tiennyt

miten rakkaus alkaa ja niin jouduin minä aivan huomaamattani ja kokemattomana ensi lemмен seikkailun suuriin kärsimyksiin, joista nyt ryhdyn kertomaan. Ja kun minä kerran ryhdyn, niin minä kerronkin asian ja kuvaan koko rakkauden ihan niinkuin se on,—maalatkoot ja koristelkoot hänet sitten muut vaikka miten kauneilla ja imelillä väreillä hyvänsä. Kunpa nyt vain lukija jaksaisi näistä, joskus näennäisistä pikkuasioista, nähdä ja löytää sen syvän näkymättömän ja suuren, joka on niin kätkeyty, että joskus on ihan vaikea sitä niistä löytää, varsinkin kokemattoman, kuten esimerkiksi sipulista on mahdoton löytää sen haju ja kumminkin se on siinä ihan varmasti, kuten jokaisen, joka on sipulia pidellyt on pakko aivan kyynelsilmin se myöntää. No juuri se näkymätön, se joka itkettää vaikka ei näy, se se nyt on tässä kertomuksessa se kuuluisa rakkaus.

No niin! Kertomushan onkin jo oikeastaan alkanut. Tuli siitä iltapuoli. Kun minä isäni, vallesmanni A.U. Lassilan kanssa ajoin kotiin, olin minä tavallista oudommalla, runollisemmalla mielellä, tietämättä itse miksi. Se oli jo ... arvaahan lukija ... no ... sinnepäin menossa... Tuli ilta. Olimme jo kotona. Leppoisa yö peitti hämyhinsä kartanon ja puutarhan ja järven vesiulapan. Väki nukkui. Istuin silloin yksinäni, katselin autiolle järvelle ja haaveilin jostain epäselvästä, ihanasta, tutkimatta edes mitä se oli. Niin kului tunti, toinen. Tuli puoliyö. Minua rupesi haukottamaan ja nukuttamaan. Haukottelin pitkään, venytellen samalla itseäni, riisuuduin ja kätkeydyin vuoteeseeni, ja uni maistuikin ihan erinomaiselta.

Jotain saman tapaista oli Petterikin kokenut. Ostettuaan housukankaan ja polkupyöräraketteja ajoi hän isänsä kanssa kotiinsa mieli vakavana. Vähä vähältä alkoi hänen koruttomaan sieluunsa painua minun armas kuvani. Kotiin tultuaan ajatteli hän minua, istuen yksin viisitoista minuuttia yli kello yhden yöllä. Mutta sitten voitti väsymys hänetkin. Hän riisui kenkensä, tarkasteli niitä ajatuksissaan, asetti ne rinnatusten sänkynsä viereen, riisuutui, kävi ruokahuoneessa ryyppäämässä maitoa ja peittäytyi sitten vuoteeseensa umpikorviin, etteivät itikat pääsisi häntä kiusaamaan.

b) ALKUASTE.

Ja miten pikku asioista alkoi nyt kehittyä suuren asian juoni! Tuskin sitä itsekään jaksaisin uskoa, jos en olisi elänyt ja kokenut. Kerron sitä nyt tässä:

Elämässäni oli alkanut jonkunlainen uusi aika. Sielussani oli jotain kirkasta, kepeää. Taivaan sini näytti heleämmältä. Lintujen laulu tuntui toiselta kuin ennen ja oli kuin olisi tyynille järven selille ja metsiin ja kaikkialle ilmestynyt joku aivan uusi runollinen tunnelma.

Niin kului päivä, toinen. Olin iloinen, onnellinen, herttainen ja kaikille hyvä. Mutta jo alkoi sieluun ilmestyä uuden tuttuni, Petterin rauhallinen kuva. Alussa minä sille naurahtelin, ilkamoin, kuten tytöillä on tapa tehdä, kun ne yksinään harjoittelevat veitikkana olemista ja sanoin itsekseen:

"O-hoh!... On niitä nyt muitakin nähty!"

Mutta irti en minä siitä tunteesta päässyt. Se lemмен tunne ilmestyy meihin kuten kiusotteleva, itsepäinen kärpänen ilmestyy häiritsemään sen rauhaa, joka lepoa kaipaa, surahtaa kerran, toisen, istahtaa paljaalle otsalle, tai paljaalle päälle. Me emme ensi surahduksella siitä välitä. Sitten alamme me sitä hätistellä pois, mutta tietysti turhaan: Yhä itsepäisemmin surisee se vain ja palaa aina uudelleen meitä vaivaamaan, ja lopulta me hermostumme, kiusaannumme, olemme voimattomia kärpäsen edessä ja silloin se on jo meidän rauhamme ollutta ja mennyttä kalua.

Jotain samanlaista sain nyt minäkin kokea.

Petteri oli jo lähettänyt minulle kahdeksan kuvapostikorttia. Albumini oli jo ennestään täysi. Minun täytyi siis ottaa entisiä pois, saadakseni hänen lähettämillensä tilaa. Otin pois tyttöjen ja vanhempien ihmisten lähettämiä.

Nyt tuli taas postikortti. Minä olin häntä ajatellut ja nämä kortit olivat kun tuulahduksia, jotka tulivat hänen luotansa. Nyt minä jo järjestin albumini uudestaan: Ratisen Hermannin kortit siirsin alusta loppuun ja niiden sijalle asetin herra Ikosen lähettämät.

Tuommoisten, näennäisesti ihan jonnin joutavien seikkojen kautta, se asia alkoi nyt kehittyä! Eikö se ole suorastaan ihmeellistä! Kaikki kehittyi jostain pikkuisesta, kuten joku suuri sairaus pikku näppylästä.

Ja nyt minä jo aloin häntä ajatella, ikävöidäkin. En käsitä mikä hänessä veti minua. Luulen että hänen rehellisten, koruttomien ja yksinkertaisten kasvojensa kuva, hänen sielunsa koruttomuus ja hänen aina leveähkö, rehellinen hymynsä painui vain minun sieluuni, sieluuni, joka ei enää muuta tehnytkään kuin janosi vain elämän totuutta, sen syvyyttä ja vakavuutta—mistä hän mokoman janon lie saanutkin—ja

jolle kaikki pintapuolisuus ja koreilu oli niin vierasta että se aivan pelkäsi sitä kuin lapsi pelkää mörköä pimeässä.

Lempi oli alkanut täyttää sieluani aivan huomaamattani. Se oli jo saanut aikaan pienen mielen muutoksen. Minä jo haaveilin ja uneksinkin, joskus laulelin haikeita lauluja ja vietin suuren osan päivistä kuvastimen edessä koristellen itseäni.

* * * * *

Oli kulunut joku aika. Poutaiset päivät oli loppuneet. Taivas harmaantui pilviseksi. Ei kuulunut riemuitsevien lintujen laulua. Harmaana lepäsi Tohmajärven selkä ja yksinäinen kalalokki lensi sen yli voimakkain siivenvedoin.

Sinä päivänä tuntui minusta elämä tavallista oudommalta, yksinäisemmältä. Liekö siihen sitten osaltaan jouten olokin vaikuttanut, siitä en ole ihan varma. Isä ja äiti ja koko talon väki näytti haukottelevan, torkkuvan aivan. Mustikin oli kätkeytynyt nurkkaan ja kissa nukkui sängyssä käppyräksi vetäytyneenä.

Mutta puolen päivän aikana tuli toki vieraaksi tukkikauppias Halisen rouva. Hän oli lihava kuten äitinkin ja tiesi kaikki Tohmajärven salaiset asiat. Juotiin kahvia. Äitini ja rouva Halinen puhuivat kanojen munimisesta. Äitini valitti:

"Mikähän lie näille meidän kanoille tullutkin, kun ne eivät enää muni sen vertaa jotta edes itse näkisivät minkälainen on muna!"

"Käyppäs osta tältä uudelta ... tältä ukko Ikoselta niitä uusi-sorttisia, rotukanoja, niin ne munivat", neuvoi siihen rouva Halinen. Niin johtui puhelu Ikosen herrasväkeen ja lopuksi nimenomaan Petteriin.

"Onhan se rikas poika ... se ukko Ikosen poika, kun ukko itse kuolee—", arveli rouva Halinen. Äiti tarkasteli isän vanhoja sukia ja jatkoi:

"Minkälainen mies hän mahtanee sitte muuten olla."

Istuin keinutuolissa, keinuin kuin ajatuksissani ollen ja koetin tekeytyä, kun en kuunteleisi koko keskustelua. Rouva Halinen selitti: "Eihän siitä ole mitään pahaa kuulunut ... ainakaan tähän asti."

Hänkin tarkasti nyt välillä isän sukat ja selitti sitten Petteristä lisää:

"Eihän se kuulu vielä juovankaan."

"Mitenkä se nyt niin aika mies ei ole vielä juomaan oppinut!" pääsi äidiltäni oudostelu. Halisen rouvakin yhtyi siihen vakuuttaen:

"Ka eipähän tuo kuulu vielä juovan... Jos häntä nyt sitten ei tämä Ratisen poika opettane!"

Minä tulin sitä kuullessani aivan iloiseksi. Sieluntilani ei siis ollut enää täysin vastustuskykyinen. Ja kun keskustelu oli vielä hetkisen siihen suuntaan jatkunut ja rouva Halinen Petteriä kehunut, en minä enää jaksanut iloani salata, nousin keinumasta, syleilin yhtäkkiä rouva Halista ja hyvittelin"

"Täti Halinen!... Te olette aina niin hyvä ja herttainen!"

"No... Mikä sille Maijulle nyt juohtui mieleen, kun nyt tuolla tavalla!" oudostui rouva Halinen. Kiirehdin silloin sotkemaan asiaa, taputtelemalla häntä molemmin käsin molemmille poskille ja hokien:

"Minä pidän teistä niin paljon täti Halinen ... niin paljon niin paljon että oikein!"

Ja sitten taas jatkui puhe Petteristä. Olin yhtenä ilona ja onnena. Mutta äkkiä käänsi rouva Halinen puhetta, ilmoittaen:

"Tämä lukkari Iittiläisen Ellihän se jo kuuluukin olevan siihen Ikosen poikaan ihan korviaan myöten rakastunut... Aina vain kuuluu sitä hokevan."

Se oli kuin pisto minun rintaani. En tässäkään suhteessa salaa näennäisiä heikkouksia. Sanattomana, synkkänä kuin ukkospilvi alkoi sielustani kohota mustasukkaisuus, enkä minä jaksanut sitä alas painaa. Puhelu jatkui. Nyt jo huomautti äitini:

"No joutaisi tuo Ellikin jo saada miehen... Siinä vain syö ja kuluttaa ukkolukkarin pieniä tuloja!"

Heittäydyin keinutuolin selkämän varaan ja varjostin vasemmalla kädelläni silmäni. Veri tuntui nousevan päähäni. Mustasukkaisuus alkoi kiihdyttää tunteitani Petteriä kohtaan. Rouva Halinen jatkoi:

"No onpa siitä miehenkin saamisesta lukkarilla omat menonsa: Nytkin jo kuuluu Elli kiusaavan taas uutta pukua semmoisella tuskalla, jotta ei anna enää rauhaa ukkolukkarille enemmän kuin äidilleenkään."

Tunsin hetkisen jotain vahingoniloa. Mutta se oli pian ohi menevä. Kun rouva Halinen oli ensin panetellut Elliä, arvosteli hän sen kykyä, sanoen:

"Mutta kyllähän se miehen osaa verkkoonsa vetää, kun vain seuraan pääsee!... Tämänkin Pekkalan Oskarinhan se oli jo kietonut senkin seitsemään paulaan... Ja luultavasti se olisi siitä jo miehenkin saanut jos ei Oskari olisi joutunut sinne Kuopion puolelle muuttamaan!"

Hän syyhytti suutansa rauhallisesti. Minä aloin hermostua. Kun yksinäinen kärpänen surahti korvissani, kiukustuin minä sille, tavotin hermostuneena sitä lyödä otsaltani ja ärähdin kiukkusen:

"Äs!"

"No ... mitä sinä nyt siinä äsähtelet!" pisti siihen äitini. Se välinpitämätön, tai tungetteleva kysymys kiukutti minua. Nousin keinumasta, läksin suuttuneena huoneeseeni ja ähisin mennessäni:

"No mitäs täällä pidetään semmoista siivoa, jotta kärpäsiäkin on niin että ei enää uskalla niiltä kunnolla suutansa avata!"

Tuommoiseksi näet muuttui sieluelämäni yht'äkkiä ... näin herkäksi ja omituiseksi että äsähtelin ja suutahtelin ihan jonninjoutavasta! Ei siis ole suotta kirjoitettu siitä valtaavasta voimasta, jolla rakkauden tunne meihin vaikuttaa. Luonteeni omintakeiset piirteet alkoivat nyt jo paljastua, sillä kun olemme suuren tunteen vallassa, on meissä kaikki todellista, omaa, eikä joutavaa kissan-kultaa. Toivoin olevani yksin. Avasin akkunan, istahdin sen ääreen ja katselin ulos harmaalle Tohmajärven selälle. Taivas oli jo umpipilvessä. Vesiripset riippuivat puiden lehdistä, heinistä ja kaikesta. Alkoi tiuhkuva usvasade. Ei näkynyt elävää olentoa, ei kuulunut ääntä. Muutamat sanat olivat siis järkyttäneet herkän, kaikelle alttiin sieluni aivan tyyten. Ilman pimenevä tunnelma lisäsi mielialani painostusta. Lukkarin Ellin haamu nousi eteeni ja kaikki näytti peittyvän elämän yleiseen harmauteen.

Niin istuin kauvan. Hälisen rouva oli pestyjä vaatteita tarkastellessaan löytänyt sukkan ja kysyi äidiltä:

"Itsekö se Maiju on nämä sukat neulonut?"

Äiti puuhaili jotain ja vastasi tavallaan ynseästi:

"No johan se nyt itse!... Joka on niin laiska jotta ei muuta tekisi kuin oikuttelisi ja tuolla polkupyörän selässä rullaisi hameitaan repimässä!"

Välillä hän höllytteli sormellaan puseronsa kaulusta ja lisäsi sitten:

"Kolmet hameet repi sen selässä rullatessaan jo tänäkin kesänä, niin pistin jo koko pyörän aittaankin lukon taa."

Ensimmäiset raskaat sadepisarat alkoivat putoilla. Jossain rähähtivät tappelevat koirat. Sitten vaikenin taas kaikki. Sade alkoi hiljakseen kiihtyä. Kohta näytti kaikki uppoovan veteen. Kuului vain sateen rapina. Tyyni järven pinta näytti ikäänkuin kiehuvan, kun isot, raskaat vesipisararat putoilivat siihen yhtenä ainoana rapinana. Katselin sitä kauvan, kun elottomana ja vihdoin eikös jo ota ja pääse rinnastani heikko, surullinen huokaus! Ellin kuva vilahti silmissäni ja mustasukkaisuus äänsin minä silloin ynseän:

"Mokomakin!... Luulee parempikin olevansa!"

* * * * *

Niinä aikoina puhuivat kaikki Tohmajärven herrastytöt ja niiden äidit jo yksinomaan Petteristä. Häntä kehuttiin. Hänen rikkauttansa ja hänen siivoa käytöstänsä ylistettiin. Ei ihme että hänen kuvansa yhä vain kirkastui minun sielussani ja painui sen syvyyteen aina vain kauniimpana. Mustasukkaisuus lisäsi vain tunteitani lämpöä hetki hetkeltä. Vieläpä luulen että juuri tuo mustasukkaisuus pelasikin pääosaa koko jutussa.

Joskus minä tutkin, onko minulla syytä olla mustasukkainen, enkö voi olla varma Petterin vastarakkaudesta, kun hänen oma isänsä oli kerran jo asiasta puhunut. Mutta minä en voinut rauhoittua, sillä enhän minä ollut varma. Vähäpä siitä mitä isät puhuvat lastensa nimessä! Olihan minun

oma isänikin kerran sanonut, että olen muka rakastunut herra Kuittiseen, ja kumminkaan ei asiassa ollut rahtuakaan perää: En voinut herra Kuittista sietääkään. Samoin voi tietysti Petterinkin isä puhua poikansa asioista vaikka ihan paljasta pötyä.

Niin kului viikko, toinenkin. Minä kartoitin lukkari Iittiläisen Elliä, vaikka olimme siihen asti olleet paraat ystävykset. Halusin tavata Petteriä, ikävöinkin jo hänen seuraansa, mutta mistäpäns sitä olisi saanut nyt äkkiä tilaisuutta seurusteluun!

Eräänä päivänä silloin satuin kulkemaan Haarasen kaupan ohi ja näin Ikosen hevosen pihalla seisovan. Aavistin että Petteri on kaupassa ja oitis poikkessin sinne, ilman asiaa, muka ostoksille. Aioin kysyä semmoista hyvin hienoa tavaraa, jota tiesin siellä ei olevan. Eikö se ole kauheaa, että tällöin päänäpistöjä alkoi jo ilmestyä aivoihini.

Ja minä olin arvannut oikein. Petteri oli kaupassa. En ollut häntä huomaavinankaan, vaan kiirehdin muka ostamaan. Puotilainen riensi hattu kourassa minua palvelemaan, kysyen pää kallellaan kumarassa, makeasti:

"Mitäs saisi neiti Lassilalle olla?"

Löyhyttelin kasvojani, kun olisin ollut hyvin helteinen ja selittelin aivan tosissani, ikäänkuin kiireessä, helteisenä:

"Onko teillä semmoista ... semmoista ... no"—pyörittelin kädelläni kuvioita kuin sanoja muistista hakien ja jatkoin: "minä en tiedä mitä se on suomeksi ... semmoisia '*petit corset*' ranskaksi... Tiedättehän? *Petit corset ... petit corset.*"

Puotilainen ei tietysti ymmärtänyt koko semmoisesta puheesta mitään ja pudisti epävästi päätään, ollen samalla ymmällä, sillä hän ei ymmärtänyt ranskan kielestä ei tään taivaallista. Minä vain jatkoin:

"Mutta parasta ... kaikista, kaikista hienointa lajia mitä on ... semmoisia *petit corset*".

"Ei ... ei ole semmoisia!" oli puotilainen aivan pyörällä. Aloin silloin pahoitella:

"No voi, voi sentään!"

"Niitä oli kyllä, mutta ne ovat jo loppuneet", valehteli nyt puotilainen epäröiden, pulasta selviytyäkseen ja kysyi:

"Mutta eikös saisi mitä muuta olla?... Meillä on hyviä naisten sukkia ja..."

"Ei!" keskeytin minä nopeasti. Itsepäisesti jatkoi siihen puotilainen, päätään kallistellen:

"Ja naisten käsineitä ... ja..."

"Ei ... ei", keskeytin taas kiireesti.

"Ja hiusneuloja on ... ja hyviä rintaneuloja!"

Nyt minua jo alkoi suututtaa ja minä pelkäsin jotain sopimatonta tulevan ja yritin keskeyttää. Mutta sitä itsepäisemmin kumarteli puotilainen:

"Ja hyviä naisten housuja ... ihan äsken tulleita!"

Olin ihan punastua. Hyi! Selvitäkseni olin nyt vasta huomaavinani Petterin ja huudahdin:

"Ai ... herra Ikonen täällä!... Sitäpä ei olisi odottanut!"

Hän kumarsi, nosti lakkiansa, hymyili tyyneesti ja selitti:

"Tulin ostamaan selkäsiimaa ja koukkuja... Nyt alkaa paras pitkällä siimalla pyyntiaika!"

Ja miten toinen oli nyt asemamme kuin ensi kerran, Vakkosalmella tavatessamme!

Nyt olin minä neuvoton, hän ikäänkuin perehtyneempi ja sen johdosta rohkeampi. Syntyi pieni keskustelu. Koetin olla ystävällinen, mutta samalla huoleton, iloinen, ettei hän saisi sitä käsitystä, jotta muka tungettelen. Niin luontevasti, yksityiskohtia myöten, näyttelin jo rakastuneen naisen osaa.

Mutta kohta loppui äkkiä. Petterin isä oli saanut asiansa toimitetuksi ja huusi poikansa ulos, kiirehtien kotiin lähtemään. Jäin yksin ja nyt aloin miettiä miten saada tilaisuus seurustella Petterin kanssa rauhassa enemmän. Tilaisuus olikin tulossa: Olihan meillä tulossa perhejuhla: äidin nimipäivät,

joille tavallisesti kutsuttiin koko Tohmajärven herrasväki, jopa joskus muutamia siistimpiä, rikkaampia isäntämiehiä. Päätin nyt tarmolla toimia niin, että herra Ikonen kutsuttaisi perheinsä, vaikka hän ei ollut vielä isän erityinen tuttavakaan. Kärsimättömänä odotin vain juhlan tuloa ja vannoin näyttäväni Ellille, että hänen aikomuksensa ovat turhaan raukeavat.

Ja nyt alkoi odotuksen ja epätietoisuuden aika. Sieluelämäni liikkui herkkänä, kuin auer tuulenhenkäyksissä. Haaveilut ja unelmat ilmestyivät. Iltasilla nukkuessani toivoin yöllä näkeväni kauniita lemmen unia. Mutta mikä ihme siinä lie ollut, että minä en niitä koskaan nähnyt. Se oli mielestäni pahan enne. Siksipä usein, kun aamusella heräsin, tuskastuin koko maailmalle, löin, tai viskasin tyynyäni ja sähähdin tuskaisen, hermostuneen:

"Äs!"

c) ENSI PAULANI.

Joutuivat siitä vihdoinkin sanotut äidin nimipäivät. Isä poltteli piippuansa ja äiti laati hänen kuullen luetteloa niistä, ketä olisi kutsuttava. Hän alkoi:

"No papista ja näistä muista paremmaisista nyt ei ole puhettakaan ... ne kutsutaan... Mutta miten on sitte tämän kauppias Surakan kanssa."

Hän odotti vastausta. Minä olin kärsimätön Ikosen joukon puolesta, peläten että sitä ei kutsuttaisi. Hermostuneena pistin minä jo, kun isä viivytteli vastausta:

"Ettekö te nyt, isä, kuule kun äiti kysyy?"

"Mitä?" tokasi isä rauhallisena. Äiti toisti:

"Niin että miten se on tämän Surakan joukon laita?"

"Surakanko!" tarttui isä, kaivoi hammastansa tikulla, nitristeli ikeniänsä, puhdistessaan kielensä käreällä tikun jälet, kävi sitte sylkäsessä ja ilmotti:

"No joutaa tulla... Puhuuhan sitte Nykösen kanssa jauhun hinnoista, niin ei se ukko ole muiden vastuksena."

"Surakka siis kutsutaan", merkitsi äiti listaansa, kokoili siten kaikki ajatellut luettelonsa ja lausui:

"No muitapa niitä ei jumalan kiitos olekaan!"

"Mamma ... Ikoset!" kuiskasin minä silloin äidin korvaan. Äiti katsoi isän silmiin kysyvästi ja kysäsi:

"Niin ... mitäs sinä siitä sanot?"

"Kenestä", kangerti isä, hampaan kaivutikku suussa.

"Ikosesta... Siitä joka muutti sinne Peijonniemeen?"

Isä oli ottanut peilin, tarkasteli suutansa kita auki, koristi sitte kurkkuansa kolme toistaan kovempaa kertaa, kävi sylkäsessä ja kielsi sitten:

"Se on niin siivoton ukko, koko se Ikonen."

Minä hermostuin siitä ja äsähdin:

"Mitä te, isä, tuolla tavalla ihmisistä puhutte!"

"Tuo kurkku pakana, kun ei selviä!" koristeli isä taas. Minä ärryin jo ja äsysin ikään kuin itsekseni:

"Ikäänkuin nyt ihmisillä olisi ero... Ja ikäänkuin Ikonen ei maksaisi isälle palkkaa niin kuin muutkin", pistin minä lopuksi ilkeästi.

Isä ei viitsinyt ruveta riitelemään. Saatuansa kurkkunsa lopullisesti selväksi, otti hän piippunsa ja lupasi äidille:

"No kutsu minusta nähden! Mutta kutsu sitte myös se tukkipotrossikka Halinen, niin puhuu sen Ikosen kanssa metsäkaupoista, jotta se ei muita häiritse!"

Iloisena, nenä pystyssä lähdin minä nyt huoneesta. Isä sytytti pitkävartisen piippunsa ja puheli

laiskasti, minua tarkoittaen:

"Onkohan tuo missä jo siihen Ikosen poikaan ihastunut kun se sitä joukkoa jo tänne koettaa raahata."

Äiti oli ottanut peilin ja tarkasteli leuvassansa kasvavaa yhtä ainoata partakarvaa, päättääksensä onko se taas leikattava. Isä heittäytyi keinutuolin selkämää vasten ja lisäsi:

"Maksaakin tuo jo koko tyttö niin jotta eivät tässä enää palkat riitä sen hamerahoiksi."

* * * * *

Sinä päivänä oli minulla ja äidillä touhua. Aamupäivällä minä olin ilosta miltei vallaton. Kissaa minä hyväilin, kuin lasta. Joskus menin huoneeseeni, katselin peilin edessä pukuani, kohentelin tukkaani, tai harjoittelin hymyilemistä, pyörähtelyjä ja vielä useimmin huolehdin ja harjoittelin että vartalon liikkeet olisivat takaa päin katsottuna siroja, aistikkaita. Minä olin näet huomannut lukkari Iittiläisen Ellin koreilevan juuri näillä viime mainituilla liikkeillä ja se harmitti minua. Nyt olen minä näyttävä että osaavat ne muutkin käyttäytyä.

Ja nyt alkoi jo sattua tapauksia jotka olisivat psykologisesti mahdottomia, silloin kun sielun tila on terve, eikä rakkauden tunteen ja siihen liittyvän mustasukkaisuuden järkyttämä. Näytteeksi kerron siitä seuraavan tapauksen:

Puolen päivän aikaan saapui meille se samainen lukkarin Elli. Kuulin hänen puhuvan äidille:

"Hyvää päivää, täti!... Äiti käski sanoa hyvin ... hyvin paljon terveisiä tädille ja sanoi, että sillä tädin hiivalla nousi taikina niin hyvästi, jotta kolmesta jauhakilosta tuli iso rinkeli ja vielä kolme lettileipää... Missäs se Maiju on?"

"Eiköhän se ole tuolla kammarissaan... Maiju hoi!... Oletko sinä siellä?... Täällä on Iittilän Elli", vastasi ja huuteli lihava äitini hosuen pyyhliniinalla tomuja huonekaluista. Elli ryntäsi huoneeseeni ja huudahteli:

"Ai-jai!... Miten sinulla on jo kaikki järjestyksessä!"

Ja lennähtäen asettui hän peilin eteen, teki siinä liikkeitä käsillensä kun haaveilija, kääntyi sitte syrjin peiliin ja koki taas pyöräytellä takapuoltansa, mutristelemalla vartaloansa ja tarkaten tulosta peilistä ja sipuen sitä tehdessään hameensa edustaa. Minua se kiemailu jo suututti niin että viskasin hansikkaani pöydältä sohvalle, äännähtäen närkästyneenä:

"Äs!"

Mutta Elli ei älynnyt mitään. Hän suinasi nyt hattuni, minusta mitään välittämättä ja vasta sitten kysyä heläytti asiansa:

"Kuule, Maiju!... Oletko sinä jo nähnyt nuorta herra Ikosta?"

Oitis kiekahdin minä mustasukkaiseksi, enkä vastannut. Elli jatkoi:

"Hän on nii-in miellyttävä ... nii-in miellyttävä, jotta sinä et Maiju usko... Ja sitten hän harrastaa polkupyöräilyä ja luontoa ja on semmoinen idealisti... Minä hänestä pidän paljon enemmän kuin Oskarista", lopetti hän muuttaen äänenpainoansa.

En tiennyt enää mitä sanoa ja peittääkseni suuttumiseni huusin minä keittiöön harmistuneesti:

"Pankaa herran tähden se keittiön ovi kiinni, jotta ei tule tänne ruuan haju ... ihanhan tähän jo läkähtyy!"

Ovi sulettiin. Elli otti puuderirasiani, tartutti siitä puuvillatukkuun aimomäärän puuderia, sipasi sillä, suu auki, kasvonsa niin että ne olivat kuin jauhotut, ryhtyi sitte peilin edessä pyyhkimään enintä pois ja kysyi sitä tehdessään:

"Maiju... Tuleeko herra Ikonen tänä iltana teille?"

"Pyh!... Tulipa tuo nyt tahi ei!" keikautin minä nenääni, tekeytyen hänen silmissään ylenkatseelliseksi Ikosta kohtaan, sillä mustasukkaisuus alkoi jo minua ihan sapettaa.

"On niitä nyt parempiakin nähty!" lisäsin minä vielä ylseästi, peittääkseni tunteeni. Mutta hän vain jatkoi:

"Minä pidän hänestä... Hän on niin kiltti ja niin suuri idealisti ... niin suuri idealisti että sinä et, Maiju, usko!"

Olin harmista haleta. Hän olisi vieläkin puhunut, mutta nyt minä jo ehätin halveksivasti:

"Mhyh!... Semmoista vanhoillisuutta!" Taas aikoi Elli jotain sanoa, mutta ei ehtinyt saada suun vuoroa kun minä kiirehdin, ilmottaen jyrkästi, nenääni nostaen:

"Idealismi on nyt jo voitettu kanta... Kaikki suuret ja modernit ihmiset ovat nyt jo realisteja!"

Mutta ei Elli vieläkään älynnyt, että minä en häntä sietänyt. Hän alkoi taas puhua Petteristä, kehuen:

"Hän on jo lyseossa ollessaan ollut niin hyväpäinen, niin etevä ja varakas, jotta kaikki opettajat ovat hänestä pitäneet."

Nyt loppui jo minun kärsivällisyyteni. Hermostuneena huusin minä hänestä irti päästäkseni, äidille:

"Äiti hoi!... Eikö se äiti nyt tiedä, jotta täällä on vieraita!... Kun nyt ei kahviakaan tarjoa!"

Ja se auttoi. Äiti kutsui Ellin kahville ja minä pääsin hänestä.

* * * * *

Nyt kai jo uskonee lukijakin, että Petteri oli vienyt minun sydämeni, että lempeni siis oli todellista, ei hetken tunnetta ja utua. Sillä jos niin ei olisi ollut, en minä olisi ollut näin tavattoman mustasukkainen Ellille. Nyt minä en voinut häntä sietää. Kiukustuneena tarkastin minä hänen lähdettyänsä puuderirasiani, viskasin hänen käyttämänsä pumpulitukupsen uuniin ja ähähdin ynseänä, mutisemalla:

"Tulee siihen vielä toisten pumpulit likaamaan ja puuderit kuluttamaan!... Mokokakin!"

Muistin hänen kiemailevat liikkeensä, suutuin ja puhelin ylenkatseellisesti:

"Koketeeraa vielä ja keikistelee kuin parempikin... Takaruumiinsakin työntää niin pitkälle jotta se on kuin mikäkin putkula... Ja sitte, kun se sitä kieputtaa näin ... näin ... näin!"

Minä matkin hänen liikkeitänsä, yllyin ja jatkoin:

"Ja sitten siitä idealismistaan kaakattaa kuin mikäkin haikara... Ikäänkuin siitä mitä ymmärtäisi!"

Matkin hänen kakatustansa ja muikistelujansa, ja niin uskomattomalta kuin tämä minun käyttäytymiseni tuntuukin—kukapa voisikaan uskoa että *minä* olisin niin tyyten unohtanut itseni ja sulouteni vaatimukset että ruvennut niin rumalla tavalla matkimaan—niin on se kuitenkin totta. Olen sen kertonut ettei voitaisi syyttää minun salanneen huonoja puolia ja piirteitä, jotka rumentavat minua. Olen tahtonut olla rehellinen, sillä mitäpä hyötyä minulle nyt enää tämän salaamisesta olisi.

No niin. Minä siis matkin ja tein jos mitä. Mutta mustasukkaisuuteni siitä vain yltyi ja se taas kiihdytti tietysti lempeäni. Minä hermostuin, tulin jo juonikkaaksikin ja olisin vain laiskotellut. Sydän alkoi yhä suuremmassa määrässä tunkea aivojen toimintaa pois tieltään, tunne-elämä astui järjen virkaa hoitamaan ja silloin tietysti tapahtuu, ainakin alussa, yhtä ja toista outoa. Meitähän voi yleensä silloin, kun sydän toimittaa aivojen virkaa verrata taloon, josta isäntä on lähtenyt matkalle ja vanha, isännän töihin tottumaton ja kömpelö ukko jää pitämään vallattomia lapsia kurissa. Arvaa sen, mikä mylläkkä siinä aluksi syntyy ja mitä tuhmuuksia ukko itsekin lopulta tuskautuneena tekee!

No niin. Näin alkoi asia mennä. Tuossa puolen päivän aikana minä jo telkeydyin huoneeseeni ja itkeä tihistin, ensi kertaa näissä asioissa, vaikka eiväthän nämä lemmen asiat tietysti itkemällä sen paremmaksi tule.

* * * * *

Mutta vihdoin tuli ilta. Vieraat olivat jo koolla. Iloittiin, puheltiin ja hälistiin. Minä koetin olla rakastettava ja iloinen ja hymyilin, joskus silmät niin pyöreinä, että otsalle nousi kureita. Samalla koetin toimittaa, ettei Elli pääsisi Petterin seuraan.

Ja koko ajan vaivasi minua kumminkin salainen mustasukkaisuus. Petteri näytti sen johdosta nyt entistä miellyttävämmältä. Minä tulin ärtyiseksi muille ja kun Ratisen poika Oskari tuli minua hakkailemaan, en minä sitä enää sietänyt, olin hänelle aivan kylmä. Hänen tungettelsuunsa hermostutti minua. Etsin aina vain tilaisuutta saada kuin ohimennen lausua jonkun sanan Petterille.

Kerran olin hänen kansansa juuri ruvennut puhumaan polkupyörämatkasta, kun Ratisen Oskari taas tuli häiritsemään. Hän koetti saada rillit pysymään nenällänsä, mutta se ei tahtonut onnistua, sillä nenä oli liian matala ja pieni. "Anteeksi, neiti Lassila... Saanko luvan kysyä", yritti hän puhua, mutta samassa putosivat rillit, jääden nauhaan riippumaan. Hän alkoi taas niitä asetella ja yritti:

"Suokaa anteeksi, neiti Lassila! Kuinka olette nyt kesäanne viettänyt?"

"Eiväthän ne sinun rillisi kestäkään nenällä", hymyili siihen Petteri toverillisesti, suu auki ja lisäsi avomielisesti, viattomasti:

"Jos lie se vieteri jo höltynyt ... kun ne eivät kestä!"

Ratinen piteli nyt rillejänsä hyppysin nenällänsä ja jatkoi:

"Ei ... kyllä se on uusi vieteri..."

Ja kääntyen asiaansa toisti hän:

"Niin ... kuinka olette nyt viettänyt kesäanne, neiti Lassila?"

"Oikein hyvin", koetin olla miltei veitikka, vaikka Ratinen minua kiusasi. Petterin isä oli katsellut Oskarin puuhia, lähestyi nyt ja selitti:

"Kun olisi sankaniekat silmälasit, niinkuin minulla ja ämmällä on kotona niin ne kestäisivät päässä!"

Petteriä huvitti isänsä neuvo. Suu auki hymyili hän avomielisesti. Isä kysyi:

"Paljonko tuommoiset kultakakkulat vielä maksavat?"

"Tjaa... Mitä se oli kuusikymmentä markkaa", vastaili Ratinen herrasmiehen eleillä, sanoja tapaillen. Toinen lisäsi:

"Minä maksoin laseista markka viisikymmentä penniä ja niillä näkee pirun hyvästi ... vaikka hienonkin kirja-präntin!"

Löyhyttelin sitä kuullessani nenäliinalla kasvojani. Ukko Ikonen koristi kurkkunsa ja kumartui sylkäämään sohvan taakse ja arveli:

"Olisihan ne tälle meidänkin pojalle jo ostettava tuommoiset kakkulat, mutta tokko he kestänevät kun tälläkin on niin matala se nenänselkä!"

* * * * *

En tiedä mihin suuntaan keskustelu olisi jatkunut jos ei äiti olisi sitä keskeyttänyt. Hän helisteli nimipäivämaljojansa salin toisella puolella ja huomautti äkkiä:

"Missäs se on nuori herra Ikonen!"

"Täällä, äiti", ehätin minä, ja oitis toi tarjoilija Petterillekin lasin. Äiti tulla leiletteli silloin salin halki meitä kohti, lasi jo koholla kädessä ja kilisti Petterin kanssa, pyyhkäsi sitte vasemman käden kämmenselällä hikistä otsaansa ja lausui ennen ryyppäämistään:

"Onneksenne Teillekin, herra Ikonen!"

Petteri kumarsi niin kankeasti, että oikeastaan näytti menneen koukkuun ja hymyili entistä avosuisemmin ja pystynenäisemmin. Vilkasin häneen varkain. Ukko Ikonen alkoi selitellä äidille:

"Tää meidän poika aikookin ruveta tuomariksi lukemaan..."

"Jassoo!" sievistelihe äiti ja kysyi:

"No kuinka herrasväki Ikonen nyt viihtyy siellä Peijonniemessä."

"Ka mikäpäs siellä on viihtyessä!... Pellot kasvavat että ökisee ja nurmiheinän kasvukin on kohtalainen!" selitti ukko, imasi savut ja kysyi vuorostaan:

"Joko tällä rouvalla on nyt miten paljon ikää?"

"Neljäkymmentä kuusi vuotta neljä kuukautta ja kolmetoista päivää", selitti äitini, koettaen olla herttainen. Ukko siihen tokasi:

"No onpa sitte jo rouvallakin ikää hartioilla!... Tämä meidän ämmä on toki vuotta nuorempi."

Äitikin joutui niin ymmälle että hän vaistomaisesti, erehdyksessä niata ryöhäytti Ikoselle aika syvään, pää kallellaan, suu happamana ja silmät hämmästyksessä pyöreinä, toivotti lasiaan kilstäen ukolle terveyttä.

* * * * *

Ilta kului. Oli jo syöty ja tanssittukin. Minä koetin kiemailla: Joskus tekeydyin naiviksi pikku tytöksi, joskus vallattomaksi koulutytöksi. Turhaan olin etsinyt tilaisuutta olla kahden kesken Petterin kanssa.

Mutta nyt sen toki sain. Oli jo ilta, päivä oli laskemaisillansa. Hän oli yksin puutarhassa. Menin hänen ohitsensa toivossa, että hän tarttuisi matkaani ja ollakseni siitä varma kysäsin iloisella, kiehtovalla äänellä:

"Eikö teillä ole kylmä, herra Ikonen?"

"Kuinka niin", hymyili hän entiseen tapaansa ja lyöttäytyi matkaani. Olin nyt onnellinen, tekeydyin viattomaksi ja astua sipsuttelin hyvin tepsuttelemalla.

Ja Petterikin tunsu nyt lämpenevänsä, ujusteli, eikä löytänyt puheen aihetta. Vein häntä puiston käytävää myöten rantaa kohti. Vihdoin lausui hän:

"Tämä on hyvin kaunis ja iso puisto."

"Pidättekö tästä?" tartuin minä siihen nopeasti.

"Pidän", tokasi Petteri ja selitti:

"Minä en pidä semmoisista kaupungin puistoista, joissa nurmikkokin keritään aina niin paljaaksi kuin lammas... Se on vain luonnon turmelemista."

Niin oli päästy hyvään alkuun. Mutta nyt aloin minä jo todellisuudessa ujustella, en löytänyt puhuttavaa. Koetin toki häntä liehakoidakseni huudahdella:

"Ai, kuinka te olette luonnon ihailija, herra Ikonen!... En minäkään pidä kerityistä puutarhoista... Niissä ei ole mitään semmoista pehmeää ja ... semmoista ... no kodikasta ja kansallista."

"Eihän niissä mitä ole!" tokasi Petteri ja niin jatkui kulku ja puhelu. Tulimme jo lähelle rantaa ja saadakseni olla kauvemmin hänen seurassansa, kysyä sukasin viekkaasti:

"Oletteko nähnyt jo minun lempipaikkani?"

"En... Missä se on?" ällisteli Petteri. Minä selitin:

"Se on tästä vähän matkan päässä... Aijai kun sieltä on ihana näköala!... Se on niin ihana ... niin ihana näköala että siitä voi nauttia vaikka aina."

"No mennään katsomaan", älysi Petteri jo katsoa etuansa, sillä hänkin halusi viipyä minun seurassani. Kokosin helmani niin ylös, että näkyisi alushameen kaunis pitsi ja niin me lähdimme.

* * * * *

Ihanana, punaisena laski päivä Tohmajärven selkävesien taa kun saavuimme määräpaikkaan, rannalle. Saaret ja rannat riiputtelivat järven tyyneen siniveteen upotettuja kuvaisiansa ja järven taustalla nousi hienoinen sumu kietoen Janne Voutilaisen talon salaperäiseen yön sumuharsoon.

"Katsokaa!... Eikö ole ihana!" innostuin paikalle tultua. Petteri katseli hetken ja myönsi:

"On tämä kaunis paikka... Tuo tyyne järvi ja kylä sen takana ja tuolla rannalla nuo lehmät... Mikä kylä se on tuolla toisella rannalla?" käänsi hän puhetta.

"Se on Jouhkola."

Yön silmät raottuivat jo metsiköissä. Perhoset nukkuivat. Rantavedessä ui myöhästynyt sorsa viime uintiansa ja järvelle ilmestyi jo yön salaperäinen henki. Minä koetin sulautua siihen luonnon mielialaan: koetin olla haaveileva, runollinen ja virkoin:

"Miten ihana on Pohjolan kesä."

Petterikin tuli runolliseksi. Hän puhui, järven tyyneyttä ihailien:

"Nyt siellä olisi hyvä laskea selkärihmaa... Ei tuuli häiritseisi ja vene näyttäisi täältä katsoen ikäänkuin olevan vedestä irti."

"Niin... Miten ihanaa se olisi", sulin minä edelleen. Syntyi äänettömyys. Petteri ujusteli yhä enemmän. Tunteellisena, kuin muun puheen puutteessa kysyi hän nyt:

"Pidättekö, neiti Lassila, kalastuksesta?" "Pidän!" valehdella heläytin minä avoimesti, nopeasti, häntä miellyttääkseni ja Petteri ilmoitti:

"Pidän minäkin. Minä pidän kaikesta mikä vain on luontoa."

"Niin ... tehän olette suuri luonnon harrastaja!" lähenin minä häntä taas. Petteri siitä jo innostui ja kysyi:

"Kummasta kalastuksesta te enemmän pidätte: verkkopyynnistä, vaiko selkärihakalastuksesta?"

"Selkärihma", heläytin minä umpimähkään, mutta varmasti ja häikäilemättä, silmät suurina, avoimina ja Petteri alkoi jo kehua:

"Selkärihmalla minäkin kalastan enimmäkseen."

Ja hän kertoi minulle kalastuksistansa ja harrastuksistansa ja me olimme onnellisia. Kertomuksensa hän lopetti ilmoittamalla:

"Siinä Nenosen lammissa, kun onkin oikein mustia kyrmynsiskoja ahvenia, niin ne sitten vasta ovat hakkia syötille! Ei tarvitse muuta kuin viskaa vain veteen koukun, jossa on täky niin paikalla ne tarraavat siihen. Neidin pitäisi tulla kerran sinne kalastamaan."

"Ai, miten hauskaa!... Kun saisi ihminen kerran oikein ... oikein rauhassa harrastaa kalastusta ... ja kaikkea ... kaikkea, mikä vain on hyvää ja kaunista!" tekeydyin minä jo aivan kademieliseksi.

* * * * *

Niin jatkui keskustelumme ja me lähenimme toisiamme. Häntä pehmittääkseni minä nyt jo tietäen että hän on idealisti, äkkiä kysyä höläytin:

"Mutta mitä te pidätte realistisesta suunnasta?... Eikö idealismi ole sitä korkeampi kanta?"

Petterin kasvoille levisi omituinen, voitokas hymy ja hän todisti verkkaan, omituisesti:

"Oo-on se toki ... idealismi!... Minä en voi koskaan nauttia realistisesta kirjallisuudesta, mutta aivan toista on idealismi."

Minusta tuntui, että olin voittanut ja näyttelin kiehtovaa osaani niin että itsekkin jo uskoin puhuvani totta, kun vakuutin aivan nyreissäni:

"Niin minäkin: Minä en voi kärsiä realistista suuntaa."

Ja minä aivan innostuin, vilkastuin ja jatkoin tankaten:

"Ajatelkaa, herra Ikonen, että se ei kohota ... ei kirkasta ... ei nosta ihmistä jokapäiväisyyttä ylemmää, vaan jauhaa vain aina sitä samaa ja samaa arkipäiväisyyttä!"

Ja niin syvennyimme me uusiin, kirjallisiin kysymyksiin. Mutta jo oli illallisen aika. Hellä, leuto iltayö kietoi meidät pehmoisiin hämyihinsä, kun me palasimme toisten seuraan. Minä olin iloinen ja onnellinen. Nyt toivoin minä varmaan että olin voittava, ainakin ajan kanssa Ellin. Aloin jo huolehtia asian jatkosta: Rakastettavaksi, herttaiseksi tekeytyen puhelin minä ukko Ikoselle:

"Kuulkaahan herra Ikonen: Teidän pitää kerran kutsua tohmajärveläiset kalastusretkelle Nenosen lammille."

Ukolla oli suu ruokaa täynnä, kun hän vastata mukelsi:

"Ka olisihan"—hän pureksi välillä—"olisihan siinä"—nyt hän nielasi palan—"olisihan siinä lammissa ahventa kun olisi vain pyytäjää."

Rakastettavana, iloisena perhosena, kietouduin minä nyt häneen, koittaen kiertoteitä saada hänet tajuamaan, että hänen pitäisi panna toimeen kalastusretki. Tietysti oli tehtäväni vaikea. Miten päinhän minä puhuinkin, niin kehui ukko vain lampiansa:

"Kala- ... kalarikas lampihan se on se Nenosen lampi!"

d) ENSI KEHITTELY.

Juhlat olivat ohi. Hiljaisina, ikävinä kuluivat taaspäivät. Elämässäni oli tapahtunut suuri muutos. Minä olin tullut entistä laiskemmaksi. Pieninkin työ minua kiusasi. Päivät minä luin idealistisia kirjoja ja kiukuttelin palvelijoille ja illat minä laulelin ja haaveilin. Ja aina vain välkkyi sielussani Petterin koruton kuva. Se oli painunut sinne hymyilevänä, ihanana ja rauhallisena kuten rantojen kuvaimet uppoavat järven tyyneen syvyyteen, sulattaen maiden ja vetten kauneuden yhdeksi ainoaksi levolliseksi ihanuudeksi.

Ja miten kuumeisena minä odotin uutta kohtausta! Toivoin että ukko Ikonen todellakin kutsuisi kalastusretkelle ja opettelin jo sitä varten kalastusta minkä voin: Renki Matti neuvoi panemaan syötin koukkuun ja opetti yhtä ja toista muutakin. Kärsimättömänä odotin minä nyt kutsua kalastusretkelle, ja kun sitä ei kuulunut, hermostuin minä, tulin kärsimättömäksi ja juonittelin milloin yhdelle, milloin toiselle. Kerrankin nukkui isä päivällisen jälkeen sohvalle syrjällään. Minua se kiukutti ja minä äsysin:

"Mitä tuo, isä, nyt on tuommoinen alituinen makaaminen!... Ei koko talossa enää tehdä muuta kun syödään ja maataan."

Isä raotti silmiänsä laiskasti ja katsoi minuun silmät soikeina rakoina.

"No, isä!" ärryin minä ja isä kääntyi silloin toiselle kupeellensa, selin minuun ja alkoi kuorsata. Suuttuneena keikautin minä silloin päätäni ja lähdin huoneesta, äkäillen, kuin itsekseni halveksivasti:

"Kaikenlaisia unikekoja sitä pitää ollakin maailmassa!"

Isä ei ollut kuulevinaankaan, vaan alkoi kohta rauhallisesti kuorsata.

Mutta poikkeamme hetkiseksi Petterin elämään:

Kun hän meiltä lähdettyänsä ajoi isänsä kanssa Lahden perän kautta kotiinsa, oli hän tavallista herkempi luonnon vaikutuksille. Hänkin oli jo näet sulanut. Hevonen juosta lötkötteli laiskasti. Korpimaan luonto oli kääriytynyt kesäyön hienoon salaperäisyyteen. Aidan seipäihin kuivamaan pistetyt heinävihkot ja pajunkuori- ja leppätulot näyttivät pehmeiltä, satumaisilta, naavakuuset niin tumman salaperäisiltä, koivut hiljaisilta ja metsän ja yön henget näyttivät hiiviksivän puiden tummissa varjoissa kun Petteri nenä pystyssä, suu elottoman näköisessä, koruttomassa hymyssä istua kökötti rattailla, napinlävessä minun antamani kukkanen. Marjamäen mökkien kohdalla huomasi isäkin sen ja kysyi:

"Mistä se on tuo kukka sinun nutun ryntäisi tarttunut?"

"Se on neiti Lassilan antama", havahtui nyt Petterikin. Isä räpsäytti hevosta ohjaksien perillä ja kysyi:

"Jokos sinä aloit sitä tahkota?... Sitä Lassilan tyttöä?" Lisäsi hän hetken kuluttua, kun Petteri ei vastannut. Tämä ei vastannut. Isä mietti asiaa ja järkeili hetken kuluttua minusta:

"Onhan sillä näky hienot kintut ... kun se nostaa hameensa niin jotta nilkka näkyy."

Mutta silloin oli hevonen kompastua. Ukko siitä hätäytyi ja pidätteli:

"Prtut ... prtut!... Hevosen pahuukselta on etujalan kenkästä kulunut hokki, niin se kompastelee... Pitää käydä seppä Kärkkäisellä panetuttamassa uusi kenkä."

Kauvan ajoivat he nyt ääneti. Mietteisiinsä vaipuneena ajatteli Petteri minua, muisteli silmiäni tenhoa, ääneni sointua. Minun ihana kuvani upposi yhä syvemmälle hänen sieluunsa. Hän unohti jo yön salaperäisen hämyä, ei huomannut metsän tummaa pehmeyttä, ei yksinäisen yölinnun ääntä. Vihdoin lausui hän isällensä:

"Isä... Meidän pitäisi panna toimeen kalastusretki."

"Ka onpa niitä vielä entisiä suolakaloja kuukauden päiviksi... Ja kapakaloja voi ostaa Sortavalan markkinoilta", epäsi isä, tajuamatta vielääkään asiaa. Petterin täytyi selitellä:

"Niin ... mutta semmoinen kalastusretki johon kutsuttaisi koko Tohmajärven herrasväki. Keitettäisi kahvia rannalla ja laskettaisi selkäsiimaa."

Nyt alkoi ukko saada hämää käsitystä asiasta. Kun Petteri vielä jatkoi selitystä, myönteli isä jo:

"Kunhan nyt tulee sateisempia aikoja, jotta ei vie poutaisia työpäiviä, niin sitte panee hänet toimeen... Kalakin syö koukkuja paremmin sateilla, kuin pouta-aikana."

Petteri sai alkaa uuden selityksen. Ylioppilaslakkiansa tarkastellen puheli hän pitkään, kuin itseksensä:

"Ee-ei se sateella sovi... Se pitää olla poutailma, jotta ei kastu neitienkään vaatteet."

Syntyi uusi keskustelu. Vihdoin sai ukko selvän, että kysymys oli oikeastaan muusta, eikä kaloista ja puheli:

"Ka mistäs minä sen arvasin, jotta sinä sitä vallesmannin tyttöä kalastelisit!"

Ja hän alkoi taipua. Ensin hän tietysti ehdotteli, että pidettäisi heinäntekotalkoot niin niistä olisi samalla hyötyäkin. Mutta Petteri vastusti sitä, sanoi etten minä pidä niittämisestä, enkä haravoimisesta ja silloin taipui jo isä, nykäsi hevosen juoksuun ja ilmotti:

"No laita sitte se retkesi... Tottapahan joku ahvenkin sattuu samalla koukkuun tarttumaan."

* * * * *

Väliltä tästä nyt oikeastaan jää pois yhtä ja toista, mutta kun se on vähemmän tärkeää, niin olkoon kertomatta. Jo tästä kertomuksesta muutenkin yksi kirja venyy. Hyppään siis suorastaan kalastusretkeen.

Vihdoinkin valkeni se ikävöity päivä. Ikosen renki tuli sanotulle retkelle kutsumaan. Isäni ajoi partaansa, paitahihasillansa, leuka saippuassa. Äiti tulla pyörittäytyi silloin huoneeseen ja sanoi:

"Se Ikosen renki on keittiössä... Kalastusretkelle on kutsumassa."

Minä olin ilon vallassa. Isä avasi silmiänsä hieman suuremmiksi, katsoen äitiin, mutta ei keskeyttänyt työtään. Minua se pisteli. Äiti odotti ja tiedusti:

"Mitä minä sille sanon?"

Isä vain kaaputteli leukaansa, alahuuli hammasten välissä.

"Isä!... Ettekö te nyt jo kuule!" äsähdin minä jo silloin.

"Tuletko sinä ... sinne retkelle?" jatkoi äiti.

"Missäs se kalastaa?" tokasi siihen isä vihdoinkin työnsä lomassa.

"Nenosen lammissa", ehätin minä kiukkuisella äänellä. Välinpitämättömän näköisenä oudosteli isä nyt uudella saippualla leukaansa voitaen:

"Mikä pahuuksen kalastusta se semmoinen on ... kun nyt ihan talkoot pitää?"

"Ats!" pääsi minulta jo äänekäs kiukku. Äiti koetti selittää, että se on tavallansa huviretki. Nyt älysi isäkin ja äänsi, ryhtyen työtään jatkamaan:

"Ka voihan tuolla pistäytyä... Sano sille rengille jotta tullaan", lopetti hän pistäen taas huulensa hampaitten väliin, että olisi mukavampi ajaa. Iloni oli tietysti kuvaamaton. Isä lopetti työnsä ja rupesi sohvalle virumaan, lukien samalla sanomalehteä. Kotvasen kuluttua, kun äiti taas palasi, vääntäytyi hän istumaan ja puheli unisena, haukotellen, kuin itseksensä:

"Saa nähdä, saako tämä Iittiläisen Elli sen Ikosen pojan verkkoonsa... Se ukko Iittiläinen jo kyselee sen ukon rikkauksia."

Siis isäkin jo puhui siitä. Silloin täytyi asian olla varma. Hän haukotteli nyt pitkään ja jatkoi kita auki, haukottelun seasta:

"Ja onhan se—taas hän haukotteli—onhan se rikas ukko, se Ikonen!"

Hän oli saanut jo haukottelun loppuun, raaputti vasenta kämmenselkäänsä ja puheli lisää kuin itseksensä:

"Sanovat sillä olevan parisen sataa tuhatta ihan puhdasta kontanttia."

Kaikki ajatukseni ja tunteeni sekottuivat. Raivostuin Ellille. Niin herkkä ja vaikutuksille altis oli minun sieluni. Jotain mutisten poistuin minä kammariini. Vihoissani etsin minä Ellin valokuvan albumistani, viskasin sen uuniin ja mutisin:

"Mokomakin ... kiemailija!"

Niin sekaantui taas ilooni katkeria tunteita. Tietysti minä taas itkin ja surin, mutta ei se vain sieluntilani siitä sen paremmaksi tullut.

* * * * *

Mutta nyt oli vihdoinkin toivoni täytetty: Nyt oli kalastusretki. Koko Tohmajärven herrasväki oli koolla Ikosen talossa. Itse asiassa oli koko retki Tohmajärvellä uutta. Monet olivat käsittäneet sen kalastustalkooksi. Istuttiin ennen retkelle lähtöä Ikosen salissa ja juotiin kahvia. Tukkiurakoitsija K.P. Halinen alkoi puhua asiasta, kysyen:

"Onko tämä Nenosen lampi hyvin kalainen?"

"Onhan siinä ahventa ja särkeä... Ja eikö liene joku kiiskikin joukossa", myönsi isäntä ja varmistuakseen asiasta huusi hän Petterille:

"Petteri!... Onko tässä Nenosen lammissa kiiskiä?"

"Ei", kielsi Petteri. Isä puolustautui silloin:

"Eipä niistä ole väliäkään ... niin ruotaisista kaloista. Kalakukossa nuo vielä menevät, mutta soppa- ja suolakalaksi ei ole hyllyistä ollenkaan."

Vieraat olivat jo vaikenemisellaan myöntää asian niin olevan. Mutta nyt tarttuikin Petteri keskusteluun ja oikasi topakkana:

"Nyt isä erehtyy: Soppakaloista on juuri kiiski kaikkein arvokkain, vaikka sen liha on ruotaista. Siitä tulee kaikesta paras liemi."

Tästä aiheesta sukeutui keskustelu. Useimmat rouvat asettuivat tietysti heti Petterin puolelle asiantuntijoina. Petteri teki selkoa kalasuvuista luonnontieteen kannalta katsoen ja kysyi minulta:

"Vai mitä neiti Lassilakin ajattelee: eikö kiiski ole paras liemikala?"

"On... Minä pidän hyvin paljon kiiskistä", valehtelin minä nopeasti ja ikäänkuin nostin nenääni Elliä halveksiakseni, sillä tunsin olevani samaa puolta Petterin kanssa. Niin pienetkin asiat vaikuttivat sieluuni voimallisesti. Eikö ihme. Jokainen rakastunut tyttö sen kyllä ymmärtää. Isä tarttui nyt asiaan: lasiaan lusikalla hämmennellen puhui hän:

"Lohihan se olisi hyvälihainen ja rasvainen kala, mutta ei tuo pakana elä tässä Tohmajärvessä!"

Kauppias A. Kotinenkin oli ottanut keskusteluun osaa silmälasit päässä. Nyt nousi hän, kävi sylkämässä akkunasta ja väitti:

"Mutta on se hyvä Onkaman mujekin syötävä kala, kun sen ihan verekseltään voissa paistaa, tahi keittää sopan ja lisää siihen voita. Ei se anna lohikeitollekaan suurestikaan perään."

"On... Hyvä ruokakalahan se on Onkaman muje... Vaikka osaavat nuo Onkamolaiset siitä hintaakin nylkeä, jotta on jo kohta sianläskin hinnoissa ... eto kala!" myönnytteli nyt jo ukko Ikonen ja niin jatkui keskustelu läpi kaiken, mikä kalastukseen kuuluu.

* * * * *

Vihdoinkin vaelsimme toki Nenosen lampea kohti. Olin pukeutunut parhaaseen pukuuni ja kammannut kauniin tukkani hyvin aistikkaaksi. Kulimme metsätietä myöten. Luonnollisesti minä koetin pysytellä Petterin rinnalla, ettei vain Elli pääsisi väliin sotkemaan. Kaikki naiselliset puolustautumisvaistoni heräsivät. Petteri puhui tien varrelle osuneista kukista, ilmoittaen niiden nimet ja kysellen pidänpö minä siitä ja siitä kukasta. Silloin minä aina koetin ensin saada tietää hänen makunsa, kysyen:

"Entäs Te?"

Jos hän vastasi kieltävästi, nyrpistin minä nenääni ja yhdyin esimerkiksi näin:

"En minäkään... Semmoinen epähieno tuoksu ja jokapäiväiset värit."

Jos hän taas sanoi pitävänsä, aloin minä huudahdella ihastuksesta ja kehua kukkaa. Niin että oli minulla siis konstit! Petteri hymyili, tuli avomielisemmäksi, tuttavallisemmaksi ja välit lähenivät. Olimme jo ystäviä. Toisetkin kulkivat parittain. Petteri oli varustanut jokaiselle ongen ja kun koko pitäjän herrasväki kulki nyt onkivavat pystyssä olalla, oli näky miltei sotainen. Semmoiset joukot olin siis jo pannut liikkeelle rakkauteni tähden. Kauppias Kotonen jo järkeilikin:

"On tässä nyt kokonainen vapametsä liikkeellä!... Paholaisestako heille kaikille vain kaloja riittänee!"

Jospa he olisivat tienneet että tämä kaikki oli minun ansiostani, minun päähänpistostani johtunutta! Mutta mistäs he sen tiesivät. Me saavuimme rantaan. Petteri oli jo edellisenä päivänä laskenut verkot ja

selkäsiiman ja täyttänyt rannat merroilla ja rysillä, Nyt piti vain ne tarkastaa, onkia, vetää nuotta, keittää rantakala, syödä ja juoda raittiissa luonnossa. Minä aloin touhuta saadakseni Ellin jäämään rannalle, että saisin olla Petterin kanssa vesillä rauhassa häneltä. Teeskennellyllä ilolla huudahtelin minä liehakoiden:

"Elli!... Kuule Elli!... Sinähän se osaat keittää kaikista parasta kahvia..."

Elliä se miellytti. Minä jatkoin, järjestellen:

"No sinä saat sitten jäädä rannalle... Minä menen Oskarin ja Helmin ja herra Ikosen kanssa selälle kalastamaan... Eikö niin, herra Ikonen?" joudutin minä ratkaisua.

Ja niin järjestyikin asia. Vanhempi herrasväki jäi rannalle onkimaan. Rouvat istuivat polvet pystyssä, tai kykyllänsä, onki vedessä, vapa kädessä ja kielittelivät siinä, ongistaan rahtuakaan välittämättä, koko pitäjän asiat Huhkosen tytön naimisista Kaikkosen lesken asiaan asti. Isä viskasi onkensa veteen, sen koommin siihen katsahtamatta, heittäytyi kylellensä ja kysyi kappalaiselta:

"Onkohan se tuo iso petäjikkö ja niitä pappilan maita?"

Kappalainen tuherti sättää onkeensa ja myönsi niin olevan. Ikonen arveli siihen:

"Lähtisi sitä semmoisella petäjiköllä rahaa, kun olisi urakkasummassa myödä tälle ruukin puulaakille!"

"Paljonkohan tuo ruukki maksaisi kannolta?" mietiksi jo kauppias Kotonenkin, heittäytyen hänkin virumaan vapansa eteen. Halinen selitti etujaan valvoen:

"Se on niin huonolla uittomatalla, jotta ei siitä kannata täyttää hintaa maksaa... Hevosveto tulee aina niin kalliiksi, jotta puille ei jää paljon mitään."

Niin jatkui keskustelu. Me soutelimme lammin selällä. Oli tyyni. Jylhät korpirannat kuvastuivat kaislaiseen rantaan. Keittosavu kohosi pystysuorana, huipeten ja haihtuen ilman sineen. Ranta oli täynnä kyköttäviä rouvia ja lojuvia miehiä. Turmeltumattoman maaelämän rauhallinen, idyllimäinen kuva oli täydellinen. Minäkin jo taas sulin.

Ja nyt alkoi kalastus. Petteri laski koukkua kaloille, minä Petterille. Tunteellisena kysyin minä häneltä:

"Eikö tämä retki ole ihana?"

"On tämä", hymyili Petteri kömpelösti. Minä aloin tavalliset rakastuneen kujeet: sulin silmäni ja haaveilin:

"Kun voisi ihminen kuolla tämmöiseen rauhan ihanuuteen!"

Siihen tapaan jatkui keskustelu. Petteri rupesi lappamaan selkäsiimaa vedestä. Oskari souti. Minä haaveilin taas. Mutta äkkiä keskeytti sen Petteri, huudahtaen:

"Ahven!"

Kuului molskahdus. Petteriltä pääsi harmittelu:

"Nyt se piru meni!"

"Putosiko se?" otin minä osaa vahinkoon. Hän vastasi koukkua tarkastaen:

"Pääsihän tuo häjy koukusta!... Kitusesta vain oli tarttunut kiinni ja se on revennyt... Tuommoinen pala kitusta vain jäi", näytti hän minulle. Minä huudahtadin muun puutteessa:

"Ai miten punainen kitunen..."

"Iso, hyvästi puolen kilon ahven oli, mutta eipäs ollut onni saada!" jatkoi Petteri harmitteluaan. Koetin keksiä jotain lohduttavaa. Niin jatkui työmme noin tunnin ajan. Saimme kaikkiaan kahdeksan ahventa ja viisi särkeä. Iloisina, reippaina sousimme rantaan. Ukko Ikonen tarkasti siellä saaliimme ja lausui:

"Eihän näistä tään vertaisista mitä soppaa tule näin isolle joukolle... Ota Anni sieltä pehkosta se lihavasua ja keittää järkiään lihasopan!"

Isäkin oli siitä hyvillään sillä hän oli jo monesti kaivannut verestä lihaa.

* * * * *

Sopan kiehumisaikana halusi Petteri saada minut johonkin kävelyille, voidaksensa nauttia seurastani ja valloittaa minua. Mutta hän ujusteli, eikä löytänyt sopivaa ehdotusta. Vetäännyn silloin joukosta hieman loitomma, toivoen hänen älyävän tulla sinne. Hän oivalsikin, tuli ja kysyi:

"Onko neiti koskaan käynyt tämän Kytkytmäen kukkulalla?"

"En."

"Sieltä on hyvin kaunis näköala: Näkyy Petravaara, Kivenvaara ja koko Lempaan puoli", kehitti Petteri sinne lähtöä. Olisin ollut hölmö, jos en olisi nyt älynnyt käyttää asiaa hyväkseni. Petteriä auttaakseni pahottelin minä sen vuoksi, katuvalla äänellä, valitellen:

"Mikä vahinko, etten minä ole nähnyt!"

Niin kiertelimme me kauvan. Kun Petteri yhä ujusteli pyytää minua sinne, täytyi minun tarttua asiaan suoraan ja minä sanoinkin ilman mitään turhia kierteilyjä:

"Eikö mennä katsomaan, herra Ikonen."

"Juu... Mennään!" riemastui siitä Petteri ja me lähdimme, kohosimme jyrkkää metsäistä rinnettä myöten mäelle ja koetimme olla toisillemme mieliksi.

Ja miten rauhaista oli täällä ikimetsän pimenoissa! Pehmeä sammalikko tuntui jalkaan sametilta. Ikikuuset olivat kuin hymyileviä vanhuksia. Sieniaika oli alussa. Ensimmäiset pienet karvalaukut punottivat yksinäisinä, kainoina. Siellä täällä nousi jo vahveroinen ja rousku, jopa maitosienikin. Petterin teki tämä metsän juhlallisuus ja tämä runollinen kahden kesken olo entistä ujommaksi. Turhaan etsi hän puheen aihetta. Vihdoin löysi hän sen aiheen sienistä, sillä onneksi sattui tiellemme komea kärpässiini ja Petteri lausui sen latinalaisen nimen, sanoen lyhyesti:

"*Agaricus muscarius*".

Olin hyvilläni että hän sai toki puhuttavan päästä kiinni, sillä ainahan sitä siitä voi sitte jatkaa. Nyt hän jo huomasi pienen karvalaukkunin ja ihmetteli, minulle puhuaksensa:

"Ja miten kaunis karvalaukkukin on tuossa!"

"Ai-jai!... Niin puhdas ja ujo, kun yksinäinen lapsi!" aloin minä jo runoilla. Taas joutui Petteri hämillensä. Siitä selviytyäksensä virkkoi hän:

"Pohjanmaalla se ei kansa kuulu vielä ymmärtävän syödä sieniä."

"Ihanko totta!" olin minä hämmästyvinäni, aivan silmät suurina. Petteri vakuutti:

"Ei siellä syödä... Vaikka sienissä on oikeastaan paljon ravintoainetta ja tiede suosittelee niitä hyvin terveellisenä ruokana!"

Puhuimme siitä omituisesta ilmiöstä. Koetin yhä enemmän hämmästyä ja ihmettelin:

"Mutta sepä kumma, että Pohjanmaan kansa, joka on muuten niin älykästä ja miehekästä, ei älyä pitää arvossa niin tärkeää ravintoainetta!"

"On se kumma juttu!" myönsi siihen Petterikin, ja niin jatkui. Mutta nyt jouduin jo minäkin puhelun puutteeseen. Siitä pelastuakseni kysyä heläytin:

"Kummatko teistä ovat ravitsevampia: karvalaukutko vaiko rouskut?"

Iloisuuteni ja ystävällisyyteni oli rohkaissut Petteriä. Hän koki nyt olla jo tärkeä ja selitteli:

"Siinä ei ole vielä varmaa tieteellisen tutkimuksen tulosta olemassa... Kyllähän karvalaukutkin ovat hyviä keitto- ja suolasieniä, mutta hyviä ovat etikassa suolatut rouskutkin."

"Niin minustakin!" pistin minä sopivalla äänenpainolla. Olimme jo päässeet Kytkytmäen päälle, ihailimme näköaloja ja innostuimme, minkä jaksoimme sitä innostusta teeskennellä. Minä teeskentelin jo aivan kuin tosissani ja niin kietoonnuimme me jo yhä läheisimmiksi.

Mutta äkkiä kuului lammilta huhuileminen ja sitte Ikosen huuto:

"Petteri hoi!... Tule syömään. Soppa on jo kypsä!"

"Syömään huutavat!" ilmoitti Petteri ja me lähdimme laskeutumaan toisten joukkoon.

e) ENSI OKAITA.

Yö oli jo puolessa, kun palasimme kotiin. Joku lauhduttava, lohdullinen onnentunne täytti koko sieluni. Sillä mitäs suremista siinä olisi ollutkaan, kun asia kerran näytti menevän näin hyvästi. Minä olin jo varma hänen rakkaudestansa. Avasin akkunani, pukeuduin yöpukuun ja istuin kauvan akkunan ääressä, antaen ajatusten ja katseeni harhailia yön lempeässä, äänettömässä hämyssä. Kaikki oli hiljaa. Silloin tällöin äänsi vain ruisrääkkä laihossa. Oli kuin olisin elänyt henkien maailmassa, jossa avautuvat rauhalliset, salaperäiset onnen ja lemmen ulapat.

Ja tämä lohdullinen sieluntila ei jäänyt tämäniltaiseksi. Se jatkui seuraavina päivinä. Minä tunsin olevani kuin uusi ihminen. Ennen, nuorempana, en ollut viitsinyt lukea juuri mitään, mutta nyt minä luin aivan ahmimalla Välskärin kertomukset ja kaikki missä vain oli aiheena rakkauselämä huolinensa, kauneuksinensa ja onninensa.

Ja hieman samanlainen muutos oli tapahtunut Petterissäkin. Hän uneksi minusta. Hän unohti jo luonnon, kalastuksen, polkupyöräilyn ja muun. Hänkin muuttui laiskaksi: unohti työn ja eli unelmiensa maailmassa, harjoitellen lemmen kirjeiden kirjoittamista, ja kaikkea muuta, joka kuuluu siihen asiaan, jota tässä kirjassa käsitellään. Isä huomasi sen. Eräänä poutapäivänä, kun heinätyö oli kiireimmillään ja Petteriä ei saatu työhön, vaikka sade uhkasi kastella heinät, sanoi jo ukko hieman tyytymättömänä:

"Saisit nyt heittää sen tytön tahkoamisen syksymmäksi, kun tulee joutilaampia, sateisia aikoja ja autella näin kiireenä aikana heinäväkeä!"

Ääneti otti silloin Petteri ylioppilaslakkinsa ja läksi polkupyöräilemään. Siellä luonnon helmassa rauhotteli hän levottomia ajatuksiansa. Hän pyöräili Nenosen lammille ja muisteli hetkiä, jotka oli siellä soudellut minun kanssani. Autiolta, ikävältä tuntui hänestä nyt lammin selkä, kun minä olin sieltä poissa. Äänettömänä tiukensi hän polkupyöräpihtiä lahkeeseensa, nousi pyörällensä ja ajaa huristi etemmä Värtsilän tielle vievää salotietä myöten.

* * * * *

Mutta surun päivät olivat minullekin tulossa. Lukkari Iittiläisen Elli oli todellakin rakastunut Petteriin ihan korviaan myöten. Isä ja äiti halusi toimittaa Ellin rikkaisiin naimisiin Ikosen taloon ja tekivät tietysti parastansa ainoan tyttärensä apuna.

Siinä tarkoituksessa olivat he nyt kutsuneet Ikoset ja koko Tohmajärven herrasväen luoksensa Ellin syntymäpäiville. Se oli minulle isku. Mustasukkaisuuden vaivaamana elin minä kuin unessa, juonittelin ja olin ärtyinen. Mikä ihme minua liekin alituisen suuttuttanut. Itsekään en sitä tajunnut. Pari päivää suunnittelin miten menetellä. Ensin aioin heittäytyä sairaaksi, olla menemättä juhlaan ja siten vaikuttaa Petteriin. Pian kumminkin luovuin siitä menettelystä, joka olisikin ollut ihan mieletön. Olisihan Elli näet minun poissaollessani voittanut sitä varmemmin ja silloin minä uhkasin itsekseni:

"Uhallakin menen! Vaikka olisin niin sairas, että en enää jaloillani pysyisi, niin sittekin ... vaikka kantaa antaisin itseni sinne."

Ja kun juhla joutui, olinkin minä ensimmäisiä sinne saapuneita. Olin suunnitellut sata juonta, joista sitte useita paninkin illan kuluessa toimeen. Elli tuli minua vastaan eteiseen, tekeytyi ystävälliseksi ja huudahteli, muka ihan ilon vallassa ollen:

"Ai kuinka hauskaa, että sinä nyt jo tulit!"

Minä vain muikistelin ja keikistelin, tekeytyen toki ystäväksi ja äännähdin omituisesti:

"Niin ... tulinhan minä... Mitäs sitte?"

Elli alkoi huudahdella:

"Minä sinua niin odotin ... niin odotin että... Kuule", käänsi hän äkkiä puheen: "Tiedätkö että herra Ikonen tulee tänne?"

"No mitä sitte!... Tulkoon vain!" muikistin minä nenäkkäänä, peilautuen, hänestä Ellistä muka mitään välittämättä. Hän löi kämmeniään vastatusten tahdissa kun jatkoi:

"Ja sitte minulla on sinulle vielä niin paljon sanomista niin paljon puhumista jotta... Kuulehan kun minä supatan."

"No... Supata vain!" äännähdin siihen kuivasti, kutrejani korjailen ja annoin hänen supattaa:

"Kuulehan: Ratisen Oskari hakkailee jo pappilan Sylviä ja tohtorilan

Katri on rakastunut Parviaisen Hermanniin."

"No ... olkoot vain!" äänsin taas nenäkkäänä, puistellen hamettani.
Mutta samassa kuului rappusilla tulijan ääni:

"Ai!... Se on herra Ikonen!... Äi-ti!... Ikosen herrasväki tulee!" huudahteli Elli, lennellen huoneessa kuin mikäkin harakka. Koko talon joukko nousi jalkeille. Lukkari rouvinensa tuli Ikosia vastaan ottamaan ja Elli riensi sillä aikaa puuteroimaan kasvojansa ja korjailemaan pukuaan ja tukkaansa. Ukko Ikonen tulla könysi eteiseen, Petteri mukansa, ja puheli:

"On tämä tässäkin näkyy hyvä-mainen kontu... Hyvät savikkopellot on ja viettävät vielä päivän puolelle... Terveeks', terveeks' vain... Ja terveisiä sieltä meidän puolelta!" lopetti hän, tervehtien talon väkeä.

"Vieläkö sitä mitä kuuluu?... vieläkö ... vieläkö sitä kuuluu?" kiirehti lukkari, nopeasti puhua säpättäen ja auttaen palttoot päältä.

"Eipä sitä... Tervehdi nyt, Petterikin, lukkaria", jatkoi ukko. Petteri kumarsi ja tervehti, hymyillen entiseen tapaansa. Minä koetin tekeytyä kylmäksi ja olin jo eteisestä pois lähdössä kun ukko Ikonen ennätti:

"Ka ... täällähän tämä on vallesmanninkin ryökkinä!... Mitä sille ukko-vallesmannille nyt kuuluu ja terveenäkö se muu väki jaksaa?" En ennättänyt vastata, sillä Petteri tuli minua tervehtimään. Tulin siitä hyvilleni. Ukko jatkoi omaansa:

"Meillä siellä, herran kiitos, ovat kaikki terveinä, vaikka tämä Tohmajärvi kuuluu olevan semmoista kivuloista ja tautista paikkakuntaa... Tottapa se ei ole vielä ennättänyt meidän joukkoon tarttua."

Niin hän jatkoi. Lukkari kumarteli ja pyysi:

"Ollaanpas ... ollaanpas ... ollaanpas nyt ensin hyvä ja astutaan tänne peremmäksi... Täällä on jo tätä rouvasväkeä... Ja nuori herra Ikonen kanssa. Astutaanpas tänne talon karsinapuolelle!"

Nyt seurasi ovella pitkä kumartelu:

"Olkaa hyvä!" kumarsi lukkari.

"Olkaa ... olkaa hyvä!" kumarrella nyökytti ukko Ikonen.

"Ei ... ei ... vieraat ensin... Olkaa ... olkaa hyvä... Ja nuori herra Ikonen: Olkaa hyvä!"

"Olkaa hyvä", kumarsi Petteri.

"Olkaa ... olkaa vain hyvä!" pysyi lukkari omassaan ja niin saatiin kaikki järjestyksessä ovesta huoneeseen pujotetuiksi. Kohta lennähti sinne Ellikin. Hän syöksyi kuin suin päin Petteriä tervehtimään, hymyili ja pyörähteli ja koetti olla kuin mikä lintu.

* * * * *

Miten raskaalta tuntuikaan nyt minun elämäni. Minä olin näissä lemmen asioissa silloin vielä vasta-alkaja, ensikertalainen. Minä en jaksanut pysyä tyynenä, kuten nyt, kun minulla on jo niissä niin paljon kokemusta. Kätkeydyin yksin nurkkaani, en huomannut enää muiden riemua, vaan seurasin tuska sydämessä Ellin toimia ja Petterin suhtautumista niihin. Elli kieppui alituisen hänen ympärillensä, nauroi ja teeskenteli. Ja kun minä näin kuinka Petteri vastasi hänelle samalla avonaisella, avosuisella hymyllänsä, mitä oli minullekin osottanut, oli sydämeni kutistua tuskasta kokoon ja kurkkuuni nousi, kuin joku hyvin karvas pala, katkera ajatus.

Mutta palaamme asian ulkonaiseen menoon. Salissa iloitseva ihmisjoukko näytti minut kokonaan unohtaneen. Minä kärsin tietysti aivan kuvaamattomia tuskia. Tunsin sydämeni veristyvän. Tämmöisissä asioissa on leikki pois. Sen tietää jokainen, joka on kokenut mitä on onneton lempi.

Onneksi sattui toki tapaus, joka erotti Ellin Petteristä: Lukkari itse oli joutunut veisuusta väittelemään opettaja A.B. Minkkisen kanssa. Kysymyksessä oli virsi "Koko maailm' iloit mahtaa!"—tai oliko se joku muu, sitä en muista. Mutta samapa se. Virsi kuin virsi. Eräästä kohdasta väitti lukkari, että siinä pitää veisata his.

"Hii-iis!" veisasi hän. Minkkinen välitti, että siinä on h, ja veisasi:

"Hooo-oo ... hoo-oo!"

Syntyi väittely. Lukkari haki kanteleensa, pani silmälasit päähänsä, ja veisasi kanteleen säestyksellä pitkään, toistellen:

"Hii-iiiis... Hiiiiis... Hiii-iiiis!"

"Hooo-oo!... Ho-oooo!... Hoo-oooo!" väitti Minkkinen, veisata hojottaen, löi äänirautansa pöytään, kuunteli maha kellellään ja taas veisasi voitokkaana:

"Laa-laa-laa-laa: c ... e ... g ... a ... hoooo!... Ho-hoooo!"

Syntyi veisuväittely. Vihdoin kysyi isäni:

"No mikä erotus sillä on jos on, his, tai h?"

"Tjaa... Sillä on kirkkoveisuussa suuri erotus: His on ylä- ja h. alaaän!", selitteli lukkari. Asiaan tarttui nyt Halinen, kysyen:

"No mikäs erotus sillä ylä- ja alaaänellä sitten on?"

"Tjaa ... tjaa!" säpätti lukkari ja selitti:

"Alaaäni on aina kurkulle helpompi veisata, mutta korkeampi ... korkeampi ... korkeampi, eli ylä-ääni on vaikeampi."

"No sitte pitäisikin aina veisata paljaita alaaäniä!" tarttui nyt kauppias Kotonen. Syntyi asian johdosta keskustelu. Ikonen silloin huomautti:

"Kysyisittepäs tältä meidän Petteriltä, se tietäisi selittää... Sillä oli lyseossa ollessaan laulussa hyvä numero... Petteri!... Tuleppas selitä tämä asia!" huusi hän lopuksi Petterille. Tämä erosi nyt Ellistä ja kysyi:

"Mikä?"

"Niin kun tämä Kotonen sanoo, jotta pitäisi kirkossa veisatessa aina laulaa paljaita alaaäniä... Niin jotta kävisikö se laatuun?" selitti ukko Ikonen.

"Eihän se miten kävisi... Siinä menisi virsi sekaisin", hölmistyi Petteri moisesta asiasta. Lukkari yhtyi häneen ja lisäsi:

"Juu ... juu ... juu ... juu! Siitä menisivät kaikki nuotit sekaisin, jos paljaita alaaäniä laulaisi, eikä seurakunta enää tuntisi säveltä."

Kotonen oli sekaisin. Puhuttiin edelleen. Lukkari selitti:

"Nuotissa ja virressä pitää olla aina järjestys... Ylä- ja alaaänet jos eivät ole paikallansa, niin virsi menee pilalle."

Kotonen oli ymmällä. Hän koki toki vielä pitää puoliensa, väittäen uhkamielisenä:

"En minä usko, jotta se siitä sotkeutuisi tässä Tohmajärven kirkossa... Kun häntä sitä virren paholaista oikein kurkun täydeltä lukkari veteleisi, niin jotta akkojen korvat menisivät lumpeen, niin ei siitä saisi selvää ylä- vaiko alaaäniä siinä on... Kunhan on vain ääntä."

* * * * *

Tämä keskustelu oli minulle pieni lohdutus koska se toki erotti Ellin Petteristä. Minä sain toivoa ja rohkeutta. Itsekseni päätin nyt käyttää juonta, sillä mikäpäs siinä enää muu auttoi: päätin pyytää Petterin ajoissa joka ainoaan naisten tanssiin ensimmäiseksi minun kanssani. Odotin vain sopivaa tilaisuutta saada tehdä tuo pyyntöni.

Tanssi olikin jo alkanut. Petteri kumarsi minulle. Kiepsahdin hänen rinnallensa aivan ilosta hypähtäen, kuin lintunen ja koetin tanssiessa olla kepeä kuin höyhen, tai olisikohan sopivampi sanoa kuin keijukainen. Olin niin onnellinen taas hetkisen. Uinaillen kätkin pääni hänen olkapäähänsä ja olisin tahtonut siihen onneen nukahtaa ijäksi. Tuskin kuulin soittoa. Poskeni hehkuivat ja olin sulkenut jo silmänikin.

Ja kun tanssi oli lopussa ja hän vei minut paikoilleni ja kumarsi kömpelösti, kuiskasin minä hänelle kainostellen:

"Herra Ikonen! Saanko minä pyytää teidät täksi illaksi kaikkiin naisten tansseihin ensimmäiseksi?"

Odotin myöntävää vastausta. Petteri ensin hölmistyi, sitte hymyili taas kuin anteeksi pyytäen ja virkkoi katuvan äänellä:

"Minutpa on jo tilannut neiti Iittiläinen... Ja minä olen luvannut."

Veri syöksi kasvoihini. Korvissani humisi. Minä pelkäsin pyörtyväni. Anteeksi pyytäen lisäsi Petteri:

"Mutta sitte toiseen tanssiin... Jos minä saan luvan pyytää!"

Tietysti minä olin nyt surun, tuskan ja häpeän raatelema, enkä voinut muuta kun nyökäyttää päätäni ja lähteä pois koko huoneesta. Menin puutarhaan, vilvottelin kuumia ohimoitani ja halusin kätkeytyä jonnekin, pois vain koko maailmasta, sillä kaikki tunteeni olivat nyt maahan lyödyt. En voinut itkeäkään, vaikka kuinka koetin. Yksin, hylättyinä ja onnettoman istahdin puiston penkille, puiden suojaan.

Mutta Petteri oli huomannut poistumiseni, sillä hän piti minua silmällä. Nyt hän tuli luokseni, istahti viereeni ja kysyi:

"Minkä tähden neiti Lassila on täällä?"

"Muuten vain!" venyttelin minä, koettaen herättää hänessä säälin ja osanoton tunteita. Hän jatkoi:

"Eikös teille tule kylmä?... Näin tanssin välillä, kun on hionnut, voi vilustuminen olla vaarallinen."

En vastannut. Vilvoittelin vain kasvojani nenäliinalla ja huokasin, kuin itsekseni. Petteri, joka istui jalat hajalla, käänsi kenkiensä käret yhteen ja koputteli niitä hiljaa vastatusten, tarkasti niiden muodostamaa kulmaa ja puhui muun puutteessa:

"Herra Ratinen voi kääntää varpaansa niin yhteen, että jalkaterät muodostavat oikokulman..."

Hän pysähtyi, yritti taivuttaa kulmaa suuremmaksi ja lisäsi:

"Minäkin olen sitä harjoitellut, mutta en saa paljon yli suoran kulman."

Minä tietysti en siitä asiasta välittänyt mitään, vaan haudoin omaani. Huokasin taas raskaasti. Petteri oli nyt saanut jalkateristänsä, niiden taivutuksesta, puheenaiheen päästä kiinni ja kysyi:

"Pidättekö yleensä urheilusta?"

"Pidän", uinailin minä suruisesti. Petteri jatkoi:

"Pidän minäkin. Meillä oli lyseossa niin hyvä voimistelun opettaja, jotta se osasi saada pojat innostumaan vaikka mihin ruumiillisiin harjoituksiin, niin jotta pojat kehittyivätkin aivan miltei ammattiurheilijoiksi!"

Istua nökötin kuin pikku tyttö ja kuuntelin hartaasti, mieli mustana. Hän jatkoi:

"Varsinkin se meidän luokka oli pituushypyssä ja kolmiloikkauksessa aivan voittamaton ... oikea Herkulesluokka."

Hänen avomielinen, ystävällinen puheensa alkoi jo minua rauhoittaa. Hän kehitti asiaa edelleen, arvellen omaan tapaansa:

"Kun olisi tännekin Tohmajärvelle perustaa urheiluseura ja hommata urheilujuhla. Heräisi tämä kansa silloin vähä käsittämään urheilun suurta merkitystä kansojen elämässä!"

"Niin", kuiskasin minä kuin itsekseni, kuin haaveillen. Petteri tiedusti toki:

"Pidättekö te ammattiurheilusta?" "Pidän", myönsin minä vienosti, alkaen taas turvautua naisellisiin lumousvoimiini.

* * * * *

Ja me olisimmekin ehkä kohta ymmärtäneet toisemme, ja olisivat jääneet tulematta ne tämän enemmät surut, ja tuskat ja tämä kertomus olisi tullut paljon lyhempi, jos ei olisi lennättänyt Elliä siihen väliin. Mutta eikös tuo harakka ilmestyä riehahda kuin paha henki ja alkoi rämpättää, huudahdellen:

"Herra Ikonen!... Täälläkö te! Ja Maiju!... Kuinka sinä nyt Maiju kulta!... Kuinka sinä nyt, kun on jo kello kohta yksitoista!... Saanko minä luvan istua", lopetti hän äkkiä.

"Olkaa hyvä!" longottaui Petteri hieman loitomma, päästäen Ellin väliimme.

Kuka voi arvata minun harmini. Että olisi edes Petterin toiselle puolelle joutunut! Ensin aion tyrkätä häntä kyynäspäälläni kupeeseen, mutta maltoin toki mieleni, sillä sehän olisi vain pilannut asian. Siirryin mieltä osottavasti kauvemmas, aivan penkin päähän. Elli ei ollut sitä huomaaviansakaan, tai ei huomannut, vaan jatkoi puhetulvaansa:

"Meillä oli siellä sisällä nyt äsken niin hauskaa ... niin äärettömän ... äärettömän hauskaa, kun me tanssimme piiritanssia ja vanhat herrat ... herra Ikonen ja isä ja kaikki ... kaikki ... kaikki tulivat yhtäkkiä mukaan... Ja me nyt nauroimme silloin ... me nauroimme niin kovasti ... niin hirveän kovasti, jotta rouvatkin sanoivat ihan mahansa tulleen kipeäksi... Pidättekö te, herra Ikonen, piirileikistä?"

"Pidän minä... Varsinkin jos on hyviä laulajia", kehasi Petteri.

Elli alkoi yhä innokkaammin selitellä ja kiemaili ja oli olevinansa. Millä mielellä minä silloin olin, sitä en enää ihan tarkasti muistakaan. Niin masentunut silloin olin.

Tietysti olin harmista haleta. Elli olisi jatkanut puhettansa vaikka läpi yön mutta sattui keskeytys: Sisällä lauloi opettaja Minkkinen lukkarin kanssa, molemmilla kädet housuntaskuissa, mahat pönäkkinä, kellellään, laulua "Yksi ruusu oli kasvanut laaksossa". Elli kuunteli sitä, tekeytyen musikaaliseksi ja yhtyi itsekin, laulaen innostuneesti:

"Yksi kulkija poika on nähnyt sen,
Eikä voi sitä unohtaa"

Ja äkkiä kysyi hän silloin:

"Pidättekö, herra Ikonen musiikista?"

Nyt en enää voinut hillitä itseäni, vaan vastasin Petterin puolesta nenäkkäästi:

"No johan tuon herra Ikosen isäkin sanoi että herra Ikosella on hyvä numero laulussa... Ei suinkaan hän silloin voi epämusikaalinen olla."

"Ai niin, todellakin!... Johan sen vanhempi herra Ikonen sanoi!" hölötti Elli ja alkoi kehua itseänsä:

"Minä pidän musiikista ja kaikista musikaalisista ihmisistä... Ne semmoiset ihmiset ovat niin hienoja ... ja niin tunteellisia ... ja niin ... mitenkä minä sanoisin ... niin intelligenttejä ... ja... Mistä musiikista te enemmän pidätte laulu-, vaiko soittomusiikista?"

"Minä pidän molemmista", hymyili Petteri leveästi. Elli ehätti siihen.

"Niin minäkin... Minä pidän kunhan vain on musiikkia, olipa hän sitte vaikka mitä..."

Niin jatkoi hän kauvan. Minä mietin nyt jo kotona suunnittelemani juonia, hoksasin yhden sopivaksi ja silloin minä kostin: ojensin Ellille nenäliinani ja sanoin hyvin ystävällisellä, viattomalla äänellä ilkeästi:

"Elli... Tässä on nenäliina... Sinun tämän puoliseen poskeesi on jäänyt liika paljon puuteria ... vai onko se maalia?"

Tietäähän sen minkä vaikutuksen tämä odottamaton isku teki Ellin ilosta huokuvaan sieluun.

* * * * *

Viime sanoillani minä oikeastaan olin myrkyttänyt koko juhlan. Tiesin vallan hyvin, että Elli oli nyt minun veriviholliseni, mutta mitäs minä siitä välitin. Niin ne olisivat muutkin naiset minun sijassani tehneet. Nautin voitostani. Luonnollisesti minä tekeydyin aivan viattomaksi, ikäänkuin ilkkuen, kuin en olisi mitään pahaa ajatellutkaan ja teeskentelin Ellille mitä herttaisinta ystävyyttä. Sisälle mentyämme huudahtelin hänelle:

"Kuulehan, Elli! Sinä et usko miten paljon minä pidän sinun uudesta puvustasi!... Sinä olet siinä niin ihmeen miellyttävä, että sinä et usko!"

Elli ei vastannut, vaan keikautti nenäänsä ja huudahteli harmiaan salatakseen rouva Kotoselle:

"Tiedättekö, rouva Kotonen mitä?"

"No mitä?"

Riemuisaksi tekeytyen huudahteli Elli:

"Kunhan te teette sienen keruumatkan, niin teidän pitää kutsua koko pitäjään herrasväki ... herra Ikoset ... ja Haliset ... ja rovastit ja ukko tohtori ... ja kaikki ... kaikki ... kaikki ... Kutsuttehan, rouva Kotonen?"

"No voi, voi sitä Elliä, kun se hulluttelee", lupasi rouva Kotonen hymyilyllänsä. Minä arvasin Ellin juonen ja olin taas kuin maahan lyöty ja semmoista menoa se sitten jatkui aika.

Ja kun juhla oli lopussa ja minä ajoin isän ja äidin kanssa kotiin, en minä jaksanut enää huomata yön pehmeää runoutta, en kuusien hymyilyä, en yölinnun kehräämistä. Istuin takaistuimella kuin raskas paino hartioilla. Isä istui äidin kanssa edessä. Eräässä ylämäessä käveli hevonen laiskasti. Isäni puhui silloin yhtä veltosti:

"Se on semmoinen rähjäjä, se ukko Ikonen... Nytkin kaatoi lukkarin eukon hameelle täyden piimälasin... Pahuustako he hänestä kutsunevatkin juhliin!" lisäsi hän lopuksi hiljemmin.

"Hyi!" äänsi äitikin. Minä en välittänyt mistään. Hevonen oli juntannut kuorman mäen päälle. Isä rapsautti sitä ohjaksilla. Hevonen alkoi juosta lötköttää ja isä jatkoi:

"Vaikka voihan se Ikonenkin vielä vähän oppia, kun saa enemmän olla herrasväen joukossa"

Hän mietti sitä asiaa laiskasti ja kummeksi sitten:

"Kumma kun ei se oma poikansa älyä sitä opettaa heittämään pois kaikista pahimpia jätkämäisyyksiä ... niin kuin nyt kukka-astioihin ja huonekalujen taakse syleksimistä ja jotta ei sormellaan silittäisi voita voileivälle!"

Mutta olimme jo perillä. Masentuneena kätkeydyin minä huoneeseeni. En jaksanut, en halunnutkaan riisuutuakaan. Vaate-päällä heittäydyin vuoteeseeni ja itkin katkerasti.

Mutta lukijakin voi jo nyt minun kohtalostani aavistaa mitä tuskia tuo ihmispoveen onneton rakkaus. Siinä on juuri pahinta se, että ei mitään tiedä. Jos minäkin olisin tiennyt Petterin tunteet, niin tähän olisi ollut ihan selvä asia, mutta siinäpä se juuri on se paha pulma, että minä en tiennyt niistä mitään ... en tään taivaallista.

f) MYÖHEMPI ASTE.

Mutta viivähdämme vielä hetkisen lukkari Iittiläisen talossa.

Vieraat olivat sieltä jo lähteneet. Leuto yösydän kääri jo sumuihinsa kukkuloita. Huoneisiin tulvi jo juhlan jälkeinen tyhjyys. Ilojen maailmasta oli siirrytty jokapäiväisyyden yksitoikkoisiin, runottomiin huoliin.

Lukkari kituutteli vielä kanneltansa, pöydän ääressä seisten, lasit otsalla. Ikäänkuin opettaja A.B. Minkkisen uhalla kiskoi hän täydellä kurkkuäänellä:

"Hii-iis!... Hii-iis!"

Hän korotti äänensä yhä kimakammaksi ja pinkasi jo täyttä voimaa:

"Hi-iiiiis!"

"Yhäkö sinä laulat!" tarttui silloin hänen rouvansa, järjestellen tuoleja paikoillensa. Lukkari selitti:

"Minä vain koettelen tuossa, onko se h vaiko his... Ja kyllä, kyllä, kyllä se on his... Se on his, vaikka se opettaja Minkkinen ... se Minkkinen, se Minkkinen."

Hän pudisteli päätänsä Minkkisen tietämättömyydelle.

"Mitäs se Minkkinen sanoi?" tuli rouva uteliaaksi. Lukkari selitti.

"Se vain väittää, että se ... että ... että se on h."

"Hooo!... Ho-hoo... His!... Hoo ... his!" varmistui hän vielä. Elli ilmestyi silloin ovelle ja pyysi, äskeisen onnettomuuden johdosta kärsimättömänä, aivan riitelemällä:

"Heittäkää nyt isä jo se kiskominen!... Kuka tuota ulinaa nyt jaksaa koko yön kuunnella!"

Lukkari tottelikin, vei kanteleen paikoilleensa ja ihmetteli vaimollensa Ellin ärtyisyyttä. Rouva selitteli siihen:

"Eikö tuo liene se vallesmannin Maiju siihen väliin tullut!... Sekin näkyy sille Ikosen pojalle jo hököttävän."

Lukkari harmistui, raapi korvallistansa ja ähähti:

"Äs!"

Ja hetken perästä hän kysyi minulta:

"Eikös se jo keväällä hionut sitä Ratisen Oskaria?"

"Eipä se tainnut päästä vielä alkuun... Tämähän se Halisen rouva tietäisi sen", arveli rouva hieman masentuneena. Lukkari jo harmistui minulle niin että ähähti:

"Äs sitä häikälettä!... Siitä on vastusta koko Tohmajärvelle!"

Rouva huokasi. Taloon oli tuulahtanut jotain painostavaa. Elämän suurkysymys, rakkaus, ulotti vaikeaa, raskasta ristiriitaansa yhä laajemmalle.

Ja samaan aikaan kärsi Elli huoneessansa onnistuneen ilkeyteni johdosta. Hän muisti loukkauksen, raivostui minulle ja äsähti itseksensä:

"Mokomakin!... Sitä kippuranenänsäkin keikuttaa kuin mitäkin vaatekoukkua ... näin ... näin!"

Hän matki minun nenän nostamistani, mutta se tietysti vain pahensi hänen sielunsa tilaa, yllytti vihaa. Hän jatkoi minun maalaamistaan.

"Ja sitte kun astua kikattaakin, niin mennä ryöhöttää huoneen läpi selkä pitkänä kuin siipirikko kana... Näin ... näin!"

Ja taas hän matki, nyt käyntiäni, mennä kyyhättäen huoneen läpi kuin pakeneva hanhi ja kiukutteli:

"Luuleeko hän että muut eivät osaisi koketeerata ja kiemailla jos tahtoisivat!"

Sydän verisintä tuskaa ja harmia täynnä tarkasti hän lopulta peilin edessä poskensa ja huudahti:

"Siinä ei ollut ei yhtä ainoaa puuderin jauhoa, koko poskessa... Kun minä ihan pyyhinliinan kanssa sen pyyhin."

Hän kastoi sormensa suussansa, pyyhkäsi sillä varmuuden vuoksi poskeensa ja vahvasti voitokkaana:

"Näkee sen nyt!... Ei yhtä jauhon hiventä ole!"

Pakostakin käsitti hän nyt ilkeyteni koko kauheuden. Harmissansa viskasi hän sohvatyynyänsä ja ähähti sille:

"Tuokin vielä tuossa!"

Ja uudestaan ja yhä uudestaan katkeroitui hänen mielensä. Hän vihasi jo minua kuin vihollistaan ainakin. Rakkauden suuri kysymys katkoi jo ystävyyden siteitä, osottaen siten voimansa kaiken muun yli. Elli tajusi jo mistä on kysymys. Mustasukkaisuuden voimakas tuli alkoi kyteä. Alussa hän koetti olla ynseä. Hän ähähti:

"Pitäköön Ikosensa!... Mokomankin avosuun!"

Ja ihme kyllä, hän uskoi jo voittavansa itsensä ja lisäsi ynseänä, minua halveksien:

"Ihan omansa onkin mokoma Ikonen hänelle ... harakalle!"

Semmoisia me tytöt olemme kun olemme rakastuneet. Niin oikukas ja omituinen on silloin meidän sieluelämämme, että se kuvattuna aivan häiritsee ja särkee kirjan eheyden.

Ja turhaan koki Ellikin nyt selviytyä asiasta tekeytymällä välinpitämättömäksi Petteristä. Rakkaus oli hänessäkin saanut jo semmoisen voiman, ettei siitä enää päästy niin vähällä kuin sanomalla vain ynseästi minua tarkottaen jotta: "pitäköön Ikosensa!" Hän ei jaksanut itseänsä, tunteitansa voittaa. Entistä katkerammaksi kävi mieli, veristävämmäksi sydän. Viimein ei hän jaksanut enää mitään. Sortuneena katki hän kasvonsa käsiinsä ja itki katkerasti.

Mutta myöhemmin, kun hän oli tyyntynyt ja saanut voimansa takaisin, vannoi hän kostavansa minulle

ja vievänsä minulta Petterin millä keinoilla hyvänsä.

Ilmi taistelu oli siten sukeutunut välillemme. Vasta neljännes yli kolme tyyntyi Elli sen verran, että sai unen päästä kiinni ja heräsi sitten vasta puoli kaksitoista, haukotteli, venyttelihe ja nousi sitten ompelemaan uusia hikilappuja puseronsa kainaluksiin, sillä entiset olivat eilissä tanssiaisissa hikeytyneet jo pilalle.

* * * * *

Mutta palatkaamme taaskin hetkiseksi Petterin elämään.

Hänkin oli palannut kotiinsa ajatukset hajanaisina, sillä ihme kyllä, ei hän ollut huomannut tunteitani, eikä siis ollut varma minun rakkaudestani, enemmän kuin minä hänen. Hänkin oli näet kokematon, ensi-kertalainen, kuten minäkin, ja siksi hän arkaili ja osaksi siitäkkin johtuivat ne epätietoisuuden aiheuttamat tuskat ja kärsimykset, joita saimme niin viljalti kokea ja kärsiä.

Siksipä ei hänkään kotiin palattuansa voinut nukkua, sillä ketäpä semmoisissa oloissa nukuttaisi, jos hän ei ole ihan pölkkö. Vaikka oli jo yli puoliyön, lähti hän polkupyöräilemään, jäähdyttääksensä tunteitansa yksinäisen luonnon suuressa rauhassa. Pari tuntia sai hän pyöräillä autioilla saloteilla ennen kun rauhattui siksi paljon, että voi päästä unen alkuun. Mutta kerta sen alkuun päästyään nukkui hän verrattain rauhallisesti, eikä herännyt vaikka häntä kärpäsetkin vaivasivat niin kamalasti, että hän niihin tuskastuneena unissaan potki jo peitteensäkin pois koko vuoteelta.

Tuli siitä aamu. Hänen tunteensa vain varmistuivat. Minun kuvani painui yhä syvemmälle hänen sieluunsa. Työ ei sujunut. Ei huvittanut polkupyöräilykään. Hän voiteli polkupyöränsä, pumppasi sen renkaaseen ilmaa ja koki sillä tavoin saada aikansa kulumaan. Joten kuten se onnistuikin, vaikka ei se semmoinen väkinäinen ajan kuluttaminen mikään ilo ole. Senhän jokainen arvaa.

Ja hänkin halusi nyt olla yksin. Ihmisten seura häntä kiusasi. Hän tuli jo joskus kärtyyiseksi isällensäkin, huomasi sen johdosta jo muutamia hänen vikojansa ja häpeili niitä minun tähteni.

Niinpä nytkin. Isä oli tapansa mukaan taas puhunut asiasta ja kysyi:

"Eikö se vallesmannin tyttö jo rupea siitä tahkoamisesta sen paremmaksi lämpenemään?"

"Elkää nyt isä!" huomautti siihen Petteri kärsimättömällä äänellä, loukkautuen minun puolestani isänsä rumasta puheesta. Isä ei huomannut sitä, vaan jatkoi:

"Onhan se aika kipsakka ja terhakka-nenäinen tyttö... Vaikka vähän rotevampi-ruumiinen tuo saisi olla näin vauraan talon emäntä."

Hän kaivoi porot piipustansa akkunan edessä pihalle ja mietiksi sitä tehdessään:

"Se lukkarin tyttö näyttää olevan ikään kuin hieman tukevampi-tekoinen, ainakin rinnan ja lanteen kohdalta."

Hän puhalsi piipun varteen, sitä selvitelläkseen, posket pulleina. Petteriä jo suututti. Isä lisäsi Ellistä:

"Vaikka sitä keskiruumista tuota ei näy hänelläkään olevan paljon ensinkään."

"No, elkää te isä aina puhuko tuolla tavalla!" pääsi jo Petteriltä. Ukko ei ollut tietääkseenkään ja ilmotti:

"Ka eipä tässä ole ketään syrjäisiä kuulemassa... Vaikka tässä nyt oman joukon keskuudessa mitä puhuu!"

Ja rauhassa ryhtyikin hän piippuansa täyttämään ja jatkoi samaan tapaan. Silloin jo närkästy Petteri minun tähteni ja sanoi ihan toruvasti:

"Ja isä ei saa vieraisissa taloissa syleksiä sohvan taakse ... eikä silittää sormella voita!"

Ukkoa se oudostutti. Hän sanoa tokasi rauhallisena:

"Ka peseytyypä tää sormi voista... Ja jos ei peseenny kylmällä, niin peseytyhän kuumalla vedellä."

Tietysti siinä oli ukolla osa kansanomaista sukkeluutta. Mutta Petteri jo kuumeni ja aikoi sanoa jotain äkäistä. Isän ja pojan välit olivat rikkoutumaisillansa. Lemmen suuri kysymys riemuitsi jo voittokulussansa siinäkin asiassa. Onneksi toki sattui tulemaan vieraaksi kauppias Kotonen ja keskeytti puhelun, ehkäisten siten vielä välien rikkoutumisen. Tervehdittyään tulijaa, alkoi ukko Ikonen puhella:

"Tässä tämän pojan kanssa puhuttiin näistä nykyajan naimiskaupoista, miten ne ovat jo mutkikkaita ja ronklusia."

Kotonen puhdisteli silmälasejansa ja aikoi jotain sanoa, mutta Ikonen ehti sitä ennen jatkaa:

"Ennen vanhaan, silloin kun minäkin tämän ämmän otin, sitä ei niissäkään asioissa liioja kuhnusteltu: Katsottiin vain kellä on enemmän kavetta taloon tuoda ja jos oli sitte muuten terveruumiinen ja lujarakenteinen tyttö, niin sillä se oli asia selvä!"

Kotonen veti otsansa kurttuun, innostui asiaan ja selitti entisiä aikoja kaihoten:

"Ne nämä uudet tavat leviävät jo joka pitäjääseen... Tänne Tohmajärvellehän niitä onkin levittänyt tämä vallesmannin tyttö."

Välillä hän sytytti sikarin, pyöritellen sitä samalla sormillaan huuliensa välillä ja lisäsi minusta:

"Siinä linnussa sitä kuuluukin olevan kimpsuttamista ennen kun sen kuka ansaansa saa..."

Petteri kuuli keskustelun ja masentui, loukkautuen minun puolestani. Kotonen vielä kertoi:

"Sanovat tämän Ratisenkin pojan sitä yritelleen jo kevättalvella, mutta ei ole tainnut vielä päästä sen pitemmälle... Vaikka onhan se ylioppilasmies sekin ja isällä puolen manttaalin talo ja siihen vielä hyvä summa rahojakin."

Äänetönnä poistui Petteri huoneesta. Kotosen puhe vaikeudesta saada minut taipumaan masensi tietysti hänen mieltänsä. Mustasukkaisuuden kipinä alkoi sen lisäksi kyteä hänessäkin. Ukko Ikonen piti poikansa puolta, kysyen:

"Eikös se Ratisen poika ole ryypymies?"

"Ka kukapas täällä Tohmajärvellä ei juo", myönsi Kotonen, vahvistaen:

"Eihän täällä ihan juomatonta miestä taida olla muita kuin miten lie se Kiteeltä muuttanut Hämäläinen ... ja sitten tämä teidän poika."

Niin johtui toki puhelu juomisasioihin. Ukko Ikonen tarjosi vieraallensa ryypyt. Niiden ääressä kului päivä iltaan. Päivä laski Kytkytmäen honkapeitteisen kukkulan taa surullisena. Petteri tunsu rinnassansa jotain hyvin raskasta, epätietoista. Alkoi hänellekin uusi unettomuuden ja levottomuuden yö.

g) ISOT TUSKAT.

Minä en enää huomannut yön ja päivän rajoja. Minä olin tuskainen ja juonittelin pitkät päivät muille ja kalvava epätietoisuus jäyti minun sieluani. En kärsinyt ketään. Kaikki ihmiset olivat minusta jokapäiväisiä, semmoisia, joiden koko elämän sisällön muodostavat arkielämän huolet.

Äitiä alkoivat minun oikuttelemiseni lopulta huolettaa ja sitten jo kiukuttaa. Kerta hän kysyi minulta:

"Oletko sinä, Maiju, sairas, kun sinä olet tuommoinen?"

En vastannut. Salasin ärtymykseni. Äiti huolehti:

"Pyytäisi vaikka tämän Laakkosen mummon hieromaan ... jos olet sairas."

"Voi, voi teitä äiti!" pääsi jo minulta ärtynyt. Äiti jatkoi:

"Tahi menisit käymään lääkäriltä kysymässä."

Se siis vielä puuttuisi! Äsähdin:

"No heittäkää nyt äiti jo..."

"No, Maij..."

"No enkä mene!" keskeytin minä sen yrityksen äkäisesti, sulkeuduin huoneeseeni ja päivittelin:

"Kun ei saa enää rauhaa koko talossa!"

Semmoisia kohtauksia oli jo sattunut useampia. En jaksanut ärtynyttä luontoani hillitä. Vihdoin valitti

äiti siitä isälle. Isä veti metsästyshousuja jalkaansa, kun äiti puhui hänelle huolestansa. Hän kuunteli välinpitämättömänä ja saatuansa housut jalkaansa, virkkoi hän rauhallisena:

"Aja työhön koko tyttö, niin heittää kujeilemisen!"

Äiti jäi sanattomaksi. Isä veti jo pitkävartisia kenkiä jalkaansa kun lisäsi, ikään kuin itsekseen puhuen:

"Aikaihminen tytön hutitus... Jo tuo jaksaa työtä tehdä." Ja tyynenä pukeutui hän ja lähti sorsajahtiin. Äiti mennä ryöhötti keittiöön ja ryhtyi töihinsä.

Ja nyt kun minä heittäännyn yhä häjymmäksi, arvasikin äiti minun vain kujeilevan ja päätti seurata isän neuvoa. Hän oli siihen pakotettukin, sillä palvelijat olivat ulkotöissä, ja hänen piti yksin laittaa ruoka koko joukolle. Palvelijoiden ja herrasväen ruuat kiehuivat eri kattiloissa. Lisäksi piti hänen valmistaa ruokapöytää, sillä isä odotti ruokaa. Kiireen touhussa, hikisenä ja väsyneenä pyysi silloin äiti:

"Maiju!... Tuleppas hämmennä tuota riisiryynipuurokattilaa, jotta isä saa ruokaa."

Se minua kiusasi, enkä ollut pyyntöä kuulevinankaan. Hetkisen kuluttua huusi äiti taas, nyt jo kovemmin:

"Mai-ju!... Tule hämmennä tuota huttua, jotta ei pala pohjaan!"

Minä ryhdyin nyt lukemaan romaania, viattomana kun en mistään mitään tietäisi. Äiti tuli vihdoon ovelle ja sanoi jo kovasti:

"Etkö sinä kuule, Maiju, mitä sinulle sanotaan?"

"No mitä?" nostin katsettani kirjasta silmänräpäyksen ajaksi, ja jatkoin taas lukuani. Äiti polki jo jalkaa ja varotti ankarasti:

"Maiju hoi!"

"No mitä ... mitä nyt!" rähähdin minä.

"Pane paikalla pois se kirja ja ala tulla hämmentämään", kiivastui siitä jo äiti ja uhkasi:

"Tahi tässä jo paha tulee eteesi!"

En voinut silloin enää tuskaani hillitä, vaan äsähdin halveksivasti:

"No eikö teillä nyt ole elämässä enää mitään muuta korkeampaa kun tuo ainainen syöminen ja keittäminen!"

Äiti ällistyi. Käytin sitä hyväkseni ja teeskentelin aivan kauhistuneena:

"Ei koko talossa ole mitään muuta kuin paljas aineellisuus ja huttu ja keitokset ja paistokset!... Ei idealia, ei kirjallisuutta ei mitään henkistä."

Luulin jo voittaneeni, mutta erehdyin. Äiti tulla pyöritteli uhkaavana aivan eteeni ja saneli jyrkästi:

"Nyt, Maiju, paikalla huttukattilaa hämmentämään, tahi minä annan idealismia ... ja muuta henkistä!"

"Äs!" sähähdin minä, viskasin kirjan sohvalle ja lähdin hellan ääreen, halveksivasti niskaani nyäisten.

Ja niin täytyi minun ryhtyä puuhailemaan mitä aineellisimmassa, arkipäiväisimmässä työssä. Huttukattilan rinnalla höyrysi työväen rokkakattila. Paisti kärysi. Pöydällä oli suola- ja jauhovakkoja, silliä, voita, piimää, ja jos mitä. Seinällä riippui märkä pyyhinriepu ja nurkassa törötti vanha luuta. Ja siihen ympäristöön olin minä nyt joutunut. Kärsimyksieni mitta oli täysi.

Mutta koneen tavoin hämmensin minä puuropataa. Ajatukseni tekivät työtänsä raskaasti, sekavina, sillä johan ne nyt olisivat siihen huttukattilaan pysähtyneet. Vertasin idealistisen elämän valoisuutta tähän surkeuteen. Kohta olivat mietteeni taas Petterissä, Ellissä ja kaikessa sekaisin. Työni tietysti unohtui tyyten. Äiti hääräili lihavana kuin mikäkin ja varotti ihan torumalla:

"Ja nyt katso, jotta se ei pääse pohjaan palamaan ... tahi ei hyvä peri sinun idealismiasi ja muita kujeitasi!"

En viitsinyt edes vastatakaan. Sulin silmäni ja koetin olla kuuro. Ajatukseni hajaantuivat. Tuskalliset tunteeni saivat vallan—suoraan sanoen siinä oli kiukkuakin seassa—ja työ unohtui jo kokonaan. Äiti vain touhusi ja riiteli, otsa hikisenä. Alkoi jo tuntua pohjaan palaneen puuron käryä ja äkkiä löi äiti minua pyyhinliinalla päähän ja huusi kauhuissaan:

"Pahan hengen tyttö!... Tahallasiko sinä poltit sen hutun pohjaan!"

"Lyökää ... lyökää nyt!... Vaikka tappakaa!" lausuin tyynesti, halveksivasti ja asetuin seisomaan, muka nöyränä alistuen vaikka teurastettavaksi. Äiti sieppasi huttukattilan tulelta, lennätti sen vesikorvoon, estääksensä enempää palamasta ja valitti surkeana, harmissaan:

"Semmoisia niistä tulee kun antaa kuritta kasvaa... Koko huttu on ihan pilalla."

* * * * *

Tavallisissa oloissa: kun ei ollut juhlia, oli meidän ruokapöytämme aina sohvan edessä. Isä tahtoi näet syödessään istua sohvassa, voidakseen oitis syötyänsä kallistua samoille sijoilleensa ruokalevolle. Niin oli nytkin.

Minä en oikeastaan aikonut mennä syömään. Sitä ei olisi sallinut minun paha sisunikaan ja lisäksi minulla ei ollut ruokahalua. Henkinen kärsimys oli kuluttanut senkin, vaikka minulle kyllä tavallisesti ruoka kelpasi liiaksikin.

Mutta äiti pelkäsi jotain puuron palamisen johdosta ja hän oli sen vuoksi päättänyt vaatia minut syömään, voidaksensa tarpeen tullen lykätä syyn minun niskaani. Hänen ei tosin tarvinnut isän puolelta pelätä toraa, sillä isää ei voinut saadakaan, ei millään muotoa, suuttumaan ja riitelemään. Niin tyyni ja rauhallinen hän oli. Minä olen tämän, totuuden puolesta aina kiivaan luontoni perinyt nähtävästi toisaalta, tai on se minussa aivan perimätöntä, omintakeista. Tämän asian ratkaiskoot tiedemiehet.

Kun siis nyt isä oli jo pöydässä ja minua ei kuulunut, kutsui äiti:

"Maiju... Ruoka on pöydässä!"

Suhahdin yksinäisessä huoneessani kiukusta ja syvennyin lukemaan.

"Mai-ju!" painosti äiti toistamiseen. En hievahtanutkaan. Isä virkkoi tyynesti:

"Ka tottapahan sillä ei ole nälkä."

"Mikä nälkä sillä ei ole ... muuten vain kujeilee", väitti siihen äiti, tulla pyöritteli huoneeni ovelle ja uhkaavasti sormellansa varoittaen käski jyrkästi:

"Maiju!... Paikalla nyt syömään ja hyvin siivolla!"

"Äs", viskasin taas kirjan sohvalle ja aivan rientäen, äidin ohi työntäytyen, syöksyin pöydän ääreen, istahdin ja mutisin:

"No syöttäkää nyt ... niin jotta halkeaa!"

"Suu kiinni, Maiju!" koveni siitä vain äiti ja niin alkoi pakollinen syöminen. Isä pisti jo lusikallisen puuroa suuhunsa, tunsi maun, otti toisen lusikallisen, haisteli ja arveli:

"Pohjaan palanuttako se tää huttu on?"

Nyt oli äidillä oiva tilaisuus ruveta minulle riitelemään. Hän koputti etusormellansa pöydän reunaa ja tavaili:

"Johan minä sanoin sinulle, Maiju, jotta muista katsoa, että huttu ei pala pohjaan!... Sillä tavallako sinä täytät vanhempiesi käskyt ja sillä tavallako sinä aiot kerran itse maailmassa eteen päin mennä ja ruuasta huolehtia."

Isä söi rauhallisena. Äiti jatkoi toraansa. Hänen kasvonsa punottivat jo harmista. Ensin hillitsin itseäni, en välittänyt, olin ylenkatseellinen. Mutta kun hän jatkoi, en voinut enää hillitä sisuani vaan nousin puolustamaan henkisiä oikeuksia semmoisella tarmolla että sen piti tuntua. Jyrkästi sanoin minä:

"No pitäisikös minun sitte koko henkinen elämäni ja kehitykseni haudata yhteen huttukattilaan."

Minä ihan ylvästyin, tajusin oikeuteni, minulle tehdyn vääryyden ja nousin sitä vastustamaan, jatkaen:

"Eikö maailmassa sitte todellakaan ole korkeampaa kuin tämä aineellisuus ja tämä arkipäiväisyys ja syöminen ja makaaminen!"

"Mai-ju!" uhkaili jo äiti.

"No puhun kyllä!" yllyin minä aivan jo uhkaavana kovaäänisesti. Asiani oikeus antoi minulle voimaa.

"Mai-ju", ärjäsi jo äiti. Minä kiihdyin ja aivan huusin:

"Mutta minä puhun... Minä olen kärsinyt, mutta nyt siitä on loppu, sillä minäkin olen ihminen."

Sukeutui ankara väittely. Isä ei ollut kuulevinansakaan. Hän söi loppuun, otti sanomalehden, sytytti sikarin, kellahti sohvaan selällensä ja kysyi:

"Mitä sinä nyt riitelet?"

Äiti oli aivan punainen ja riiteli:

"No kun minä panen sen hämmentämään kattilaa ja varotan varottamasta päästyäkin, jotta ei saa päästää pohjaan palamaan, niin tämä ihan tahallaan... Ihan tahallasi sinä sen poltit", yltyi hän lopussa minulle. Yhä tarmokkaammin puolustin minä asiaani ja oikeuksiani. Isä veteli, selällään köllöttäen, savuja ja puhalteli rauhallisesti savupilviä ylös. Minä jatkoin äidin kanssa, yhä kiihtyen.

Koetin löytää hyvin myrkyllistä sanottavaa ja löysinkin sen. Kuten lukija on meillä käydessään nähnyt, on isä ja äiti hyvässä lihassa, niin kuin kansa sanoo, ja olisin ollut hölmö jos en olisi niin hyvää aihetta käyttänyt hyväkseni. Sillä pistellen minä riitelin ja vannoin:

"Ette tarvitsekaan luulla, että minä vajoan sillä tavalla aineellisuuteen, jotta jo ulkomuodostakin näkee ... lihoo jotta on täysinäinen ja pyöreä kuin silitynnöri! ... niin jotta ei kohta sovi ovesta ulos pyörimään!"

Nyt olisi äiti jo suuttunut silmittömäksi, mutta isä, jota nukutti, vääntyi kylellensä, selin meihin ja virkkoi laiskasti, kuin ohimennen:

"Aja se tyttö pois siitä rämpättämästä ja mene itsekin muuanne riitelemään, jotta saa nukkua!"

Sen sanottuansa alkoi hän jo hiljaa kuorsata. Äiti oli kuin kuumeinen. Minä sulkeuduin huoneeseeni ja itkin taas katkerasti. Äiti sairastui lievästi. Onneksi oli toki Laakkosen mummo kotosalla. Sauna lämmitettiin, ja mummo hieroi äitini taas terveeksi. Päivä laski. Muut olivat jo ennallansa, mutta minun sieluuni tulvi henkisen yön ja epätietoisuuden synkkä pimeys.

Ja niin jatkui surullinen elämä. Lukkarin herrasväen ja vanhempieni välit olivat tärveltyneet, kylmenneet. Lukkarin rouvaa harmitti tyttärensä asia. Ilmi riitaa ei kuitenkaan voinut syntyä, sillä lukkari oli isälleni velkaa viisisataa kahdeksankymmentä kolme markkaa.

Mutta sitä katkerammiksi kävivät mielet salassa. Lukkarin rouva teki jo matkan Joensuuhun ja lähetti sieltä äidilleni postipaketissa hierimen, jommainen Tohmajärvellä aina lähetetään sille, joka ikäänkuin on ollut hierimenä toisen padassa: sotkenut toisen asiat. Se oli äärimmäisen ilkeyden merkki Tohmajärvellä.

Ja nyt alkoivat äidille surun ajat. Hän häpesi lahjaansa koko pitäjän edessä, itki ja valitteli kerran maatamennessä:

"En ole kenenkään kattilassa vielä hierimenä heilunut ... ja nyt tämä häväistys!"

"Viskaa tuo tuleen ... niin sillähän tuosta pääset!" sanoi siihen isä, kätkeytyen vuoteeseen peiton alle ja alkaen kuorsata.

h) SEKALAISTA.

Nyt tulee niin romanttinen ja taiteellisesti mahdoton kohta, että hyvä jos ei vain pilaa koko kirjaa.

Varmaankin on lukijakin jo oppinut tämän kertomuksen avulla käsittämään, että rakkaus on tunteen eikä järjen asia. Minun järkeni oli nyt jo kuin kirkas tähti, joka on pilveen peittynyt, eikä siis enää paistaa voi. Tunne se vain yksin minussa eli ja hallitsi.

Ja nyt taas kertomuksen juoneen:

Jotain käsittämättömän surullista näin minä nyt kaikessa. Elämän suuri harmaus verhosi kaiken. Tohmajärven selkä näytti autiolta, kuoleman ja olemattomuuden erämaalta. Joskus liiteli korkeudessa kalalokki ... vai mikä iso lintu hän lie ollut. Se tuntui olevan joku kuoleman maiden aave, joka saalistansa väjyy. Jossain, siellä etempänä, kuvittelin yksinäisten tiirojen ja kajavien oleksivan hylättyinä, aution seudun ainoina asujamina. Semmoisia synkän runollisia ajatuksia sikisi jo aivoissani.

Ja minä olin suunnitellut sata juonta, millä voittaa Elli ja saavuttaa onni ja elämän sopusointu rakastetun miehen sylissä. Kun äiti rupesi minua edelleenkin työhön ajamaan tekeydyin minä sairaaksi saadakseni olla rauhassa tunteineni. Siihen oli toinenkin syy: tahdoin herättää ihmisten sääliä ... taikka —heitän taas ujostelut ja kiertelyt ja kerron suoraan: olin näet jo koulussa lukenut Heinen ihanan "Toiviovetki-runon". "*Du Hochgebeinedeine!*" [*Sa neitsyt kaikkein autuain.*] ja eikös minun onnettoman päähäni iskenyt ajatus olla se sairas tyttö, jota äiti vie parantamaan kipeää sydäntä uhraamalla Neitsyt Maarille vahasydämen. Ajattelin vielä, että ehkäpä tuo avuton tilani vaikuttaisi Petteriinkin, sulattaisi hänet, järkyttäisi hänen mielensä herkäksi minulle—niin laskin minä. Niin sairaaloiset olivat minun suunnitelmanikin. Sidoin päähäni kylmät kääreet, joita vaihdoin kahdesti tunnissa. Koetin ylenantaa. Joskus join suuni vettä täyteen, tulin sitte juoksujalassa, sairaaloisesti hynttyyttäen, keittiöön ja ylenannoin veden kaikkien nähden likakorvoon ja aloin kakistella lisää, painoin sydänalaani käsilläni ja poistuin taas horjuvin askelin, kääre päässä. Kerta katsahtaa muljautti minua silloin sohvalla lojuva isäni ja kysäsi äidiltä:

"Onko se tuo tyttö sairas, kun se ylenannattelee?"

"Vieläpä tuo... Ilman vain kujeilee ja metkuttelee", vastasi äiti ja isä syventyi taas sanomalehteensä lukemaan.

Tämä ihmisten kylmyys ja välinpitämättömyys minua suututti. Kuvittelin ja uskoin näet olevani koko maailman hylkäämä, onnettomin ihminen maan päällä. Semmoiseksi se onneton rakkaus muuttaa mielen. Koetin tekeytyä yhä säälittävämmäksi. Ja luultavasti minä olisin voittanut, jos ei lopulta olisi alkanut vaivata nälkä, mutta kun se alkoi vaivata, oli koko asia tietysti mennyttä kalun. Toivoin että joku tulisi rukoilemaan minua syömään. Mutta ei. Kerta, sääliä herättääkseni, avasin huoneeni oven, istahdin sänkyyni yöpuvussa, pää sidottuna ja tekeydyin aivan kuoleman kielissä olevan näköiseksi. Isä virui sohvassa, katsahtaa muljautti kerran ja sanoi sitten välinpitämättömällä äänellä äidille:

"Pistä tuo ovi kiinni, jotta ei tuo tytön kuvatteleminen näy!"

Äiti täytti pyynnön. Olin niin harmista haleta, että nousin ja potkasin lattialle jäänyttä sukkaani, niin että se lensi tuolin selkämälle, jääden siihen rumasti riippua retkottamaan.

Sen tehtyäni kätkin pääni tyynyyn ja annoin kyyneliäni virtanaan vuotaa. Mitäpä siinä muutakaan voi enää tehdä.

Voi minua, Maiju-raukkaa silloin!

Mutta menemme edelleen asiassa. Tämä tylyys ja nälkä ne lopettivatkin voimani. Sairaudestani en enää voinut apua toivoa. Ainoana tehtävänä oli parantua kunnialla, ettei joutuisi nauruksi. Onnistuinkin siinä joten kuten, vaikka nololtahan se tuntui ja nyt en enää koskaan suotta sairastu. Sen opin siitä toki sain.

Eräänä päivänä, kun jo olin luopunut sairastelemisesta, saapui meille Ratisen Oskari, minua hakailemaan. Minä en häntä sietänyt enää koko miestä. Hän istui keinutuolissa rentona, toinen jalka toisen päällä ja puhalteli savupilviä toisesta suupielestänsä hyvin vaikuttavasti, imponeeraavasti. Rillejänsä nenällänsä pysytellen alkoi hän puhelun:

"No kuinka... Oliko neiti Lassilalla lukkarin pidoissa hauska?... Jos saan luvan kysyä."

"Entäs teillä?" kiertelin minä vastausta. Hän veti pitkään: "Tjaaa-aa!... No-ooo!... Minä nyt yleensä katson elämää noin ... noin..."

Hän pyöritteli kuvaavia liikkeitä kädellensä ja tapaili edelleen: "Noin ... kuinka minä sanoisinkaan ... noin kuten epikuristi..."

Tietoisena heittäytyi hän taas rennoksensa keinumaan ja puhalsi ylös savupilven, hälvennellen sitä sitten sangen tietoisilla käden pyöräytyksillä ja selitti:

"Olemme aikoneet nuoren herra Ikosen kanssa perustaa Tohmajärvelle polkupyöräilijä-klubin, johon nyt aluksi kuuluisi ainakin minä itse ja herra Ikonen ja mahdollisesti joku muukin... Siis jonkunlaisen niin sanotun uudenajan airueen."

Salamana iski päähäni silloin pelastava ajatus: Ellillä ei ollut varoja ostaa polkupyörää, eikä hän osannut sillä ajaakaan. Minä jo riemastuin. Tulin ystävälliseksi herra Ratisellekin, koska hän oli nyt kuin joku hyvän sanoman tuoja. Ihastuneena huudahtelin:

"Ai miten hauskaa... Varmaakin te, herra Ratinen, keksitte niin hauskan asian... Vai ettekö keksinyt?"

"Jaa ... no... Se tahtoo sanoa että initsiatiivi, alkuunpano on kyllä, tavallaan, minun... Mutta silti ei

sovi kieltää herra Ikosenkaan ansioita, sillä hän on innokas ja taitava polkupyöräilyn harjoittaja."

"Ai miten suuremmoista!" teeskentelin ja valehtelin:

"Minä olen aina aavistanut että te joskus panette täällä alulle jonkun sivistysharrastuksen... Teistähän yleensä niin paljon toivotaan."

Hän uskoi sen ja puhalteli savujansa entistä tietoisempänä. Olin saanut jo häneltä kaikki tiedot mitä tarvitsin ja päästäkseni jo hänestä eroon, punomaan juontani, huudahtelin minä:

"Mikä vahinko, että äiti ei ole siitä jo kuullut!... Teidän pitää kertoa siitä hänelle... Hän pitää niin paljon polkupyöräilystä... Äiti!... Äiti hoi!" huusin minä jo ja kun äiti riensi paikalle, poistuinkin minä, selitellen:

"Herra Ratisella on nyt äidille kerrottava niin suuri asia ... niin suuri ja uusi asia, että se tekee käänteeksi koko Tohmajärven seuraelämässä!"

Ja kiireellä poistuinkin ininä jättäen molemmat sanomattomaan pulaan. Ratinenkin nimittäin tiesi että äitini oli leppymätön polkupyöräilyn vihaaja, koska minä olin niillä ajaessani repinyt jo kolme ihan uutta hametta. Mutta oma syynsä, Ratisen: Mitäs hän tungetteli, kun minä jo rakastin toista! Mitään pahaa aavistamatta kysyi äiti mikä tuo uusi hyvä asia oli. Herra Ratinen istui kun neuloilla ja tapaili puheen alkua pitkillä:

"Ööö ... ö-öööö!... Ö-öööö! ... se on polkupyörä..."

Äiti veti jo suunsa hyvin muikeaksi, naama muuttui happameksi ja niin kuunteli hän toisen pakollista kertomusta. Ja kun herra Ratinen oli lähtenyt, alkoi äiti kiukutella palvelijoille.

* * * * *

Minulla oikeastaan oli miltei uusi polkupyörä, vaikka äiti oli sen tosin pannut aittaansa lukon taa. Minä haudoinkin nyt vain ajatusta miten päästä samoille pyöräilyretkille Petterin kanssa ja miten saada selvä hänen tunteistansa minua kohtaan.

Niissä toimissa kului päivä, toinen, kolmas, enkä päässyt tulokseen. Aioin kirjoittaa Petterille, mutta en uskaltanut. Tytöthän näet ovat ujoja näin aroissa asioissa. Mitä hän olisikaan ajatellut moisesta tahdittomuudesta.

Ja sillä välin hautui lukkarin herrasväen viha meitä kohtaan. Elli puuhaili, kärsi kuten minäkin ja välit kiristyivät. Ainoastaan isäni pysyi siitäkään asiasta erillään. Lukkarin herrasväki karttoi pienintäkään kohtausta meidän kanssamme. Kerran se sattui kumminkin odottamatta: Olimme kävelyllä vierastemme kanssa. Tie oli kapeaa metsäpolkua, jossa ei mahtunut kaksi henkilöä rinnatusten kulkemaan, ei toisiaan tiepuoleen menemättä sivuuttamaan. Äkkiä tuli vastaamme lukkarin herrasväki vierainensa. Lukkarin rouvan suu muikistui. Hierin vaivasi häntä itseänsäkin. Ennen oli aina oltu toverillisuutta, mutta nyt alkoi jo ilkeä, häjy kursailu: Vastatusten tullessa menivät molemmat puolet tiepuoleen, jättäen polun vapaaksi ja lukkarin rouva kumarsi häjyksi:

"Olkaa hyvä!"

"Ei... Olkaa hyvä!" vastusteli äiti vastakumarruksella. Nyt tarttui lukkari:

"Ei ... jei... Olkaapas ... olkaapas ... olkaapas vain hyvä!"

"Ei ... jei... Lukkarin herrasväki on vanhempi!" kursaili äiti yhä hartaammin.

"Mutta vallesmannin herrasväki on ylhäisempi!" pisti siihen lukkarin rouva hyvin muikeilla eleillä, ja niin jatkui kursailu, eikä oltu päästä toistemme ohi. Onneksi saavutti meidät isä ja puhui:

"Ka... Mitkäs markkinat tässä on!"

"Pyydä lukkarin herrasväkeä olemaan hyvä!" pyysi äiti ja isä pyysi asiaa tajuamatta:

"Ka... Olkaa sitte hyvä!"

Naama happamana, nyreänä pyörähti silloin lukkarin rouva ohi katse maassa ja lukkari muun joukon kanssa perästä syrjittäin sujahtaen, hattu kohona. Isä huusi hänelle vielä:

"Kuules lukkari!... Pistäännypäs tässä joskus siellä meillä turisemassa, niin kuivataan sen Joilta tuodun putelin pohja!"

"Saapi ... saapi ... saapi!" säpätti lukkari, kiiruhtaen pois menoansa.

* * * * *

Näin riitaisissa, tukaloissa oloissa, katkeroittuneiden ihmisten parissa täytyi minun siis nyt taistella ja ajaa asiaani ihan yksin. Ei ihme että joskus, kun epätoivo oli ylimmillänsä, pelkäsin voimieni loppuvan ja Tohmajärven aaltojen täytyvän avata minulle pelastavan sylinsä. En nyt kumminkaan muista pelkäsinkö minä sitä ihan tosissani, vaiko vain näytelläkseni...

Ja kun ei muu keino näyttänyt auttavan saamaan selvyyttä ja pääsemään vaikkapa polkupyöräilyn kautta henkiseen yhteyteen Petterin kanssa, päätin minä sittekin kirjoittaa hänelle. Pirskoitin paperin hajuvedellä, suutelin sitä kaksikymmentä kolme kertaa—Petteri näet oli kaksikymmentäkolme-vuotias— ja pitkien taistelujen jälkeen kirjoitin viekkaasti näin:

Arvoisa Herra P. Ikonen!

Vasta nyt muistan että olen aivan unohtanut kiittää Teitä näköala postikorteistanne. Miten suurta iloa ovat ne minulle tuottaneet! Pyydän anteeksi että vasta nyt ... ajatelkaa: vasta nyt muistan Teitä niistä kiittää! Miten huomaamaton ja paha minä olenkaan!

Mutta te suonette minulle tämän viipymiseni anteeksi. Olen kuullut että perustatte polkupyöräilijäklubin ja että Te olette sen aatteen keksijä ja sielu. Voi miten minä Teitä onnittelen! Ette usko miten ihastunut minä olen polkupyöräilyyn! Mutta on niin vaikea kun ei ole ketään toveria, joka minua siinä ymmärtäisi. Ainoa, paras ystäväni, neiti Elli Iittiläinen ei näet osaa pyöräillä, eikä edes harrasta koko asiaa, vieläpä ivailee sen harrastajia. Eikö ole kauheaa!

Teille kiitollinen *Maiju Lassila*.

Rohkea askel oli nyt otettu. Levottomana, kuumeisena odotin minä vastausta.

* * * * *

Oikeastaanhan herra Ratinen oli ryhtynyt Petterin kanssa polkupyöräilyä harjoittamaan, saadaksensa sen kautta tilaisuuden hakkailla minua. Avomielinen Petteri ei sitä aavistanut, ja ryhtyi innolla asiaan. Hän ryhtyi siihen minunkin tähteni, vieläpä etupäässä minun. Miten komeata olisikaan näyttäytyä minulle kauniissa polkupyöräilypuvussa, urheilumatkoilla ja muualla.

Ja nyt alkoi hän vaatia isältänsä rahoja kalliiden urheilupaitojen, housujen ja muiden oston. Mutta ukko, joka oli saita kuin pahuus, tuli jo silloin miettiväksi ja virkkoi vanhoja kyntökenkiään rasvaten:

"Eikö sitä nyt semmoisen hevosen, kuin sen polkupyörän selässä tarkene vaikka sarkahousuissa!"

"Tarkeneehan sitä nyt taretakseen... Mutta ei se siinä olekaan kysymys paljaasta tarkenemisesta", selitti Petteri leveästi. Ja kun ukko ei siihen virkkanut mitään, vaan voiteli kenkiään entistä miettivämmin, lisäsi hän:

"Ei sitä nyt sarkahousuissa voi mennä urheilemaan herrasseurassa ja muualla."

Syntyi äänettämyys. Vihdoin kysäsi ukko:

"Sitäkö sinä vallesmannin tyttöä taas tarkotat?"

"No vaikka sitä", närkeästyivät jo Petteri ja lisäsi jo kun pistävästi:

"Ei sitä nyt herrasneitien eteen sovi mennä vaikka minkälaisissa rutaleissa."

Ukko mietti vakavana. Saatuaan kengät voidelluksi, virkkoi hän kuin itseksensä:

"Siitä taitaa olla rahan menoa enemmän kuin hyötyä, koko elävästä ... siitä vallesmannin työstä."

Niin alkoi asiamme jo kallistua pahanne päin. Keskustelun loputtua lähti Petteri ulos ja suri minun tähteni. Kauvan käveli hän alakuloisena. Viimein osui hän voimistelutelineittensä luo ja ryhtyi siinä pyöräyttämään niin sanottua jättiläisheittoa.

* * * * *

Ja samaan aikaan nousi toisaaltakin aivan odottamaton pilvi—ei tietysti semmoinen tavallinen pilvi josta sataa, vaan semmoinen ... no tietäähän sen jokainen minkälaisesta pilvistä näissä asioissa puhutaan.—Se pilvi uhkasi pimentää onnemme aivan yöpimeäksi: Kiteen Haarajärvellä, mistä Ikokset olivat Tohmajärvelle muuttaneet oli Ruuskan talo. Siinä oli kaksi naimajässä olevaa tyttöä, Hilda ja Hulda. Ikosten muuttaessa oli talo vielä rappiolla, ja köyhä. Mutta nyt oli se odottamatta perinyt sata

kaksikymmentä neljä tuhatta kolmesataa markkaa, saanut myydyksi osan metsäänsä korkeasta hinnasta ja—mikä vaikuttavinta—Hilda oli kuollut. Hulda oli nyt talon ainoa perillinen ja ukko Ikonen oli saanut asiasta tiedon. Hän alkoi heti punnita asiaa. Petterin rahan menot minun kosimisekseni antoivat lisäsysisäystä ja eräänä päivänä, kun Petteri taas puhui urheilupaidoista, niin eikös tuo ukko pahennus jo vississä tarkotuksessa ilmota:

"Se on nyt se Ruuskan muorin tyttö yksinään sen talon perillinen!"

Kohta älysi Petteri asian. Hän murahti siihen vain:

"Olkoon."

Mutta itsepäinen isä ei jättänyt asiaa siihen. Yhä uudestaan ja uudestaan puhui hän Huldasta. Viimein hän jo sanoi:

"Mikä väli näillä sitte on akoilla!... Akka kuin akka... Kunhan on kuka housut paikkaa!"

Petteri loukkautui aivan. Eikä kumma! Mokomastakin puheesta! Nyt hän jo selitti isällensä, päättävällä äänellä puhuen:

"No, on sillä nyt toki ero sivistyneellä neidillä ja oppimattomalla työllä."

"Mikä pahan hengen ero niillä on!" hämmästyti ukko. Petterin oli silloin jo pakko suuttua. Ja hän selitti entistä tietoisemmin:

"No ei sitä nyt talon tyttöä osaa verratakaan herrasneitiin... On siinä toki niin suuri ero."

"Johan siinä nyt on!"

"No on kyllä!... Te ette ymmärrä siitä asiasta hölyn pölyä", nousi jo Petterin luonto. Mutta yhä sitkeämmin väitti ukko:

"Kun ostaa vain Huldallekin rimpsuhameen ja korkeakantaiset kengät, niin on ihan yhtä hyvä kuin tääkin vallesmannin tyttö."

"O-hoh!" pääsi Petteriltä leveästi, aivan ihmettely.

"Ja vielä parempikin on", jatkoi ukko omaansa, selittäen:

"Pystyy toki talon töistäkin huolehtimaan, kun äidistäsi aika jättää ... ja on puolta rotevampi ruumiiltaankin!"

Niin nousivat mustat pilvet jo Petterinkin nähtäväksi elämän taivaalle. Ne hän olisi kyllä vielä tyynenä, miehekkäästi kestänyt, jos olisi tiennyt minun tunteeni. Mutta hänkin oli yhäkin vain kaikesta epätietoinen. Mieli masentui. Ei hän enää välittänyt polkupyöräilystäkään.

* * * * *

Mutta juuri silloin, silloin kuin pilvi nousi Haarajärveltä, vilahti valoisa tuli: Hän sai kirjeeni, riemastui, kuten semmoinen kokematon nuorukainen ainakin, ja sai toivoa. Hän ei ollut tosin varma vieläkään. Olihan kirjeeni muodollisesti pelkkä kohteliaisuus-, asiallinen kirje. Mutta se oli toki jotakin. Hän ryhtyi oitis vastausta laatimaan. Kolme luonnosta kirjoitettuansa, kirjoitti hän kirjeen puhtaaksi: Se oli runollinen, avomielinen, koruton, kuten aina puhtaan nuorukaisen kirje. Hän kirjoitti urheilusta, luonnosta, kirjallisuudesta, kiitti minua kirjeestä. Kirje oli yhtä nousua. Minä ylenin sitä lukiessani. Sen lopussa oli hän tulkinnut seuraavat runolliset, koruttomat mietteensä:

"Mutta nyt lähenee syksy. Pääskysen pojat ovat lähteneet pesistänsä lentoon. Miten iloisina ne suhahtelevat ilman sinessä! Ahkerina pyydystävät ne hyönteisiä. Siten tekevät ne suurta hyötyä koko luomakunnalle. On tieteellisesti laskettu, että yksi ainoa pääskynen hävittää joka päivä monta tuhatta vahingollista hyönteistä. Ilman niiden apua olisi maamme autio erämaa.

Ja niin olemme me ihmisetkin kun pääskysen pojat: Vuoden ajat vaihtelevat ja me muutumme ja vanhenemme niiden vaihtuessa ja jätämme kotimme ja hajaannumme maailmaan kuten pääskysen. Nythän tulee kohta talvi. Maa on silloin valkean lumen peitossa ja alkaa talviurheilukausi. Pidättekö neiti Lassila talviurheilusta?"

Oli kun olisi ihana onnen aatos lennähtänyt sieluuni tätä kirjettä lukiessa. Sen joka riviltä tuoksui puhtaan nuorukaisen avomielisyys. Sen koruttomuus huumasi minun sieluni. Minä suutelin kirjettä loppumattomasti. Minä sain elämän halua ja toivoa ja rohkeutta elää. Taivaan ranta näytti kirkastuvan ikikirkkaudeksi. Häiden ja onnen viulut soivat jossain hiljaa. Kaikki valkeni ja selkeni minulle suureksi

rauhaksi.

Niin. Niin kirkastui kaikki. Sillä minulla ei ollut vielä aavistustakaan siitä synkstä pilvestä, joka nousi Kiteen pitäjän Haarajärven kylästä.

i) UUSIA VASTAUKSIA JA KIRJEENVAIHTOA.

Mutta toisaaltakin nousi pilvi seestyvälle elämäni taivaalle:

Eräänä päivänä oli rouva Kotonen meillä vieraana. Juotiin kahvia. Minä olin taas iloinen, rakastettava ystävällinen. Äkkiä alkoi rouva Kotonen puhua:

"No millähän ihmeen varoilla se tämäkin lukkari nyt rupeaa sitä Elliään niin pitkälle kouluuttamaan."

Minä en ymmärtänyt, eikä äitikään. Rouva Kotosen täytyi selittää:

"Ka kun se rupeaa sitä kouluuttamaan ihan Helsinkiä myöten."

"Elliäkö?" pääsi minulta kauhistunut, sillä Petterinhän piti myös mennä syksyllä Helsinkiin yliopistoon.

"Elliä", myönsi rouva Kotonen pyyhästen suunsa huivin kulmalla ja tapaillen:

"Mikä jatkokoulu se kuuluu siellä olevan, johon ne sitä koettavat saada."

Minä huokasin salassa. Äiti kaatoi toiset kupit kahvia ja alkoi panetella:

"Kylläpä tuo joutaakin mennä, Elli... On ollutkin koko Tohmajärven hierimänä... Pääsee toki rauhaan kun menee pois... Ole hyvä ja ota siitä toinen kuppi."

"Kiitoksia vain", suostui rouva Kotonen, ryhtyi juomaan ja puheli sitä tehdessään:

"Sehän kun onkin tähän Ikosen poikaan rakastunut... Jos tuo sitten mennekin sen tähden!"

"No tarvitsepa tuo Elli vielä oppiakin", pistin minä siihen ilkeästi, ollen muka Ellin puolta pitävinäni. Rouva Kotonen arvasi toki tarkoitukseni ja yhtyi Elliä panettelemaan.

"No tokko tuo muuta tarvitseisikaan kuin oppia!... Ei ole monta koulun käymätöntä tyttöä viisaampi, vaikka on niin monet vuodet sitäkin Join tyttökouluakin käynyt."

"Ja sitten on kumminkin niin olevinaan ja kyyhöttää kuin mikäkin siipilintu ... eto kana", yhdyin minä rouva Kotosen panetteluun jo rohkeampana ja me aloimme maalata Elliä.

Mutta juuri panettelun paraillansa ollessa tulla lennähti huoneeseen Elli, jota emme olleet tavanneet lukkarilan juhlien jälkeen. Me hämmästyimme. Elli tuli nyt oikeastaan kostamaan minulle: kertomaan Helsinkiin menostansa voiton ilolla. Viattomaksi, ystävälliseksi tekeytyen huudahteli hän tervehdykseksi:

"Ai, Maiju kulta!"

Hän pyöräytti minua vyötäisistä ja jatkoi:

"Minulla on ollut niin ikävä ... niin hirveän ikävä sinua ja joka päivä minä vain olen puhunut äidin kanssa, jotta mikähän ihme sillä Maijulla on, kun se ei meillä käy! Mutta me emme vain päässeet perille... Ai ... rouva Kotonen ja vallesmannitar!... Äiti käski sanoa niin paljon terveisiä ... niin kauhean paljon terveisiä..."

"Kiitoksia!" virkkoi äitini ja pyysi:

"Istu nyt, Elli, ja juo tässä seuran vuoksi kahvia... Terveenäkös se äiti on?"

"Ooi!... Se on niin terve, niin terve että", rallatti Elli. Kotosen rouva mielisteli valehdellen:

"Me tässä juuri kaipasimmekin Elliä ja sanoimme, jotta ei se ole seura minkään makuinen, jos ei Elliä ole."

Niin jatkettiin. Vihdoin pääsi Elli asiaansa. Hän kerskasi, minulle hyvin ystävällisesti:

"Tiedätkö Maiju mitä?"

Minä vaikenin. Hän lopetti keikauttaen:

"Minäpä menen Helsinkiin jatkolle."

"Ai-jai", olin minä hämmästyvinäni ja ihastuvinani. Äiti seurasi esimerkkiäni, väittäen:

"No ei suinkaan Elli nyt vain mene ja heitä meitä Tohmajärveläisiä yksinään."

Elli muikisti voitokkaana. Rouva Kotonen auttoi äitiä väittäen:

"Eihän täällä viitsisi enää ompeluseuraakaan pitää, jos Elli nyt yht'äkkiä menee."

"No jäähän tänne Maiju", pisti Elli siihen nenäkkäästi. Minä hillitsin itseni ja väitin kademieliseksi tekeytyen:

"No mitä minusta on sinuun verraten!... Sinua kun jumaloi koko Tohmajärvi."

Elli joi kahvia, pidellen kuppia kahden hyppysensä välissä ja koettaen toiset sormet asettaa hyvin sirosti haralleen. Sieluuni alkoi kohota taaskin se samainen synkkä pilvi, joka nyt tunkeutui jo joka paikkaan, enkä minä jaksanut sen nousua estää. Elli kiemaili, puhua lasketteli ja oli olevinansa aivan viaton enkeli. Nyt se jo sanoi häjyimpänsä: Herttaisen viattomasti huudahdellen lupaili hän:

"Ja sitte minä lähetän sinulle, Maiju, Helsingistä kuvapostikortteja ... ja kirjoitan ja lähetän lahjoja niin paljon ... niin ... niin että..."

Hän teki käsillään liikkeitä ja luetteli niiden mukaan:

"Ennen joulua minä lähetän postissa sitä ... ja sitä ... ja sitä...
Sitte jouluksi minä lähetän herra Ikosen kanssa sinulle semmoista, josta sinä pidät hyvin ... hyvin ... hyvin paljon... Minä jo kysyin herra Ikoselta ottaako hän paketin tuodaksensa ja hän lupasi ja silloin sinä, Maiju, saat niin hyvää, niin kauhean hyvää puuderia, jotta sitä et saisi Joilta et vaikka maksaisit mitä."

Vilkaasti, huolettoman viattomasti löyhytteli hän nyt kasvojansa nenäliinalla, puhellen samalla.

"Huu ... hu-huh-huh ... huh!... kun on kuuma... Kuinka sinun kukkasi, Maiju, ovat menestyneet?... Ovatko ne hyvästi kukkineet?" käänsi hän äkkiä puheen, nauttien ilkeydestään. Koko elämäni mustui. Hän toisti:

"Joko, Maiju, ovat kukkineet kaikki kukat?"

"Jo", tokasin minä lyhyesti. Hän jatkoi kotvasen, syleili sitten minua jäähyväisiänsä huudahdellen ja poistui voitonilosta säteillen.

* * * * *

Minä en ryhdy enää kuvaamaan nykyistä sieluntilaani kokonaisuudessaan, niin synkkä se oli, eikä se kuvaamisesta sen vaikeammaksi tulisi. Mutta se joka luulee, että minä nyt, kun onni jo näytti olevan käsin kiinni saatavissa, olisin tyyten masentunut, hän ei tunne naisluonnetta. Hän ei tiedä että nainen on rakastettunsa tähden valmis kaikkeen, taisteluihin, kuolemaankin.

Ryhdyin siis rohkeasti viemään asiaani voittoon. Petterin kirjeessähän oli kysymyslause: "Pidätkö talviurheilusta?" Siihen minä nyt turvauduin ja niin sain aiheen jatkaa kirjevaihtoa: vaatihan jo kohteliaisuuskin vastaamaan kysymykseen.

Kirjoitin siis Petterille, mutta samalla huomauttaen:

"Kirjeessänne kysytte pidätkö minä talviurheilusta. En voi olla ystävälliseen kysymykseenne vastaamatta ja siksi olen pakotettu vaivaamaan Teitä tällä kirjeellä. Pidän. Minä pidän kaikesta urheilusta" j.n.e.

Ja hän vastasi siihen muun muassa:

"Se on hyvä, että pidätte urheilusta yleensä, sillä urheilu on, varsinkin fyysisessä suhteessa välttämätön. Se pitää meidät terveinä, tarmokkaina. Ja kun terve sielu voi asua ainoastaan terveessä ruumiissa, niin on urheilu sen vuoksi välttämätön henkisessäkin suhteessa."

Niin jatkui kirjevaihtomme. Kirjoitimme kaikesta muusta, mutta emme vain rohenneet koskea siihen rakkauteen, vaan kiertelimme sitä kuin kissa kuumaa puuroa. Kirje kirjeeltä tuli se asia toki

läheisemmäksi ja vihdoinkin alkoi kirjevaihto jo varovasti kosketella sitä oikeaa säveltä. Minä sain taaskin uutta voiton toivoa ja elämän päämäärä alkoi taas hieman sarastaa.

Pitkän kirjevaihdon jälkeen olin minä näet jo rohkeasti, viekkaasti kirjoittanut:

"Kysytte miten voin. Päiväni kuluvat hitaasti. Jotain ikävöin, kaipaen. Haluaisin usein polkupyöräillä, mutta ei ole vertaista, henkevää seuraa" j.n.e.

Tähän vastasi Petteri riemastuneena m.m:

"No tulkaa sitte minun ja herra Ratisen kanssa pyöräilemään. Me pyöräilemme joka päivä ja minä tulen pyytämään Teitä yhteen joukkoon. Onkin paljon hauskempi kun on iso joukko."

Nyt oli asia valmis. Oikeastaan on ikävä että tämä polkupyöräasia sattuikaan. Se vaikuttaa tähän kertomukseen hieman häiritsevästi ja sille, joka ei sieluni omituista tilaa käsittää jaksa, paljastaa se luonteestani näennäisesti pikku piirteitä. Olen sen kumminkin tähän kirjaan ottanut, koska se kerran todellisuudessakin oli välttämättömäksi tullut ja koska tämä suoruus ja avomielisyys kaunistaa minua enemmän kuin salailu.

No niin. Kerron sen siis suoraan. Nyt puuttui ainoastaan vanhempien lupa, sillä siihen aikaan eivät minun ikäiset, naimattomat tytöt saaneet mennä nuorten miesten matkoille ilman vanhempien lupaa.

Semmoisen luvan pyytäminen loukkasi kumminkin minun tietoisuuttani. Lisäksi tiesin että äiti on jyrkästi vastaan. Ei kumma siis, että hermostuin, aloin juonitella ja hieroin äitini kanssa pientä riitaa. Vihdoinkin tuskastui siitä äiti ja järjesteli:

"Taas sinä olet laiskotellessasi ruvennut oikuttelemaan... Isäsi kauluksia saat ruveta huomenna silittämään, niin heität siinä ne kujeesi."

Nyt oli aikani tullut tehdä pyyntöni. Alotin sen äsähämällä:

"Enkä jouda!"

"Vai et... Miltähän töiltäsi et joutaisi!... Laiskottelemiselta", ivaili äiti. Silloin lausuin itsetietoisesti pyyntöni. Nenääni keikauttaen ilmoitin minä:

"Minä menen herra Ikosen kanssa polkupyöräilemään!"

Äitini menetti lopputyynyensäkin. Hän jo yritteli:

"Vai jo taas sen pahan hengen rattaan selkään könyämään ja hameitasi repimään."

"Menen kyllä", jatkoin minä pyyntöäni entistä itsetietoisemmin.

"Nähdäänhän!" uhkaili siihen äiti ja huusi keittiöön renki Matille:

"Matti hoi!... Meneepäs Matti ja vie sen Maijun maantierattaat taas aittaan ja tuo aitan avain minulle."

Sulkeuduin huoneeseeni. Kauvan mietin minä asiaa mieli ynseänä. Vihdoinkin nykäisin niskaani halveksivasti ja virkoin:

"Te tyrannit!... Luuletteko voivanne sulkea minun onneni lukon taakse."

Minun henkeni nousi, kun jatkoin ynseästi:

"Luuletteko voivanne ijankaikkisesti hallita naisen tunteita ja pakottaa hänet orjan tavoin alistumaan teidän holhottavaksenne!"

Tuommoisia, tavallaan hassutuksia minä puhuin silloin!

Niin voivat joskus pienet asiat tulla suureksi—kuten nyt tämä vähäpätöiseltä näyttävä polkupyöräasia—kun me suuret itse joudumme semmoiseen sieluntilaan, että ehkä näytämme syrjäisestä pieniltä.

j) POLKUPYÖRÄILYÄ.

Ken ties on se viisaasti säädetty, että meidän on kaikki paras saavutettava taisteluiden kautta. Ne

taistelut ja kärsimykset ovat meille ehkä henkistä voimistelua, karkaisevat meitä ja kehittävät meitä. Kenties johtui juuri näistä hirvittävästä henkisistä taisteluistani ja tuskistani se, että minusta on, Ellin ja muiden samantapaisten ystäväieni harmiksi—minähän olen aina puheissani suora—sukeutunut tällainen lahjakas ja suuri kirjailija, kuin nyt tämänkin kirjan arvoisa kirjoittaja. Minä en ollut nyt enää tyhjä-sieluinen, helisevä vaski ja kilisevä kulkunen, sillä minussa oli rakkautta, oli se suuri tunne, joka pani minut ahertelemaan tässä lemмен asiassa ahkerasti, kuten muurahainen ahertelee pikku rikkaa kekoonsa vetäessään. Elämälläni, toisin sanoen, oli nyt sisältönsä.

Mutta pistäytykäämme hetkeksi Petterin kotiin.

Neiti Hulda Ruuska oli siellä vieraana vanhempiansa kanssa. Hän oli oikeastaan tullut ukko Ikonen toimesta, taloa katsomaan. Ennen hän oli pukeutunut kuten kaikki muutkin hänen säätyisensä: tavalliseen väljään röjyyn, mutta nyt oli hänen päällensä ruumiin mukainen musliini pusero. Mutta vyötä ei ollut. Puseron ja hameen väliin oli sen johdosta auennut miltei koko vyötäisen ympäri ulottuva rako, josta näkyi paita.

Mutta Petteri oli häntä kartellut. Siksipä oli hän nyt ikävissään tullut palvelijoiden tupaan pitämään iloa. Oli alkanut leikki: Piika-Mari viskasi renki-Mattia rukkanella. Matti lähti sen johdosta tietysti ottamaan Maria kiinni, sillä arvasihan hän tarkotuksen. Silloin viskasi häntä Hulda hatulla, tietysti kääntäkseen Matin leikkisyyden häneen. Matti syöksyikin nyt Huldaa tavottamaan. Niin juostiin, viskottiin, ilo yltyi. Matti ahdisti nyt Huldaa. Tämä sieppasi paetessaan vettä korvosta kauhalla ja viskasi sen Matin silmille.

"Perhana!" kirosi Matti leikillä ja kuivaili silmiään. Tytöt nauroivat ja ilkkuivat. Hulda nauroi ovensuussa kauha kädessä ja kutitteli.

Silloin astui tupaan ukko Ikonen Huldan isän kanssa, sikarit hampaissa. Leikki loppui. Nuoret lähtivät pihalle vetämään nuoraa, ollen kaikki tytöt Mattia vastaan.

Ja nyt ryhtyi ukko Ikonen valmistelemaan poikansa naima-asiaa. Hän alkoi:

"Onhan tässä tuvalla kokoa... Ja hyvät ja isothan tässä talossa ovat viljelykset ja heinämaatkin: Kun olisi oikea toimekas ja sopuemäntä niin lähemmä sata lypsävää menisi talven yli omilla töryillä, jotta heilahtaisi."

Ruuska pyöritteli sikaria huuliensa välissä, liistaroiden siten sylellä sen hajoavat lehdet taas yhteen ja arveli:

"Onhan tässä sitte oikea emä-kontu!"

Ikonen kävellä köllehti kädet housun taskuissa ja vahvisti.

"Onhan tämä... Olisi tähän miniäksikin tulijoita täällä omassa pitäjässä!"

Hän istahti, veti saapasvarret suoriksi ja jatkoi:

"Tämäkin vallesmannin tyttö tähän on kärkkynyt... Ja onkinhan se semmoinen keikkanenä ja hienokinttuinen tyttö."

Ruuska koki nyt vuorostaan ajaa Huldan asiaa, arvellen:

"Eivätpä ne herrasväen tytöt ole näiden oikeiden talon tyttöjen veroisia... Ei niiltä tuo navettatyökään lähde niin lepeeltään kuin siihen oppineelta talon työltä."

Niin jatkui kaupanteko ihmisten kohtaloilla. Tupaan osui tulemaan Petteri ja kohta hänen jälestänsä tuli Hulda. Nyt päätti ukko Ikonen kietoa poikansa asiaan niin ettei se voisi peräytyä. Hän huomautti:

"Tasaikäisethän nämä ovat, Petteri ja Hulda ja eikä ole koollakaan suurta eroa... Niin jotta kyllä näistä sopu pari tulisi."

Niin vaikeaan asemaan pani isä poikansa. Lukijoista semmoinen häikäilemättömyys tuntuu tietysti suorastaan uskomattomalta, mutta totta se sittenkin on. Petteri ei tiennyt mitä tehdä, mitä sanoa. Huldakin ujostui, kuori hampaillaan koivun varvusta kuorta ja vilkasi varkain Petteriin. Ruuska kävi sylkäsessä lieteen ja väitti:

"Ka mikäpä tällä Huldalla on siinä kotonakaan eläessä... Uusia peltoja aletaan repiä ja rahoja on pankissa yli sata tuhatta."

Semmoista, nuorten piinallista asemaa jatkui hyvä tovi. Vihdoin käski toki ukko Ikonen:

"Mene nyt Petteri, kävelytä Huldaa ja näyttele näitä meidän konna viljelyksiä... Ja vaikka hyppäisitte lauttaa", lopetti hän neuvonsa. Petterin ei tietysti sopinut olla niin epäkohtelias, että olisi kieltäytynyt ja niin täytyi hänen olla koko päivä Huldin seurassa.

* * * * *

Sillä välin olivat minun ja äidin välit kiristyneet yhä kireämmiksi. Kehittyneen naisen vaistot ja vapauden halut heräsivät minussa yhä voimakkaampana. Oikeuksieni tajunta antoi minulle voimaa ja entistä jyrkemmin vaadin minä oikeutta saada olla oma herrani ja itse kohtalostani päättää. Minä ilmoitin jyrkästi:

"Uhallakin menen polkupyöräilemään."

"No nähdäänhän!" ilkkui äiti.

"Nähdään kyllä!"

Äiti hääräili töissänsä ja kerskui:

"Saat koettaa, tokko lähtee pyörä aitasta allesi."

"Luuletteko että niitä ei muita pyöriä ole maailmassa... Pyh!" pistin minä halveksivasti ja uhkasin:

"Vaikka rovestin Kaisulta pyydän pyörän lainaksi, niin näette, että teillä ei ole mitään sanomista."

Väittely jatkui. Mielet kiihtyivät. Kasvot punaisina saarnasi jo äiti harmistuneena:

"Sinä, Maiju, unohdat että olet vanhempiesi lapsi, ja että nuorelle tytölle ei sovi semmoinen miesten jälestä rullautuminen. Mitähän siitä sanoisi pappilan herrasväki ja lukkarin rouva ja koko Tohmajärvi."

Hän saarnasi kauvan. Mutta minä en antanut sen vaikuttaa. Ylenkatseellisesti sanoin minä:

"Minä viis välitän teidän vanhoillisesta kahvimoraalistanne, sillä se on jo voitettu kanta... Minä en ole enää mikään keskiajan aikuinen mammut ... enkä kule pappien ja kahvitätien talutusnuorassa!"

Riidellen menimme me ruokahuoneeseen, minä äitiä pakoan, äiti perästä pyörien. Isä oli juuri noussut päivällismakuulta, veti toista kenkäänsä jalkaansa ja kysäsi laiskasti äidiltä:

"Mitä sinä taas riidellä paahdat sen tytön kanssa?"

Harmistuneena alkoi äiti, kasvot kiihtymyksestä punaisina valittaa:

"No kun se nyt on taas saanut päähänsä, jotta hänen pitää päästä sen pahanhengen rukin selkään, sillä pitkin maanteitä kehräämään ja hameitaan repimään ja miesten perästä pyörimään, niin siitä on heittänyt semmoisen takkiaisen, jotta ei enää anna yön lepoa, ei päivän rauhaa, vaan aina vain ruikuttaa sitä yhtä ja samaa kuin mikäkin pentuaan kaakattava hanhi, niin ihan tässä myllyssä jo ihminen päänsä menettää."

Isä kuunteli rauhallisena. Nyt suinaili hän jo toisen kenkäänsä ompelusta, joko se rupeaa ratkeamaan ja puheli sitä tehdessään:

"Anna tuon sitte pyöriä niin jotta ovat kintut iltasella turvoksissa... Onhan sillä aikaa toki poissa siitä pitkin päiviä tyhjää häikälehtämästä ja rämpättämästä!"

Se oli minun voittoni. En välittänyt sanojen loukkaavasta sisällöstä. Isä veti kengän jalkaansa, nousi, venytteli laiskasti, haukotteli ja puheli kun itsekseen:

"Ei saanut kyllikseen nukkuakaan, kun tulivat siihen kaakattamaan."

Sen sanottuansa puki hän nutun päällensä nosti sen kauluksen pystyyn, otti erään avaimen naulasta ovenpielestä, kopeloi nutun taskuaan ja lähti ulos.

* * * * *

Minä olin siis voittanut. Vieläpä uskoin ihan tosissani, että koko Tohmajärven naisasia oli tavallaan voittanut minun kauttani. Siitä ei siis sen enempää. Voitto kuin voitto!

Nyt me pyöräilimme, iloisina, reippaina. Laskettelimme ensin lukkari Iittiläisen asunnon ohi, sivuutimme Päivisen hovin ja käännyimme sitten sanotun hovin mökkien ohi Lahdenperälle. Koetin pysytellä Petterin rinnalla, erillään herra Ratisesta. Petteri alkoi jo puhelun:

"Eikö neitiä väsyttä jo?"

"Ei", iloitsin minä. Hän jatkoi:

"Tämä pyöräurheilu on siitä hyvä, jotta samalla saa nähdä aina vain uutta luontoa ja jotta se voimistuttaa, etenkin jalkaterä- ja polvilihaksia."

Minäkin uskoin sen, tai ainakin olin uskovinani. Hän lisäsi:

"Vaikka kyllähän niitä tavallaan voimistuttaa kolmiloikkauskin ja pituus- ja korkeushyppy... Pidätkö muuten kolmiloikkauksesta?"

"Pidän", joudutin minä väärrä vastaukseni, kuten yleensä tämmöisessä tapauksessa tekevät, turvautuen nopeaan, viattomaan valheeseen.

"Entäs pituushypystä?... Pidätkö siitäkin?" jatkoi Petteri tiedusteluaan ja taas minä valehtelin ihan mitään ajattelemtakaan. Hän alkoi nyt puhua juoksusta, selittäen:

"Marathon juoksusta minä en pidä, mutta noin kolmen mailin matka on kohtalainen ... terveydellisessä suhteessa."

"Niin minustakin!"

Ja niin me jatkoimme. Herra Ratinen oli pelkkänä vastuksena, enkä keksinyt keinoa, millä päästä hänestä eroon.

Nämä pyöräilymatkat uudistuivat joka päivä. Erään kerran keksin keinon, jolla sain herra Ratisen hetkiseksi poistumaan: Jättäydyin jällelle ja pudotin salaa nenäliinani tielle. Kolme kilometriä taas pyöräiltyäinme valitin minä hellettä, tapasin nenäliinani ja kauhistuin, tullen surulliseksi.

"Ai-jai, mikä vahinko! Kun on Amalia-tädiltä muistoksi saatu nenäliinani pudonnut." Mutta oitis muutin ääneni mairittelevaksi ja ehätin imarrellen:

"Mutta te, herra Ratinen, olette aina niin kohtelias ja hieno kavaljeeri... Ehkä olette hyvä ja pyöräilette sitä etsimään."

Ratisen täytyi tietysti lähteä, vaikka häntä se harmittikin aika lailla. Me pyöräilimme nyt hiljaa, rinnatusten ja minä jo aloin:

"Täällä Tohmajärvellä tulee niin ikävää, kun te, herra Ikonen, lähdette Helsinkiin."

"Kuinka niin?" hymyili Petteri. Tekeydyin kaihoisaksi, loin katseeni alas ja vedin surullisesti:

"Nii-iin... Muutoin vain."

Nyt me vaikenimme. Petteri sulii, lämpeni. Jo lausui hän ujustellen:

"Kun neitikin tulisi Helsinkiin... Siellä olisi niin hauska."

Minä huokasin, niin että hän sen kuuli.

"Vai kuinka?" kysäsi hän hetken kuluttua. Surullisena venyitin minä siihen:

"Mitäs minun elämästäni on väliä... Me naiset olemme luodut vain kärsimään."

Teeskennelty surumielisyyteni oli jo muuttua todelliseksi. Keskustelu kallistui jo elämän suurta kysymystä: rakkautta kohti. Lähestyimme sitä tosin muiden asioiden kautta kierrellen: Puhuimme naisasiasta. Minä surkuttelin sitä osaa, mikä on meidän naisten kannettavaksi maailmassa langennut. Sanoin että olemme—tarkotin juuri itseäni—semmoisessa asemassa, että ei kukaan kohtaloamme sure, ei meitä sääli. Tarkotukseni oli herättää sillä Petterissä säälin tunne itseäni kohtaan. Niin jatkui keskustelu. Petteri väitti nyt, kohteliaasti naisia puolustaakseen:

"Mutta jos ei olisi naisia, niin ei olisi miehiäkään... Ja silloin olisi koko elämästä kuitti!"

"Nii-iin", venyitin haaveillen ja niin jatkui puhelumme.

Mutta jo ajaa huristi Ratinen meitä kohti ja keskeytti kaiken. Sain nenäliinani. Kiitin sen noutajaa, pysähdyimme ja levähdimme tiepuolella, jossa Petteri voiteli polkupyöräni laakerit ja pumppasi ilmaa sen renkaaseen.

k) TUNNUSTUS.

Nyt tulee tässä hyvin hellä paikka. Tämän kertomuksen ihanin, runollisin kohta.

Vihdoinkin oli näet herra Ratinen matkustanut Joille, omille asioilleen ja me pyöräilimme kahden kesken. Ajaa hurautimme Kemiin kylän läpi, käännyimme Kiteelle vievälle tielle ja jatkoimme kunnes tulimme siihen, missä maantie koskettaa Tohmajärven kaunista pohjukkaa.

Alkumatkalla olin minä iloinen: heittäydyin aivan vallattomaksi tyttöseksi ja puhuin Petterille kaikenlaista leikkiä. Kysäsin kerrankin häneltä:

"Ketä te, herra Ikonen, rakastatte?"

"En minä sitä sano", ujusteli Petteri suu leveässä hymyssä. Minä vilkasin häneen ja väitin leikillä:

"Minäpä tiedän."

"O-hoh!" väitti hän vastaan.

"Tiedämpäs!" tenäsin minä vain siihen ja nyökäytin päätäni veitikkamaisesti. Hän kysyi:

"No?"

"Neiti Elli Iittiläistä", pistin minä ja vilkasin taas häneen. Hänen hymynsä leveni vieläkin laajemmaksi, koruttomammaksi ja hän kielsi leveällä ihmettelevällä:

"O-hoh!"

"Mitä?... Enkö arvannut oikein?... Arvasinhan?" ilakoin minä edelleenkin. Hän katsoi nyt silmiini ja sanoi leveästi, vakuuttavasti:

"Ei toki!... Ei sinne päinkään!"

Oli syntyä äänettömyys. Minä olin hyvilläni. Tekeydyin nuhtelevaksi ja venytin leikillä:

"Hy-yi teitä herra Ikonen, kun ette rakasta Elliä!... Elli on niin herttainen ja kaunis tyttö... Eikö totta, herra Ikonen."

Petterin sielussa hautui minun kuvani. Mietteissään, hiljaksen pyöräänsä polkien virkkoi hän:

"Ka kuka kenestäkin pitää... Mutta en minä vain Ellistä pidä."

"Hy-ii teitä", nuhtelin taas ja vilkasin häneen hymyillen. Katseemme kohtasivat ja me vaikenimme.

* * * * *

Se oli kaunis, tyyni päivä. Tohmajärven ihanat maisemat nukkuivat maaseudun hiljaisuuteen vaipuneina, viattomina kuin neidot peitteen alla. Niiden rikkaat värit vaihtelivat kuvina, nopeasti kuin oikuttelevan neidon mieli: kuva seurasi kuvaa sen mukaan kuin hiljainen matkamme jatkui ja tie nousi mäeltä mäelle, painautui laaksosta laaksoon.

Petterin mieli oli niin herkkä, altis ja valmis. Katse alas luotuna polki hän pyöräänsä, ajatukset ujoina, mielessä jotakin käsittämättömän hyvää, puhdasta, kaunista, kuten minullakin. Kukaan ei meitä häirinnyt. Vauhtimme hiljeni. Kuin sopimuksesta ajoimme aivan rinnatusten, niin että kyynäspää joskus koski kyynäspäähän. Silloin me aina ujustuimme, loimme katseemme yhä alemma ja elimme kuin henkien ja ijäisen onnen satumaailmassa.

Ja nyt minä heittäännyn hyvin tunteelliseksi, haaveilevaksi jopa surumieliseksi. Tulimme siten siihen pohjukkaan, missä Tohmajärven laineet suutelevat maantien viereistä rantaa. Minä pysäytin pyöräni, laskeuduin maahan ja ihastelin:

"Ai miten kaunis paikka tämä on."

"On tämä!" myönsi Petteri, silmäili herkkänä ja selitteli:

"Tässä saa niin elävän kuvan tuhatjärvien maan ihanuudesta!"

"Nii-iin!" kuiskasin minä ja ehdotin.

"Emmekö levähdä tässä, herra Ikonen."

"Ja nyt istahdimme me sammalikkoon, kauneimman riippakoivun alle ja nyt se alkoi ... se. Ummistin siinä silmäni ja haaveilin:

"Kun saisi ihminen kuolla tämmöiseen autuuteen ... näin ihanan luonnon helmaan!"

"Kyllä se olisi ihanaa", myönsi Petterikin. Ja taas me vaikenimme, nautimme muka luonnosta, sulimme kuin vaha päivän paisteessa, mutta hän vain ei jaksanut sanoa viimeistä sanaa.

Mutta hiljaksensa alkoi hän toki asiaa kehittää: ensin korjasi hän housujensa lahkeessa olevan pihdin ja puheli:

"Jos ei olisi noita pihtejä lahkeessa, niin tuskin voisi pyörällä ajaakaan."

En vastannut. Minulle oli sama mitä hän puhui. Vihdoin kysyin puoli kuiskaten kuin väsyneenä:

"Mikähän kukka tuo on ... tuo yksinäinen?"

Hän katkasi kukan, tarkasti sen ja ilmotti sen nimen sekä kysyi:

"Tiedättekö mihin luokkaan tämä kuuluu?"

"En", kielsin vienosti. Hän alkoi selittää:

"Tämä kuuluu... Katsokaahan miten moniheteinen tämä ensiksi on", käänsi hän puheen, alkaen availa kukan teriötä. Longottauduin silloin aivan hänen viereensä, kukkaa hänen kanssaan tarkastamaan. Istuimme kuve kupeessa kiinni ja minä kurkotin muka paremmin nähdäkseni, niin että jouduin aivan häneen nojaamaan. Hän luki heteitä:

"Yksi ... kaksi ... kolme ... neljä..."

"Ai miten monta!" kuiskasin kun unessa, ajattelematta mitä puhuin.

"Ja yksi emi", ilmotti hän. Minä huokasin, nojaten nyt jo aivan hänen syliinsä. Hän oli lämmin, hänen mielensä hehkui. Minä haaveilin:

"Yksi ainoa emi..."

Taas vaiettiin. Ummistin silmäni ja kuiskasin:

"Eikö teistä yksinäisyys ole kauheaa..."

"Onhan se."

Huokasin taas ja haaveilin:

"Ei ystävää ... ei ketään jonka hyväksi eläisi ... joka ymmärtäisi ... joka..."

"Maiju!" keskeytti hänen kuiskauksensa. Huomasin kuinka hän kietasi tukevan käsivartensa hoikan vyötäiseni ympäri. Painauduin yhä tiukemmin häntä vastaan.

"Rakas Maiju", toisti uusi kuiskaus ja hänen palava suudelmansa poltti huuliani. Sieluuni valui autuuden ja onnen virta.

"Petteri!" jaksoin enää kuiskata. Hän jatkoi suutelemista, kunnes olin siihen onneen aivan nääntyä ja äänsin pitkään, hellästi rukoillen, kuiskaten:

"Nii-iin... Ette sa-aa."

No nytpä tämä asia onkin jo kerrottu. Tämän enempää en näet tästä autuudesta kerro. Niin pyhää on se minulle. Kauvan istuimme vielä onneen uupuneina, toisiimme sulautuneina. Vihdoin oli aika lähteä. Suutelimme vielä kaksi tai kolme kertaa—lukua en varmasti muista—ja nousimme. Petteri puisteli sammat housuistansa ja niin lähdimme pyöräilemään kotia kohti povet täynnä uutta onnea ja kirkkainta iloa.

1) LOPPUSOINTI

Oli alkanut suurin sopusoinnun aika. Henkisten kärsimyksien yö oli kirkastunut päiväksi, jossa ikäänkuin kukka ainaisesti vienona puhkeaa ja kuuluu onnellisten lintusien rauhallinen tirsutus ja hymyilevä aurinko katselee taivaan korkeudesta sopusointuun päässeen elämän suurta onnea.

Ja minä, minä nyt olinkin aivan kuin uusi ihminen. Koko olemukseni oli täynnä onnen ja rauhan tunnetta. Olin iloinen, herttainen, soin kaikille hyvää ja rakastin kaikkia. Niin suuren puhdistuksen vaikuttaa meissä sopusointuun pääsy: Sitä se rakkaus tekee.

Ja kotonanikin minä olin aivan toinen kuin ennen: olin työteliäs, ahertelin äitini apuna, huolehdin isän tarpeista ja laulelin ja lepertelin iloisena kuin onnellinen taivaan lintunen. Vanhempani tuskin minua enää entiseksi tunsivatkaan.

Eräänä päivänä parsi äiti isän sukkia. Aivan käskemättä varistin silloin silitysraudan, laitoin pöydän kuntoon ja ryhdyin silittämään isän kauluksia. Valkea esiliina puki minut sieväksi. Laulella hyräilin onnellisena ja suhauhtelin silitysraudalla kauluksia niin että savusi vain. Isä oli jo pari kertaa katsahtaa muljauttanut puuhiani. Nyt heittäytyi hän virumaan, mietti ja arveli minusta ääneen:

"Mikä tälle tytölle on tullut kun se on nyt kuin paljasta voita ja vehnäistä?"

Äiti nyrpisti hieman nenäänsä ja epäili:

"Kunhan se sitten kauvan olisi semmoista ... voita ja vehnäistä!"

En loukkautunut edes niistä epäilyistä. Reippaasti heilautin silitysrautaa ja vannoin:

"No on se semmoista ... on ihan kuolemaansa asti!"

"Nii-iin!" epäili siihenkin vielä äiti. Silloin vannoin lujemmin:

"No näettehän."

Äiti ei viitsinyt väittää vastaan, mutta mutisi itseksensä, parsineula huulien välissä:

"Kunhan ei taas kohta olisi hattu toisella raivalla päätä!"

* * * * *

Oli toki eräs huoli: Petterinhän täytyi matkustaa Helsinkiin. Alistuin toki siinäkin kohtalon alle tyynenä, tietäen että eromme on ainoastaan ohi menevä. Sitä innokkaammin nautin nyt hänen kirjeistensä. Olimme salakirjevaihdossa. Joka päivä sain häneltä kirjeen ja tuon tuostakin pyöräilimme onnemme paikalle verestämään muistojamme ja jakamaan toisillemme onnea yhä uusilla ja uusilla suudelmilla.

Niin tuli eron hetki. Olin tekosyynä matkustanut edeltäpäin Sortavalaan, saadakseni siellä rauhassa sanoa hänelle jäähyväiseni ja siunata hänen matkansa. Ei kukaan näet vielä tiennyt että olimme salakihloissa.

Mutta miten katkera oli sittenkin eron hetki! Ai-jai sentään! Olimme kävelleet Vakkosalmella, missä toisemme ensi kerran tapasimme. Olimme istuneet siellä syyskesän kuutamossa, itkeneet onnesta, vaikka ei se itkeminen tahtonut Petteriltä oikein sujua ja olimme uudistaneet valamme, rohkaisseet ja rauhoittaneet toisiamme ja saaneet voimaa ja uskoa alkaa elämä näennäisesti erillään ollen.

Niin tuli eron hetki. Saatoin häntä "Valamo"-laivalle. Laiva oli jo lähtövalmis. Petteri katseli sitä ja lausui minulle:

"On tämä toki iso laiva ... niin jotta ei keiku vaikka olisi myrskykin."

"Niin!" lausuin siihen vienosti. Petteri osui huomaamaan laivan siivet ja selitti:

"Kun se panee nuo siipensä pyörimään ihan täydellä höyryllä, niin pian se tästä Laatokan yli Pietariin pyyhkäisee!"

Mutta jo vihelsi laivan pilli. Kapteeni kaivoi tikulla ruuan jäännökset hampaansa kolosta, kellisti juhlallisesti vatsaansa ja lausui komentosanan ja laiva alkoi solua meren ulappaa kohti ja silloinhan siinä tuli ero pakostakin. Palasin asuntooni, sulin oven ja itkin katkerasti. Kauvan seisoivat Petteri laivan kannella, katse lähtörantaan käännettynä ja ajatteli minua... Vihdoin laskeutui hän hyttiinsä, muutti päällensä jokapäiväisen pukunsa, että ei uusi puku matkalla russautuisi, ja heittäytyi sitten laivan salongin divaanille vähäksi aikaa virumaan ja levähtämään. Siinä virui hän melkein ajatuksettomana siksi, kunnes laivatyttö tuli tekemään matkustajille vuoteita divaanille ja ajoi hänet pois tieltä, mutisten jotain siitä porosta jota oli Petterin kengistä divanin sametille karissut. Unisen näköisenä raapi Petteri silloin kainaloaan ja lähti pois, nukkumaan.

* * * * *

Päivät menivät, toiset tulivat. Tohmajärvellä oli autiota ja tyhjää... Elin kesän muistoissa, unohtaen nykyisyyden. Kirjoitin Petterille ahkerasti ja sain joka päivä häneltä viestin. Hän kirjoitti niin avomielisesti pyynnöistensä, tunteistansa ja kaikesta. Ei ollut niissä kirjeissä mitään koristeltua, ei salannut hän mitään.

Ja miten ihmeen nopeasti hän edistyi kaikessa! Minä aivan hämmästyin ja ihastuin häneen yhä enemmän. Kerran hän kirjoitti muun muassa näin:

"Rakas Maiju... Nyt on minulla jo pituushypyssä seitsemänsataa neljäkymmentäviisi ja kaksikymmentä kolme sadasosaa (745,23) pistettä ja kolmiloikkauksessa seitsemän sataa yhdeksänkymmentä viisi ja kolme kymmenesosaa (795,3). Se on jo hyvä tulos näin alussa. Ainoastaan herra Simosen tulos oli kolmea (3) pistettä parempi."

Petteri näet lukujensa lomassa urheili. Iloitsin hänen voitoistansa ja onnittelin häntä.—Kohta kirjoitti hän taas:

"Olen alkanut harjoittaa juoksemistakin ja nyt on minulla jo Suomen mestaruus kolmen mailin juoksussa. Sinun kirjeesi minua rohkaisevat ja minä toivon ahkerana treenaamisella voivani kerran vielä saavuttaa maailman ennätyksen ja päästä urheilukuninkaaksi. Sinun tähtesi, rakas Maiju, minä ponnistan niin kauvan että lopullisen voiton pitää ratketa, vaikka hän olisi miten tiukassa."

Eikö tämä ole liikuttavaa, korutonta, avomielistä! Minun tähteni—*ainoastaan* minun tähteni hän siis pyrki eteenpäin! Kiitollisena, hetyneenä suutelin minä hänen kirjettänsä. Niin jatkui kirjevaihtomme. Minä rohkaisin häntä. Päivä päivältä lisääntyivät hänen pisteensä ja ne hänen voittonsa lujittivat minun rakkauttani ja ihailuani. Kuvittelin miten kaikki Helsingin hienot neidit ihailevat häntä urheilujuhlien tanssiaisissa, tai kun hän voitokkaana yleisön suosiosotuksiin kumarruksilla vastaillee. Joka päivä kirjoitin hänelle. Kirjoitin kauniisti. Pyysin karttamaan Elliä ja hän vastasikin että ei halua häntä nähdäkään. Hän rakastaa ainoastaan minua.

Ja näihin kirjeisiin vastatessa alkoi avautua minun runosuonenikin. Vastauskirjeissä tietysti vannoin hänelle ikuista uskollisuutta. Kerrankin kirjoitin runollisesti:

"Elän yksin sinulle. En näe enää Tohmajärven ihania kyliä, vaan elän niiden pyhien paikkojen muistoissa, joissa olen sinun kanssasi elänyt elämäni ainoat onnen ja autuuden hetket."

* * * * *

Niin oli kulunut osa syksyä. Talven henkäys tuntui jo ilmassa: lehdet kellastuivat. Poissa olivat lintusten iloiset parvet, poissa survovat hyttyset. Ei ajelehtinut enää vesilintu Tohmajärven selällä, ei muistuttanut mikään kesästä. Variksia ja harakoita lenteli toki vielä varsinkin viljakekojen ympärillä.

Mutta povessani oli silloinkin kesä. Onneni kirkastui kirkastumistansa, sillä joka päivä vei minut yhä lähemmäksi sitä onnen hetkeä jolloin taas saan nähdä Petterin ja juoda sieluni täyteen autuutta hänen huuliltansa ja hänen leveästä, koruttomasta hymystänsä.

Semmoisena onnen ja autuuden hetkenä pyöräilin kerta joutessani taas muistojen pyhälle paikalle. Oli ihana syyspäivä. Lehdet olivat keltaisimmillansa. Marjatertut punasivat pihlajia. Ei liikahtanut tuulen henki. Ei kuulunut ääntä. Tohmajärven pitäjä oli kuin ihana syksyn morsian.

Silloin minä istahdin tuon muistojen armaan koivun alle ja elin siinä yksinäni nuo onnen hetket uudelleen, onnen punan kaunistaa minun armaita poskiani. Istuin kauvan, miltei iltaan asti, kuin ihana yksinäinen enkeli, tai kuin joku yksinään istua kököttäjä, keskellä syksyn kaihoisaa, rauhallista runoutta. Ennen lähtöäni uudistin valan, vannoin ijaista ystävyttä ja uskollisuutta armaalleni. Otin sitten kellastuneen lehden ja lähetin sen vielä samana iltana Petterille kirjeessä, jossa kerroin valastani. Tätä kellastunutta lehteä säilyttää Petteri nyt kuolemaansa asti elämänsä suurimman onnen pyhänä muistona. Molemmat me nautimme, onnestamme. Kaikki oli hyvin päättymässä. Ja nytpä tästä asiasta ei enää puuttunutkaan muuta kun loppu: hää ja onnellinen avioliitto.

Ah minun silloista onneani!

* * * * *

Sillä kannalla olivat asiat kun eräänä päivänä saapui meille vieraaksi isäni erään koulutoverin poika, maisteri Artturi Turonen. Hän oli hieno n.s. maailmanmies ja tunsikin elämän ja koko maailman: nuoresta iästänsä huolimatta oli hän jo ehtinyt kerran saada niin sanotun eläkkeettömän virkaeron, mutta oli ystäviensä avulla saanut uuden viran erään siveellisyysseuran päällikkönä. Hän hoiti sitä tointa erään alaisensa virkamiehen nimessä. Kerta isäni kiroili että Artturi muka on jo siinä tilassa, että ei kelpaa

sakotettavaksikaan. Luonnollisesti minussa heräsi silloin säälintunne Artturi rukkaa kohtaan ja niin me aloimme lähestyä toisiamme.

Ja nyt tulee tämän lemmen tarinan tragillisin kohta, tapaus, joka aiheutti että kaikki taisteluni raukesivat taisteluksi tyhjältä ja niin menivät hukkaan hyvät humalat. Tämä Artturi oli näet viisas, nerokas ja voimakas ja jalo, mutta hänkään ei jaksanut vastustaa viehätysvoimaani vaan rakastui minuun, takertui minuun kuin terva tappuroihin ja kirjoitteli minusta kauniita novelleja ja kertomuksia, joilla hän ansaitsi aina jonkun markan rahaakin. Enkä minä, yksin jääneenä, tietysti jaksanut häntä vastustaa ja niin sai Petteri parka rukkaset, sillä—ajattele, lukija, sitä kauheutta—Artturi vei minun toisen lempeni.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK RAKKAUTTA ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on

this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project

Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™’s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation’s EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state’s laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.